

ŞURKAV Sanlıurfa

Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi

sayı
38
EYLÜL
2020

Göbeklitepe'de
Balon Turları Başladı

Milli Mücadelenin Urfa
Cepesinde Etkin Bir Din Alimi
Hasan AÇANAL

Urfa'da
Şihzâdeler
Ailesi

Mukim Tahir'in
Defin Yeri
Bulundu!

Richard Pockocke
Seyahatnamesinde
Urfa ve Birecik

Urfalı Bestekârlar: 33
Necati Aydınlı

Vakıfların memleketimizin önemli bir servetini oluşturduğu herkesçe bilinmektedir.

Bu servetten millet ve memleketi gerektiği şekilde faydalandırabilmek için bütün bakanlar kurulunun ve hatta yüce meclisin bu hususu önemle inceleyerek bu büyük müessesenin harap olmaktan korunmasını ve memlekete faydalı bir hale getirilmesini temenni ederim.

K. Atatürk

SAHİBİ
Abdullah ERİN
Şanlıurfa Valisi / ŞURKAV Başkanı

ŞURKAV YÖNETİM KURULU
İsmail ÇETİNKAYA / Vali Yardımcısı
Prof.Dr. Abdullah EKİNCİ
Cevahir Asuman YAZMACI
Abdulkadir AÇAR
Selami YILDIZ
İ. Halil KAYA

DERGİ YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Şükrü ÜZÜMCÜ
ŞURKAV Genel Sekreteri

EDİTÖR
Öğr. Gör. S. Sabri KÜRKCÜOĞLU

GÖRSEL YÖNETMEN
Mustafa AKGÜL

HUKUK DANIŞMANI
Av. Müslüm C. AKALIN

YAYIN KURULU
Prof. Dr. Abdullah EKİNCİ
Prof. Dr. Mehmet ÖNAL
Prof. Dr. Abdulvahap YILDIZ
Prof. Dr. Ekrem BEKTAŞ
S. Sabri KÜRKCÜOĞLU
Müslüm C. AKALIN
M. Bakır KARADAĞLI

SEKRETERYA
Salih KAPLAN

İLETİŞİM
ŞURKAV İdare Merkezi
Yusufpaşa Mah. Sarayönü Cad. 886. Sk.
No:27 ŞANLIURFA
Tel: 0.414. 215 65 27 - 215 82 00 (Pbx)
Fax: 0.414. 216 89 02
e-mail : surkav@hotmail.com
web adresi: www.surkav.org.tr

Ön Kapak.
Göbeklitepe'de Sıcak Hava Balonu
(Foto Düzenleme: Mustafa Akgül)

Dergideki Yazıların Sorumluluğu Yazarına Aittir.
Kaynak Gösterilerek Alıntı Yapılabilir.

BASKI
Başak Matbaası - ANKARA
TLF: 0312 397 16 17

ŞANLIURFA İLİ KÜLTÜR EĞİTİM SANAT
VE ARAŞTIRMA VAKFI YAYINIDIR
ISSN 1308-3449

4 Ayda Bir Yayınlanır (Ocak - Mayıs - Eylül)
ÜCRETSİZDİR

İçindekiler

- 2 Sunuş
Abdullah ERİN / Şanlıurfa Valisi
- 3 Türk Müziğinin Yaşatılması ve Gelişmesine
Katkılarıyla Örnek Bir Vakıf; Şanlıurfa İli Kültür
Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV)
Abuzer AKBIYIK
- 16 Millî Mücadele'nin Urfa Cephesinde
Etkin Bir Din Âlimi Müftü Hasan Açıanal
Mehmet KURTOĞLU
- 20 Mukim Tahir'in Defin Yeri Nihayet Bulundu!
İbrahim KEKEÇ
- 24 İngiliz Gezgin Richard Pococke
Seyahatnamesi'nde Urfa Ve Birecik
Selahattin E. GÜLER
- 30 Urfa Milletvekili Ali Saip Ursavaş'ın
Atatürk'e Suikast Yapacağı İddiası
İbrahim ÇİÇEK
- 35 Urfa'da Şihzâdeler Ailesi
Müslüm C. AKALIN
- 45 KISAS'ta seyirlik bir oyun:
"KÖRTA" Üzerine Âşık Sefaî ile Söyleşi
Şükrü ÜZÜMCÜ
- 47 Bir Zamanların Tıbbi Olmayan Tedavi Yöntemleri
Misbah HİCRİ
- 51 Anılar-Anekdotlar -7
Edibe (KÂHYA) AYDIN
- 53 Urfalı Bestekârlar: 33 Necati Aydın'ın
S. Sabri KÜRKCÜOĞLU
- 64 ŞURKAV'dan Haberler
Salih KAPLAN

Muhabbetin Başkenti Şanlıurfa'dan Selâm!

Şanlıurfa İli Kültür Sanat Eğitim ve Araştırma Vakfı'mızca yayınlanan "ŞANLIURFA Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi"nin 38. sayısında değerli araştırmacıların kaleme aldığı Şanlıurfa kültürü ve tarihiyle ilgili yazılarla yine karşınızdayız.

İlimizin turizm tanıtım faaliyetlerine önemli katkıları olan, Şanlıurfa Turizmi Geliştirme A.Ş.'nin öncülüğünde Şanlıurfa kültür varlıklarının tüm insanlığın istifadesine sunulmasına yönelik çalışmalara ağırlık vermekteyiz. Geçtiğimiz aylarda uluslararası dergilerde şehrimizin tanıtımı yapıldı. Bunun yanında Şanlıurfa'yı tanıtan iki ayrı belgesel hazırlatıldı, dünyaca ünlü belgesel ve turizm kanallarında gösterime sunulması sağlandı. Önümüzdeki dönemde Şanlıurfa'nın İslam Turizm Başkenti olması girişimlerimizle "Peygamberler Şehri" olarak inanç turizmindeki potansiyelimizi dünya gündemine taşıyacağız inşallah.

Geçtiğimiz aylarda ŞURKAV ile İrlanda'nın en büyük insani yardım kuruluşu Concern Worldwide Türkiye temsilciliğinin ortaklaşa yürüteceği "Geleceğimiz Sokakta Kaybolmasın Projesi" kapsamında "Sokakta Çalışan Çocukların Güçlendirilmesi ve Sosyal Hayata Entegre Edilmesi" çalışmalarına başladık. Bu proje kapsamında Şanlıurfa Balıklıgöl Platosu çevresinde ikamet eden, Şanlıurfa merkezinde çalışan ve eğitim çağında olan 10-13 yaş grubu aralığındaki 60 çocuğun güçlendirilmesini ve sosyal hayata entegre edilmesini hedeflemiş bulunmaktayız. Bu kapsamda; sokakta çalıştıkları için ihmal ve her türlü istismara açık olan bu çocuklarımızın tespitinin yapılmasını, kendilerinin ve ailelerinin sosyal yardım, sosyal hizmet, eğitim, sağlık ve benzeri alanlarda ihtiyaçlarının karşılanmasını, sorunlarının çözüme kavuşturulmasını, çocukların her türlü sanatsal, kültürel, sosyal etkinliklerden yararlandırılmasını, çocuklara ve ailelerine gerekli psikososyal destek verilmesini ve böylece sokakta çalıştığı sürece çocukların yaşadıkları travmaların bertaraf edilmesini amaçlıyoruz.

Derslerinde başarılı olanlar, ebeveynleri olmayanlar ile maddi durumu iyi olmayanlar öncelikli olmak üzere toplam 60 çocuğumuza aylık öğrenim bursu verilmesini, ailelerine gıda yardımı yapılmasını, hafta sonları il dışı ve il içi gezilerine, sinema, tiyatro, konferans, zekâ oyunları, sportif etkinlikler gibi aktivitelerin yer aldığı programlara katılmalarını sağlayarak sosyalleşmelerini ve mutlu bir hayat geçirmelerini hedefledik.

Tarihin sıfır noktası Göbeklitepe'de, Şanlıurfa Valiliği, Büyükşehir Belediyesi, ilçe belediyeleri ve Şanlıurfa Turizmi Geliştirme A.Ş.'nin desteğiyle balon turları uçuşları başlattık. Şanlıurfa'nın balon turizmi açısından Kapadokya'dan sonra Türkiye'deki ikinci merkez olacağını tahmin ediyoruz.

Tarihi evler-hanlar-çarşılar ve Halilü'r-Rahman Gölü'nden Eyyüp Nebi'ye, Harran'dan Halfeti'ye kadar eşsiz kültürel varlıklara ve sit alanlarına sahip olan Şanlıurfa'da sürdürülebilir bir "Alan Yönetimi" oluşturulması amacıyla valiliğimiz öncülüğünde ŞURKAV tarafından bir yıla yakındır devam eden çalışmalar sonucunda "Şanlıurfa Alan Başkanlığı"nın kurulması ve çalışma esaslarının belirlenmesi taslağını hazırladık. Kültürel mirasın korunması kapsamında yasal olarak yetki ve sorumlulukları olan, kendi kadrosu, bütçesi bulunan, tarihi alanların bakım, yönetim, restorasyon ve ziyaretçi planlamalarını yapma yetkisine sahip olan Alan Yönetimi Başkanlığı'nın Şanlıurfa'da kurulması tarihi çevreyle ilgili işlerin daha organize yürütülmesini ve sürdürülebilirliğini sağlayacaktır. Bu konuda hazırlanan kanun taslağı yakın zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı kanalıyla TBMM'ye sunulacaktır.

Sahip olduğumuz zengin kültür ve turizm değerlerini görmeleri ve Şanlıurfa'nın kadim misafir severliğini yaşamaları için tüm dünyayı tarihi şehrimize bekliyor, Şanlıurfa sevdalılarına selam, sevgi ve saygılar sunuyorum.

Abdullah ERİN
Şanlıurfa Valisi / ŞURKAV Başkanı

Türk Müziğinin Yaşatılması ve Gelişmesine Katkılarıyla Örnek Bir Vakıf Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV)

Abuzer AKBIYIK
Araştırmacı-Yazar
abuzerekbiyik@hotmail.com

Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) 1990 yılının Aralık ayında kuruldu. Vakfın amaçları; Tarih, kültür, tabiat, turizm ve sanat eserlerimizi korumak, kültür ve sanat, edebiyat ve folklor değerlerimizi bulup ortaya çıkarmak, değerlendirmek, tanıtımını sağlamak, eğitim ve sağlık konularında çalışmalar yapmak, ekonomik, kültürel ve sosyal potansiyelleri değerlendirerek, yurt kalkınması için önder nitelikteki yatırımları yapmak, bu konularda araştırma, geliştirme faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Vakıf, kurulduğu günden günümüze kadar, amaçları doğrultusunda yüzlerce faaliyeti gerçekleştirmiştir.

"Dergâh-Balıklığöl Çevre Düzenleme Projesi" başta olmak üzere pek çok tarihi ev, han, çeşme, çarşı gibi mekânların restorasyonu ve çevre düzenlemesi yapılmıştır. Vakıf, kültür ve sanat alanında da pek çok faaliyeti gerçekleştirmiştir. Bağlama, Kaval, Ney, Ud, Keman, Kanun, Resim, Fotoğraf, Hat, Tezhip, Tiyatro, Halk oyunları gibi çeşitli kurslar açılmış ve yüzlerce öğrenci yetiştirilmiştir. Türk müziğinin yaşatılması amacıyla; Türk Sanat Müziği Korosu, THM Çocuk Korosu, Geleneksel Sıra Gecesi Müzik Ekibi, Tasavvuf Müziği Topluluğu oluşturularak yurt içi ve yurt dışında konserler verilmiştir. Müzikle ilgili araştırmalara, yayınladığı

kitap ve dergilerinde yer verilmiştir. Geleneksel müzikle ilgili kaset ve albümler çıkarılmıştır. Ses Yarışması düzenlemiştir. Türk Halk Müziği Beste yarışması yapılmış, repertuarımıza yeni eserler kazandırılmıştır. Yurt içi ve yurt dışından müzisyenler davet edilerek, konserler düzenlenmiştir. Sonuç olarak; ŞURKAV, yaklaşık 30 seneden beri yaptığı faaliyetlerle "Türk Müziği"nin yaşatılmasına ve gelişmesine önemli katkılar sağlayan örnek bir vakıftır.

BİR HAYALDEN GERÇEĞE ŞURKAV

Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) 1990 yılında kurulan ve kurulduğu günden beri hazırladığı kültür haftası etkinlikleriyle panel ve sempozyumlarla, sergilerle, yayınladığı kitaplarla; açtığı tiyatro, çocuk korusu, Türk sanat müziği, halk müziği ve halk oyunları, resim kurslarıyla Urfa kültür hayatına damgasını vuran bir vakıftır.

Daha önemlisi "Dergâh-Balıklığöl Projesi" çalışmalarını yıkılmaya yüz tutmuş Urfa evlerini alıp restore ederek konuk evi, taziye evi, kültür merkezi gibi çeşitli fonksiyonlar kazandırmasıyla Şanlıurfa'da Geleneksel Mimarinin yok olmasını önlemiştir. Gelen misafirlerimizi göğsümüzü kabartarak gezdirebileceğimiz bir "Dergâh-Balıklığöl Çevre Düzenleme Projesi"ni gerçekleştirmiştir.

ŞURKAV Kültür Merkezi / Fotoğraf: Mustafa Akgül

Güneydoğu Gazetesi'nde 16 Ekim 1985 tarihinde yayınlanan makalemın bir bölümünde "... Akşam yatağa uzandığında uyur-uyanık bazı şeyler düşündüm, bazı faaliyetlerin yapıldığını ve neticelerini olmuş gibi hayal ettim ve içimi sevinç kapladı. Ve hemen yataktan kalktım elime kâğıdı aldım, uzun zamandan beri düşündüğüm ŞANLIURFA VAKFI kurulması gerekliliğini yazmalıydım. Bugün için hayal olan şey, yarın gerçekleşebilir. Çünkü birçok şey önceden hayal edilerek gerçekleşebilmiştir." ifadelerimin yer aldığı, Şanlıurfa kültürünü yaşatmak üzere bir vakıf kurulması gerekliliğinin gerekçelerini anlattığım yazılarım Güneydoğu ve Hizmet gazetelerinde yayımlandı. Bu yazılarımı dosya yapıp daha sonra görev yapan valilere de sundum. Birçok insan fikrime iştirak etti.(1) O gün için hayal olan bir vakıf, birkaç yıl sonra 1990 yılı Aralık ayında o günkü valimiz T. Ziyaeddin Akbulut başta olmak üzere birçok hemşerimizin gayretiyle "Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV)" adıyla kuruldu.

ŞURKAV kurulduğu günden itibaren Şanlıurfa'da görev yapan Valiler vakfa başkanlık ederek önemli hizmetlerde bulundular. Vali Yardımcıları da ikinci başkan olarak önemli katkılarda bulundular. Vakıf Mütevelli Heyeti, Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu, Vakıf Müdürleri ile personelin uyumlu ve gayretli çalışmaları sayesinde, ŞURKAV 30 seneden beri Şanlıurfa kültür ve sanat hayatında önemli çalışmaları başardı. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce

ŞURKAV Ney Kursu öğrencileri Eğitimi Hüseyin Akpınar ile birlikte

1997 yılında ŞURKAV yurt çapında tespit edilen en başarılı üç vakıftan biri oldu. Bugün için ŞURKAV Türkiye'nin en varlıklı, kadro olarak en güçlü, faaliyet olarak en yoğun ve yönetim olarak en başarılı vakıflarından biridir.

ŞURKAV'IN 30 YILDA AÇMIŞ OLDUĞU KURSLAR

Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) kurulduğu 1990 yılından itibaren müzikle ilgili olarak; Halk Müziği, Sanat Müziği, Tasavvuf Müziği, Halk Oyunları, Bağlama, Flüt, Zurna, Çoban Kavalı, Ud, Kanun, Keman kursları açmış; Halk Müziği Korosu, Tasavvuf Korosu ve Halk Oyunları ekibi kurmuştur. Ayrıca güzel sanatlarla ilgili resim, fotoğraf, hüsnü hat, tiyatro kursları; gençlerin eğitimine yönelik İngilizce, Farsça, Osmanlıca, Üni-

versiteye hazırlık kursları ile Geleneksel sanatlardan kilim, halı, ebram, kürkçülük, kazazlık, taşçılık, keçecilik, ağaç oymacılığı, gümüş işlemeciliği, tarakçılık, culhacılık (bez dokumacılığı), tespih yapımı gibi konularında 207 kurs açılmıştır. Yaklaşık 15 bin öğrenci bu kurslardan istifade etmiştir. Müzik kurslarında yetişen 100'ün üzerinde öğrenci üniversitelerin müzik bölümünü kazanmıştır. Resim kursu kursiyerlerinden pek çoğu üniversitelerin özel yetenek sınavlarında başarılı olarak ilgili bölümleri kazanmışlardır. Müzik kurslarına katılan Küçük İbo, (İbrahim Halil Küçük), Bülent Yiğit, Sedat Koç, Bekir Çiçek gibi gençler kendilerini geliştirmiş ve yurt çapında tanınarak ünlü birer sanatçı olmuşlardır.(2)

ŞURKAV TARAFINDAN 30 YILDA DÜZENLENEN KURSLAR

1. Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Kursu Atik Sahil
2. Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Kursu Bakır Karadağlı
3. Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Kursu Necati Aydınlı
4. Türk Halk Müziği Çocuklar Korosu Kursu Atik Sahil
5. Türk Halk Müziği Çocuklar Korosu Kursu Halil Balıkçioğlu
6. Türk Sanat Müziği Korosu Kursu Atik Sahil
7. Türk Sanat Müziği Korosu Kursu Osman A. Devocioğlu
8. Bağlama Kursu Halil Balıkçioğlu
9. Bağlama Kursu Aziz Çekirge

ŞURKAV Bağlama Kursu

ŞURKAV Halk Oyunları Ekibi (Eğitmen Şükrü Üzümcü)

10. Keman Kursu Mercan Özkan
11. Ney Kursu Hüseyin Akpınar
12. Türk Tasavvuf Korosu Mercan Özkan
13. Türk Tasavvuf Korosu M. Nedim Karadağlı
14. Flüt Kursu Fuat Keskin
15. Zurna Kursu Deniz Yıldız
16. Çoban Kavalı Kursu Halil Yücepete
17. Kanun Kursu Müslüm Yıldırım
18. Halkoyunları Kursu Cemal Akbaş
19. Halkoyunları Kursu Şükrü Üzümcü
20. Tiyatro Eğitimi Kursu Yusuf Çalık
21. Tiyatro Eğitimi Kursu Mustafa Gümüş
22. Resim Kursu Yetişkinler Halit Öncel
23. Resim Kursu Yetişkinler Gülin Fidancıoğlu
24. Resim Kursu Çocuklar Necmi Kaya
25. Resim Kursu Çocuklar Nejla Tosmur
26. Fotoğrafçılık Kursu Sabri Kürkçüoğlu
27. Fotoğrafçılık Kursu Hadi Kurt
28. Hüsnü Hat Kursu Mahmut Dörtbudak
29. Osmanlıca Kursu Mahmut Dörtbudak
30. Farsça Öğretim Kursu Mehmet Polat
31. İngilizce Kursu Tuba Çelikkanat
32. Üniversite Hazırlık Kursu Öğretmen Grubu
33. Maket Uçak Kursu Ahmet Yazgan
34. Kilim Dokuma Kursu Türühan Bozkurt
35. Halı Dokuma Kursu Medine Sürücü
36. Ehram Dokuma Kursu Yasemin Bilici
37. Keçecilik Kursu Ömer Taşçı
38. Taş Yontuculuğu Kursu Kemal Açıkgöz
39. Kürkçülük Kursu Mustafa Yeşilkaya

40. Kazazlık Kursu M. Emin Güngör
41. Gümüş İşlemciliği Kursu Kadir Çiftçi
42. Ağaç Oyma Kursu Fikret Ergin
43. Kemik ve Ahşap Tarak Kursu Mahmut Çaycı
44. Tespih Yapımı Kursu Gökhan Beyazdiş
45. Culha Dokuma Kursu Mehmet Karadaş
46. Yöresel Yemek Kursu Hatice İnan

ŞURKAV BÜNYESİNDE KURULAN KORO VE TOPLULUKLAR

Tasavvuf Korosu Mercan ÖZKAN
Türk Halk Müziği Topluluğu (Sıra Gecesi) Mehmet NACAK

Halkoyunları Topluluğu Şükrü ÜZÜMCÜ

THM Çocuk Korosu Halil BALIKÇIOĞLU

İLK "URFA SIRA GECESİ GRUBU" 1994 Yılında ŞURKAV TARAFINDAN KURULDU

Şanlıurfa'da arkadaş guruplarının her hafta birinin evinde olmak üzere sıra ile yaptıkları geleneksel toplantılara "Sıra" veya "Sıra gecesi" denir. Bu gecelerde sohbet edilir, müzik icra edilir. Geleneksel "Tolaka" ve "Yüzük Fincan Oyunu" gibi geleneksel oyunlar oynanır, çiğköfte ve mahalli tatlılar yenir. Sıra Geceleri sohbet, muhabbet, yar-

ŞURKAV bünyesinde 1994 yılında kurulan Urfa Sıra Gecesi Müzik Ekibi

ŞURKAV Tasavvuf Müziği Topluluğu

dımlaşma ve dayanışma geceleridir. Müzik yönü ile Sıra Gecesi bir halk konservatuarıdır. Gençlere, usta-çırak geleneği içinde müzik eğitimi verilir. Bu geleneksel gecelerde icra edilen müzik, televizyon ve radyo yayıncılarının dikkatini çekmiş ve Şanlıurfa Sıra Gecelerinde kaydedilen görüntü ve sesler radyo ve televizyonlarda sık sık yayınlanmıştır. Sıra Gecesindeki müzik faslına, televizyon dizlerinde ve sinema filmlerinde yer verilmiştir. Böylece Sıra Gecesi yurt içi ve yurt dışında tanınmıştır. Bunun üzerine Şanlıurfa'ya gelen misafirler, siyaset adamları ve bürokratlar ile turistler sıra gecesi müzik programlarına katılmayı arzu etmişlerdir.

"Şanlıurfalı ses ve saz sanatçısı Mehmet Nacak, 1994 yılında Şanlıurfa Valiliği ŞURKAV bünyesinde, dönemin Valisi T. Ziyaeddin AKBULUT himayesinde Kazancı Bedih, Abdullah Uyanık, Naci Yoluk, Kazım Çiriş, Mehmet Öncel, Abdulkadir Karakuş, Tahir Gümüş, Kadir Eğlence, Yasin Aslan ve İmam Karakurt ile birlikte ilk "Urfa Sıra Gecesi Müzik Ekibi"ni kurmuş, Ekip olarak 2007 yılına kadar Şanlıurfa ve Yurt genelinde birçok şehir ile Romanya, Almanya, Irak, Suriye, Kıbrıs gibi ülkelerde "Urfa Sıra Gecesi müzik faslına icra ederek tanıtmıştır."(3)

ŞURKAV TARAFINDAN 30 YILDA DÜZENLENEN KONSER VE MÜZİK ETKİNLİKLERİ

- 21 Kasım 1991 tarihinde Kültür Bakanlığı Konya Devlet Türk Tasavvuf Musikisi ve Semazenler Topluluğu 1. Kültür Sanat Haftası münasebetiyle davet edildi ve Şanlıurfa Kapalı Spor Salonunda bir sema gösterisi sundu.

- 23 Kasım 1991 tarihinde İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu 1. Kültür Sanat Haftası münasebetiyle davet edildi ve Şanlıurfa Kapalı Spor Salonunda bir konser sundu.

- 10 Ocak 1992 tarihinde ŞURKAV Müzik Grubu Temsili Sıra Gecesi Programı sundu.

- 11 Ocak 1992 tarihinde ŞURKAV'ın düzenlediği "Şanlıurfa 2. Pul Biber (İsot) Çiğköfte Şenliği" etkinliklerinde Türk Halk Müziği sanatçısı İzzet ALTINMEŞE Kapalı Spor Salonunda bir konser verdi.

- 4 Mart 1992 tarihinde DSİ Salonunda Folklorumuzun ve Halk Müziğimizin kaynak kişilerinden merhum "Tenekeci Mahmut GÜZELGÖZ'ü Anma Gecesi" düzenlendi. Gecede merhumun hayatını Abuzer AKBIYIK, sanat kişiliğini Mehmet ÖZBEK anlattı ve çeşitli anekdotlar dile getirildi. Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği Korosu, koro ve solo olarak Urfa türkülerinden oluşan bir konser verdi.

- 19 Mayıs 1992 DSİ Salonunda Şehit Polis Ailelerine yardım için bir konser düzenledi. Konserde ŞURKAV Klasik Türk Müziği ile Türk Halk Müziği topluluğu konseri ve Halk Oyunları ekibi gösterisi sunuldu.

- 19 Ekim 1992 tarihinde Kapalı Spor Salonunda Azerbaycan Müzik Topluluğu ve Halk Oyunları, Kazakistan, Tataristan Müzik Toplulukları ile Mersin, Malatya, Gaziantep ve Mahalli Halk Oyunları ekiplerince gösteri sunuldu, ayrıca Urfa halk müziği sanatçısı Mehmet DELİOĞLU bir konser verdi.

- 21 Ekim 1992 tarihinde Konya Devlet Türk Tasavvuf Musikisi Topluluğu ve Semazenler Kapalı Spor Salonunda bir program sundular.

- 22 Ekim 1992 Akşam Şehir Stadyumunda ünlü ses sanatçısı İbrahim TATLİSES bir konser verdi.

- 23 Ekim 1992 tarihinde DSİ Salonunda Kültür Bakanlığı Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği Korosu ve Halil ÇUHADAROĞLU tarafından Klasik Türk Müziği ve THM Konseri verildi.

- 24 Ekim 1992 günü: İTÜ Devlet Türk Müziği Konservatuar Öğretim Görevlisi Mehmet BİTMEZ, DSİ Konferans Salonunda bir "Ud Resitali" verdi.

- 11 Aralık 1992 tarihinde Vakıflar Haftası dolayısıyla Şanlıurfalı Ömer Karaoğlu tarafından Halk Eğitim Merkezinde TSM Konseri verildi.

- 19 Şubat 1993 akşamı DSİ Salonunda Halil ÇUHADAROĞLU tarafından hazırlanan TSM ve THM koro ve solo programlarından oluşan "Bizim Sesimiz, Bizim Sazımız" programı sunuldu.

- 24 Mayıs 1993 tarihinde Cinuçen TANRIKORUR; DSİ Konferans Salonunda "Türk Sanat Musikisi ile Türk Halk Musikisi Münasebetleri" isimli konferans sundu. 25 Mayıs'ta aynı salonda bir ud ve ses resitali verdi.

- 19 Haziran 1993 tarihinde ŞURKAV, Ankara Seymenler Parkında "Şanlıurfalı Sanatçılar Halk Konseri" düzenledi. Bu konere Ankara'dan Mehmet ÖZBEK, İstanbul'dan Mehmet DELİOĞLU, Şanlıurfa'dan Halil ÇUHADAROĞLU, Şanlıurfa'dan Mustafa KARADAĞLI, Halil SEZGİN, Yusuf BAYRİBEY ve ŞURKAV Halk Oyunları Topluluğu katıldı.

- 26 Eylül 1993 günü Şanlıurfa Valiliği Konukevi'nin işletmeye açılışı mü-

nasebetiyle ŞURKAV Müzik Toplulukları Konser verdi.

- 20 Ekim 1993 tarihinde Kapalı Spor Salonunda Romanya, Elâzığ, Silifke oyun ekiplerinin gösterileri ve Şanlıurfa Mahalli Sanatçıları konser programı düzenlendi.

- 22 Ekim 1993 günü akşam DSİ salonunda "Hilmi ŞAHBALLI" bir konser verdi.

- 23 Ekim 1993 günü akşamı DSİ salonunda, Mehmet ÖZBEK Türk Halk Müziği konseri, Tanbur sanatçısı Vefik ATAÇ da bir resital verdi.

- 24 Ekim 1993 günü akşamı Kapalı Spor Salonunda Türk Halk Müziği sanatçısı Güler IŞIK ve mahalli sanatçılar konser verdi.

- 20 Mart 1994 günü akşamı Halk Eğitim Merkezinde Şanlıurfa'dan Mercan ÖZKAN, İzmir'den Vefik ATAÇ ve Halil BAZİKİ'nin iştirakiyle Klasik Türk Müziği ve Türk Halk Müziği Konseri verildi.

- 30 Nisan 1994 tarihinde DSİ Salonunda; Mehmet ÖZBEK, Abdurrahman KIZILAY, Şalih TURHAN ve M. Bakır KARADAĞLI'nın iştirakiyle, Şanlıurfa Halk Müziği ve halk müziğinin etkileşim alanını teşkil eden "Kerkük-Elâzığ-Şanlıurfa Gecesi" yapıldı.

- 21 Ekim 1994 günü akşamı DSİ Salonunda Bakır KARADAĞLI yönetimindeki "ŞURKAV Halk Müziği Korusu Konseri" ile "Arif ÇELİK'in solo resitali" programı düzenlendi.

- 22 Ekim 1994 günü akşamı DSİ Salonunda Mercan Özkan Yönetiminde "ŞURKAV Tasavvuf Müziği Korusu" Konseri sunuldu. Arkasından "Lütfü EMİROĞLU Ud Resitali" icra edildi.

- 23 Ekim 1994 günü akşam Kapalı Spor Salonunda Mahmut Tuncer, Mehmet Nacak ve Mustafa Karadağlı konseri verildi.

- 6 Aralık 1994 günü akşam DSİ Salonunda Mercan Özkan Yönetiminde ŞURKAV Tasavvuf Müziği Konseri icra edildi.

- 28 Aralık 1994 günü DSİ Salonunda ŞURKAV Halk Müziği Korusu bir konser verdi.

- 20 Ocak 1995 günü akşamı DSİ Salonunda ŞURKAV Tasavvuf Müziği Korusu Bosna-Hersek ve Çeçenistan yararına bir konser verdi.

- 27 Şubat 1995 günü akşamı DSİ Salonunda ŞURKAV Tasavvuf Müziği

Korusu bir konser verdi.

- 10 Nisan 1995 günü akşam ŞURKAV Kültür Merkezinde "Tasavvuf Müziği Korusu" Konseri verildi.

- 12 Nisan 1995 gecesi Kapalı Spor Salonunda "Birlik Beraberlik ve Kardeşlik Konseri"nde Hilmi ŞAHBALLI, Âşık REYHANİ, Aşık FEYMANİ ve Abdülvahap KOCAMAN'ın katıldığı "aşıklar gecesi" yapıldı.

- 14 Nisan 1995 günü akşam DSİ Salonunda ŞURKAV Halk Müziği Korusu Konseri verildi.

- 19 Mayıs 1995 günü akşam DSİ Salonunda ŞURKAV ve DTHM Korusu, Mehmetçik yararına Konser düzenledi.

- 20 Mayıs 1995 günü ŞURKAV THM Korusu Atatürk Barajı'nda bir konser verdi.

- 29 Mayıs 1995 günü ŞURKAV THM Korusu Viranşehir ilçesinde bir konser verdi.

- 1 Haziran 1995 günü akşam ŞURKAV Kültür Merkezinde "Tasavvuf Müziği Korusu" Konseri verildi.

- 3 Haziran 1995 günü akşam ŞURKAV THM Korusu Valilik Konukevinde bir Konser verdi.

- 30 Eylül 1995 tarihinde ilimizde kutlanan "GAP 1. Hasat Şenliği"nde Mahmut TUNCER, Mehmet KAZOĞLU, Küçük İbrahim, Mehmet NACAĞ gurbu ve ŞURKAV Halk Oyunları ekibinin katıldığı müzik şöleni 11 Nisan Şehir Stadyumunda ŞURKAV tarafından gerçekleştirildi.

- 2-7 Ekim 1995 tarihlerinde Diyarbakır'da tertiplenen "Kültür Turizm ve Sanayi Festivali"ne ŞURKAV Halk Oyunları ekibi katılarak, çeşitli gösteriler sundu.

- 19 Ekim 1995 günü akşam DSİ Salonunda Mercan Özkan Yönetiminde ŞURKAV Tasavvuf Müziği Konseri icra edildi.

- 21 Ekim 1995 günü akşam Kapalı Spor Salonunda Erbil Müzik Grubu ile Halil Sezgin ve Sıtkı Canaydın'ın solist olarak katıldığı konser verildi.

- 25 Kasım 1995 günü Suruç İlçesinde Mercan Özkan Yönetiminde ŞURKAV Tasavvuf Müziği Konseri icra edildi.

- 8 Aralık 1995 günü akşamı DSİ Salonunda Ses Sanatçısı Selahattin Alpay'ın da katıldığı "Kazancı Bedih

Sanat Gecesi" yapıldı.

- 17 Aralık 1995 günü akşam Kapalı Spor salonunda "Şeb'i Arus" töreninde Şef Mercan Özkan Yönetiminde ŞURKAV Tasavvuf Müziği Konseri icra edildi.

- 19 Ocak 1996 günü akşamı DSİ Salonunda Urfalı ünlü bestekâr ve ses sanatçısı Cemil CANKAT adına bir anma gecesi düzenlendi. Geceye merhumun oğlu Ahmet CANKAT ile torunu Faruk CANKAT misafir sanatçı olarak katıldı. Gece münasebetiyle ŞURKAV THM Korusu sanatçının eserlerinden oluşan bir konser verdi.

- 12 Şubat 1996 günü akşam Ramazan dolayısıyla DSİ Salonunda Şef Mercan Özkan Yönetiminde ŞURKAV Tasavvuf Müziği Konseri icra edildi.

- 20 Mart 1996 günü akşamı DSİ Salonunda ŞURKAV THM Korusu bir konser verdi.

- 23 Mart 1996 gününden itibaren ŞURKAV Türk Tasavvuf Müziği Korusu İli merkezinde, Birecik, Siverek ve Viranşehir ilçelerinde birer konser verdi.

- 11 Nisan 1996 günü akşamı ŞURKAV THM Korusu Kapalı Spor Salonunda koro ve solo konser verdi.

- 11 Nisan 1996 günü akşamı ŞURKAV Kültür Merkezinde Kanal 7 TV'de Nuri Sesigüzel'in hazırladığı canlı yayında ŞURKAV THM Korusu konser icra etti.

- 14 Nisan 1996 günü akşamı ŞURKAV THM Korusu Köy Hizmetleri Salonunda koro ve solo konser verdi.

- 5 Mayıs 1996 günü akşam ŞURKAV Kültür Merkezinde ŞURKAV Tasavvuf Müziği Korusu bir konser verdi.

- 13 Mayıs 1996 günü ŞURKAV Tasavvuf Müziği Korusu Birecik İlçesinde bir konser verdi.

- 19 Mayıs 1996 günü akşamı DSİ Salonunda ŞURKAV THM ve TSM korusu konser verdi.

- 25 Mayıs 1996 günü akşamı DSİ Misafirhanesi Salonunda ŞURKAV THM ve TSM korusu konser verdi.

- 11 Temmuz 1996 tarihinde ŞURKAV Tasavvuf Müziği Korusu Birecik İlçesinde bir konser verdi.

- 4 Ekim 1996 günü akşamı Balıklıgöl'de TBMM Kültür Sanat Kurulu Grubu ve misafirlere ŞURKAV Tasavvuf Müziği Korusu bir konser verdi.

- 23 Ekim 1996 günü akşamı, DSİ Misafirhanesi Salonunda, Şanlıurfa'ya

gelen Makedonya ve Kırgızistan müzik gruplarıyla ŞURKAV Müzik Gruplarının yer aldığı müzikli bir gece yapıldı.

- 24 Ekim 1996 günü Kapalı Spor Salonunda 6. Kültür Sanat Haftası açılışı münasebetiyle Şanlıurfa'ya gelen yerli ve yabancı müzik ve halk oyunları toplulukları; Makedonya, Kırgızistan, Elazığ, Şanlıurfa ve ŞURKAV gurupları gösteri ve konserlerini sundular.

- 24 Ekim 1996 DSİ Konferans Salonunda TRT Türk Sanat Müziği Sanatçılarından Melihat GÜLSES ve Faruk ŞALGAR ile saz ekibi konseri düzenlendi.

- 25 Ekim 1996 günü Kapalı Spor Salonunda 6. Kültür Sanat Haftası açılışı münasebetiyle Şanlıurfa'ya gelen yerli ve yabancı müzik ve halk oyunları toplulukları; Makedonya, Kırgızistan, Elazığ, Şanlıurfa ve ŞURKAV gurupları gösteri ve konserlerini sundular.

- 26 Ekim 1996 günü akşamı DSİ Salonunda ŞURKAV TSM, THM ve Tasavvuf Müziği Koroları konseri yapıldı.

- 30 Kasım 1996 tarihinde İstanbul'dan davet edilen Urfalı müzik ustaları İhsan ÖZGEN (Klasik Kemençe), Mehmet BİTMEZ (Ud), Necati GİRAY (Viyolonsel), Ahmet TOZ (Ney) ve Urfa'dan Mehmet Mercan ÖZKAN (Keman), Ahmet ÇELİK (Def)'in katıldığı "Türk Müziği Konseri" DSİ Konferans Salonunda verildi.

- 17 Aralık 1996 günü akşam Kapalı Spor salonunda "Şeb'i Arus" töre-

ninde Şef Mercan Özkan Yönetiminde ŞURKAV Tasavvuf Müziği Konseri icra edildi.

7 Ocak 1997 günü DSİ Salonunda ŞURKAV TSM Korusu Şef Halil Altıngöz yönetiminde bir konser verdi.

- 5 Şubat 1997 günü DSİ Salonunda Şef Mercan Özkan Yönetiminde ŞURKAV Tasavvuf Müziği Konseri icra edildi.

- 8 Mart 1997 tarihinde Şanlıurfa'ya gelen Devlet Bakanı Salim Ensarioğlu ile Devlet Bakanı Işıl Saygın onuruna ŞURKAV Sıra Gecesi Müzik Grubu bir program yaptı.

- 31 Mart 1997 tarihinde DSİ Salonunda Ses yarışması finalleri ve Mehmet Kazoğlu Konseri yapıldı

- 3 Nisan 1997 tarihinde ŞURKAV davetiyle gelen Kültür Bakanlığı Diyarbakır Devlet Klasik Türk Müziği Korusu DSİ Salonunda bir konser verdi.

- 6 Temmuz 1997 tarihinde Halep'ten Davet edilen Abdurrahman Çubukçu yönetimindeki Müzik topluluğu DSİ Salonunda bir konser verdi.

- 15 Ekim 1997 günü Halk Eğitim Merkezinde Halil Balıkcıoğlu yönetiminde ŞURKAV THM Çocuk Korusu Konseri yapıldı.

- 15 Ekim 1997 günü akşamı Atatürk Kapalı Spor Salonunda ŞURKAV-İl Kültür Müdürlüğü-Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği işbirliği ile Halk Konseri ve Halk Oyunları Gösterisi gerçekleştirildi. Konsere İzzet ALTINMEŞE, Ertan AKAY ve Filiz ÇELİK katıldı-

lar. Arnavutluk Müzik ve Halk Oyunları topluluğu, Adıyaman Lisesi Halk Oyunları Topluluğu, Mersin Akdeniz Belediyesi Halk Oyunları Topluluğu ve ŞURKAV Halk Oyunları da bu gecede gösterilerini sundular.

- 16 Ekim 1997 günü akşamı Atatürk Kapalı Spor Salonunda TRT Ankara Radyosu Ses Sanatçısı Kubilay DÖKMETAŞ'ın Solo Konseri, Necati AYDINLI yönetimindeki ŞURKAV THM Korusu Konseri ve Halk Oyunları gösterileri yapıldı.

- 18 Ekim 1997 günü akşamı Balıklıgöl Amfi Tiyatroda Şef Mercan Özkan yönetiminde ŞURKAV Tasavvuf Müziği Korusu bir konser verdi.

- 7 Kasım 1997 günü akşamı Öğretmenevi Salonunda ŞURKAV Sıra Gecesi Grubu bir konser verdi.

- 5 Aralık 1997 günü akşamı DSİ Salonunda Necati Aydınli yönetiminde ŞURKAV THM Korusu ile Halil Balıkcıoğlu yönetiminde THM Çocuk korusu birer konser verdiler.

-17 Aralık 1997 tarihinde Mevlâna Celâlettin Rumi'nin ölümünün 724. yıl dönümü vesilesiyle ŞURKAV Türk Tasavvuf Müziği Korusu ve Semazen Grubu tarafından Kapalı Spor Salonu'nda Şeb'i Arus töreni yapıldı.

- 23 Nisan 1998 günü akşamı DSİ Salonunda Halil Balıkcıoğlu yönetiminde ŞURKAV THM Çocuk Korusu bir konser verdi.

- 19 Mayıs 1998 günü akşamı DSİ Salonunda ŞURKAV THM Korusu bir konser verdi.

24 Mayıs 1998 günü akşamı ŞURKAV Kültür Merkezinde ŞURKAV THM Korusu bir konser verdi.

- 14 Temmuz 1998 günü Bilkent Senfoni Orkestrasının Şanlıurfa'da verdiği konserin organizesi ŞURKAV tarafından yapıldı. Programda Halk oyunları gösterisi ve Âşık Sefâi konseri ile katkıda bulunuldu.

- 16 Ekim 1998 günü akşamı DSİ Salonunda ŞURKAV tarafından düzenlenen gecede TRT Sanatçılarından Nilgün İŞGÜDEN (TSM) ve Nurullah AKÇAYIR bir konser verdi.

- 17 Ocak 1999 tarihinde Kırgızistan Devlet Folklor Ekibinin konser ve halkoyunları gösterisi DSİ Bölge Konferans Salonunda gerçekleşti.

- 6 Nisan 1999 Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş yılı münasebetiyle

ŞURKAV Müzik Topluluğu konseri

Şair Nabi Kültür Merkezinde Gazeteci Yazar Mustafa Necati SEPETÇİOĞLU tarafından "Türk Kültürü ve Türk Musiki" konulu konferans verildi.

- 6 Nisan'da Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş Yılı münasebetiyle Şair Nabi Kültür Merkezinde Şef Kadir İshakoğlu tarafından "Türk Musikisinden Örnekler" konseri verildi.

- 30 Mayıs 1999 günü ŞURKAV ve Elâzığ Musiki Konservatuarı Derneği işbirliğiyle Balıklıgöl Anfi tiyatrodaki halkoyunları gösterisi ve konser programı icra edildi.

- 30 Mayıs 1999 günü akşamı DSİ Salonunda "Elâzığ (Harput)-Şanlıurfa Kültür ve Sanat Gecesi" düzenlendi.

- 19 Haziran 1999 tarihinde ŞURKAV tarafından hazırlanan "Şanlıurfa Sıra Gecesi" İstanbul'da Cemal Reşit Rey Salonunda yapıldı.

- 22 Ekim 1999 günü akşam DSİ Konferans Salonunda Mehmet ÖZBEK ve Abdurrahman KIZILAY tarafından Türk Halk Müziği Resitali gerçekleştirildi.

- 6 Aralık 1999 tarihinde Abuzer AKBIYIK, Salih TURHAN, Sabri KÜRKCÜOĞLU, Osman GÜZELGÖZ ve Kubilay DÖKMETAŞ tarafından hazırlanıp Şanlıurfa Valiliğince bastırılan "Şanlıurfa Halk Müziği" kitabının tanıtımı nedeniyle DSİ Konferans Salonunda Ankara Radyosu Sanatçısı Kubilay Dökmetaş, Kültür Bakanlığı Ankara Devlet THM Korosu Sanatçısı Salih Turhan bir konser verdi.

- 26 Nisan 2000 günü akşamı DSİ Salonunda Halil Balıkçioğlu yönetiminde ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

4 Mayıs 2000 günü akşamı DSİ Salonunda Şef Atik Sahil yönetiminde ŞURKAV TSM Korosu Konseri verildi.

- 22-27 Eylül 2000 tarihleri arasında Irak'ın Babil kentinde düzenlenen "12. Uluslararası Babil Festivali"ne Irak Cumhuriyeti Büyükelçiliğinin davetiyle ülkemizi temsil etmek üzere ŞURKAV müzik ve halkoyunları ekibi katıldı.

- 26 Ekim 2000 tarihinde Atatürk Kapalı Spor Salonunda Makedonya Müzik ve Halk dansları Topluluğu, Kuzey Kafkasya Halk dansları Topluluğu, ŞURKAV Halkoyunları Ekibinin gösterileri ile Kazancı Bedih YOLUK, Abdullah UYANIK, Kazım ÇİRİŞ'in solo

konserleri düzenlendi.

- 27 Ekim 2000 günü akşamı Şair Nabi Kültür Merkezinde ŞURKAV TSM Korosu Şef Atik SAHİL ve İstanbul Radyosu Sanatçısı Dilek AKTAŞOĞLU'nun solist olarak katıldığı Türk Sanat Müziği Konseri gerçekleştirildi.

- 2000 yılı Grup Ayna Konseri düzenlendi.

- 23 Nisan 2001 günü akşamı DSİ Salonunda Halil Balıkçioğlu yönetiminde ŞURKAV THM Çocuk Korosu bir konser verdi.

11 Mayıs 2001 tarihinde ŞURKAV Türk Sanat Müziği korosu konseri düzenlendi.

- 6 Eylül 2001 tarihleri arasında Irak'ın Babil kentinde düzenlenen "13. Uluslararası Babil Festivali"ne ülkemizi temsil etmek üzere ŞURKAV müzik ve halkoyunları ekibi katıldı.

- 3 Kasım 2001 tarihinde Adapazarı'nda düzenlenen "Şanlıurfa Kültür Gecesi"nde ŞURKAV Sıra Gecesi Grubu bir konser verdi.

- 11 Kasım 2001 tarihinde 11. Kültür ve Sanat Etkinliklerinde Şair Nabi Kültür Merkezinde ŞURKAV THM Korosu bir konser verdi.

- 12 Kasım 2001 günü akşamı 11. Kültür ve Sanat Etkinliklerinde Atatürk Kapalı Spor Salonunda ŞURKAV Türk Halk Müziği Korosu, ŞURKAV Halk Oyunları Ekibi ve Suriye-Halep Müzik ve Halkoyunları Ekibinin iştiraki ile bir gece yapıldı.

- 29 Kasım 2001 tarihinde Sivas belediyesinin davetiyle ŞURKAV THM Topluluğu Sivas'ta "Şanlıurfa Sıra Gecesi" konseri verdi.

- 24 Mayıs 2002 tarihinde Ankara'da düzenlenen 2. İller Kültür Fuarında ŞURKAV Sıra Gecesi Grubu bir konser verdi.

- 3 Haziran 2002 tarihinde DSİ Salonunda Halil Balıkçioğlu yönetiminde ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

- 15 Ağustos 2002 tarihinde Gümrük Hanında ŞURKAV THM Korosu bir konser verdi.

- 9-11 Ekim 2002 tarihleri arasında Şanlıurfa 12. Uluslararası Kültür ve Sanat Etkinlikleri gerçekleştirildi. Bu etkinliklere; KKTC Vidilli Belediyesi Halk Oyunları Ekibi, Muğla Belediyesi Halk Oyunları Ekibi, Gaziantep Şehit Kâmil

Halk Eğitim Merkezi Halk Oyunları Ekibi, Şanlıurfa Halk Oyunları Ekipleri, gösteri yapmak ve TRT Türk Halk Müziği Sanatçısı Kubilay Dökmetaş, konser vermek üzere katıldılar.

- 5 Mart 2003 tarihinde DSİ Salonunda ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 23 Mart 2003 tarihinde DSİ Salonunda Halil Balıkçioğlu yönetiminde ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

- 23 Nisan 2003 tarihinde ŞURKAV Kültür Merkezinde TGRT'de yayınlanan ŞURKAV Sıra Gecesi Grubu Konseri verildi.

- 26 Nisan 2003 tarihinde ŞURKAV THM Korosu, Ankara'da Şanlıurfa Vakfı Gecesinde Konser verdi.

- 6 Mayıs 2003 tarihinde Vakıflar haftası münasebetiyle ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

- 14 Mayıs 2003 tarihinde Harran Üniversitesi Bahar Şenliklerinde ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 17 Mayıs 2003 tarihinde Siverek Karakeçili Festivalinde ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 19 Mayıs 2003 tarihinde Tuğay Komutanlığında ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 3 Haziran 2003 tarihinde DSİ Salonunda ŞURKAV TSM Korosu konser verdi.

- 5 Haziran 2003 tarihinde DSİ Salonunda Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği davetiyle ŞURKAV THM Korosu konser verdi.

- 24 Temmuz 2003 tarihinde Fatih Sultan Mehmet Parkında ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 23 Ekim 2003 tarihinde 13. Kültür Sanat Haftası etkinliğinde ŞURKAV Halk Konseri düzenlendi.

24 Ekim 2003 tarihinde 13. Kültür Sanat Haftası etkinliğinde DSİ Salonunda ŞURKAV TSM Konseri düzenlendi.

- 27 Aralık 2003 tarihinde DSİ Salonunda ŞURKAV'ın 13. Kuruluş yıldönümünde THM ve TSM Koroları Konseri verdi.

- 23 Şubat 2004 tarihinde İstanbul'da Flash TV'nin düzenlediği Kazancı Bedih'i anma programına ŞURKAV THM Korosu katıldı.

- 23 Nisan 2004 tarihinde DSİ sa-

lonunda ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

24 Nisan 2004 tarihinde Ankara'da Şanlıurfa Derneği'nin düzenlediği gecede ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 8 Mayıs 2004 tarihinde Siverek Alay Komutanlığında ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 9 Mayıs 2004 tarihinde Siverek Karakeçi Şenliklerinde ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 12 Mayıs 2004 tarihinde Vakıflar Haftası Münasebetiyle Adıyaman'da ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

- 18 Mayıs 2004 tarihinde Muğla Köyceğiz'de ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 20 Mayıs 2004 tarihinde TRT'nin düzenlediği Kazancı Bedih'i anma programına ŞURKAV THM Korosu katıldı.

- 17 Eylül 2004 tarihinde Çocuk Esirgeme Kurumu Salonunda ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

- 22 Eylül 2004 tarihinde Sabancı Kız Yurdu Salonunda ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

- 28 Eylül 2004 günü Şanlıurfa Cezaevinde ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 28 Eylül 2004 tarihinde Bedensel Engelliler Derneği gecesinde ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 4 Ekim 2004 tarihinde GAP Kalınma İdaresi Misafirlerine ŞURKAV Sıra Gecesi Grubu konser verdi.

- 5 Ekim 2004 tarihinde Türk Cumhuriyetleri'nden gelen misafirlere ŞURKAV Sıra Gecesi Grubu konser verdi.

- 8 Ekim 2004 tarihinde Bozova Çatak'ta 10. GAP Su Sporları Şöleninde ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 11 Ekim 2003 tarihinde DSİ Misafirhanesinde Çağdaş Kadınlar Derneği davetiyle ŞURKAV THM Korosu konser verdi.

- 29 Ekim 2004 tarihinde Cumhuriyet Bayramı programında ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 2 Kasım 2004 tarihinde Adıyaman Belediyesi Davetiyle Adıyaman'da ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 6 Kasım 2004 tarihinde Maraş'ta Çağdaş Anneler Derneği Davetiyle ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 11 Kasım 2004 tarihinde Devlet Bakanı Ali Babacan ve Beraberindekilere ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 13 Kasım 2004 tarihinde Gaziantep Valisi ve Beraberindekilere ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 17 Aralık 2004 günü DSİ Salonunda Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Eğitim Yararına ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 24 Kasım 2004 tarihinde Kültür Turizm Bakanı Erkan Mumcu ve beraberindekilere ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 8 Ocak 2005 tarihinde Şanlıurfa Polisevi Salonunda ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 28 Ocak 2005 tarihinde Ankara'da Şanlıurfa Vakfı Kazancı Bedih'i Anma Programında ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 5 Şubat 2005 tarihinde Kocaeli'nde Şanlıurfalılar Gecesinde ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 9 Şubat 2005 tarihinde Başkan Eşi Sayın Emine Erdoğan ve Beraberindeki heyete ŞURKAV Kültür Merkezinde Sıra Gecesi Grubu konseri verildi.

- 15 Mart 2005 tarihinde DSİ Salonunda ŞURKAV THM Kursu Korosu Konser verdi.

- 16 Mart 2005 tarihinde Suriye Başkonsolosu ve beraberindeki heyete ŞURKAV Kültür Merkezinde Sıra Gecesi Grubu konseri verildi.

- 31 Mart 2005 tarihinde Şanlıurfa Polisevi Salonunda Garnizon Komutanlığı Gecesinde ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 9 Nisan 2005 Şanlıurfa'nın Kurtuluşunun 85. Yıldönümü programında Mehmet ÖZBEK, Abdurrahman KIZILAY ve Vagif KERİM davet edilerek "URFA-KERKÜK" gecesi düzenlendi.

- 11 Nisan 2005 tarihinde Şehir Stadyumunda ŞURKAV THM Korosu Konser verdi.

- 21 Nisan 2005 tarihinde Zihinsel Engelliler Merkezinde ŞURKAV THM Korosu Konser verdi.

- 22 Nisan 2005 tarihinde Siverek Kaymakamlığı'na Siverek'te yapılan

gecede ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 23 Nisan 2005 tarihinde DSİ salonunda ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

- 1 Mayıs 2005 tarihinde ŞURKAV-Ankara Şanlıurfa Vakfı iş birliği ile Ankara Atatürk Kültür Merkezinde düzenlenen Kültür Sanat Etkinliğinde Geleneksel Sıra Gecesi Programı düzenlendi.

- 21 Mayıs 2005 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığının düzenlediği gecede ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 22 Mayıs 2005 tarihinde Siverek Karakeçili Festivalinde ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 11 Haziran 2005 tarihinde Nizip Belediyesi Davetiyle Nizip'te ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 24 Haziran 2005 tarihinde Kahraman Maraş Valiliği Davetiyle Maraş'ta ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 25 Haziran 2005 tarihinde Ekinözü'nde düzenlenen Festivalde ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 30 Haziran 2005 tarihinde Tatvan Kaymakamlığı Davetiyle Tatvan'da ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 24 Ağustos 2005 tarihinde Ankara Öğretmenevinde ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 05-15 Ağustos 2005 tarihinde Antalya "II. Anatolia 2005" Turizm Kültür Fuarında 10 gün boyunca her gece ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 26-28 Eylül 2005 tarihleri arasında ŞURKAV tarafından düzenlenen Şanlıurfa 15. Uluslararası Kültür ve Sanat Haftası'nda Müşerref AKAY konseri, DTHM konseri ve THM Çocuk Korosu konserleri düzenlendi.

- 27 Eylül 2005 tarihinde Devlet Bakanı Nimet Çubukçu ve Beraberindekilere ŞURKAV THM Sıra Gecesi Grubu Konseri verildi.

- 28 Eylül 2005 tarihinde Adıyaman Belediyesi Davetiyle Adıyaman'da ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 24 Eylül 2005 tarihinde TRT'nin Siverek İlçesindeki "Yedirenk" Programında ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 22 Şubat 2006 tarihinde DSİ Kon-

ferans Salonunda Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi

- 04 Mart 2006 tarihinde Muş Valiliğinin davetiyle Muş'ta ŞURKAV THM Korosu Konseri verildi.

- 14-20 Mart 2006 tarihleri arasında Suriye'nin Rakka İline bağlı Tel Abyad İlçesinde "1. Halk Sanatları Festivali" düzenlendi. Festivale ülkemizi temsil etmek üzere ŞURKAV müzik ve halkoyunları ekibi katıldı.

- 23-26 Mart 2006 tarihleri arasında Ankara İlinde düzenlenen 1. Turizm Fuarında ŞURKAV THM korosunca Geleneksel Sıra Gecesi Programı düzenlendi.

- 05 Nisan 2006 tarihlerinde Kahramanmaraş Barosunun davetiyle Kahramanmaraş ilinde ŞURKAV THM Korosu konseri düzenlendi.

- 23 Nisan 2006 günü akşamı DSİ Salonunda Halil Balıkçioğlu yönetiminde ŞURKAV THM Çocuk Korosu bir konser verdi.

- 06 Mayıs 2006 tarihinde Kaymakamlığın davetiyle Suruç İlçesinde ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 07 Mayıs 2006 tarihinde Siverek Karakeçi Şenliklerinde ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 11 Mayıs 2006 tarihinde Vakıflar Haftası Münasebetiyle Adıyaman'da ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

- 14-25 Haziran 2006 tarihleri arasında Antalya ilinde düzenlenen "6. Kemer Karnavalı Hediyelik Eşya ve El Sanatları Fuarı"nda ŞURKAV THM Sıra Gecesi Gurubu Fuar süresinde her akşam Sıra Gecesi Programı düzenlendi.

- 18 Haziran 2006 tarihinde Bozova Kaymakamlığının davetiyle Bozova İlçesinde ŞURKAV THM Topluluğu konser verdi.

- 29 Temmuz 2006 tarihinde Isparta Yalvaç İlçe Belediyesi'nin davetiyle ŞURKAV THM Topluluğu Isparta ili Yalvaç ilçesinde "Şanlıurfa Sıra Gecesi" konseri verdi.

- 26 Ağustos 2006 tarihinde Isparta Belediyesi'nin davetiyle ŞURKAV THM Topluluğu Isparta ilinde "Şanlıurfa Sıra Gecesi" konseri verdi.

- 26 Eylül 2006 tarihinde Ceza evindeki tutuklu ve hükümlülere ŞURKAV THM Korosu konseri düzenlendi.

- 24 Eylül-22 Ekim 2006 tarihleri arasında Ramazan ayı boyunca Balıklıgöl yeşil alanda "Ramazan sokağı" etkinliği düzenlendi. Amfi Tiyatroda semazen gösterileri, Hacivat ve Karagöz gösterileri, şiir dinletisi, sohbetler ve Ahmet ÖZHAN konseri düzenlendi. Kapalı Spor Salonunda Eşref Ziya TERZİ'nin yer aldığı konser verildi.

- 29 Ekim 2006 tarihinde Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle Polisevi'nde düzenlenen Resepsiyonda ŞURKAV THM Korosu Konseri düzenledi.

- 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle ŞURKAV tarafından Kapalı Spor salonunda "ZARA Konseri" düzenlendi.

- 26 Ocak 2007 tarihinde Şair Nabi Kültür Merkezinde Sevgiye Muhtaç Çocukları koruma derneği yararına ŞURKAV THM Korosu Konser düzenledi.

- 29 Mart 2007 tarihinde Sabancı Kız yurdunda kalan çocuklara moral amacıyla ŞURKAV THM Korosu bir konser verdi.

- 16 Nisan 2007 tarihinde Batman Valiliği'nin davetiyle ŞURKAV THM Topluluğu Batman'da "Şanlıurfa Sıra Gecesi" konseri verdi.

- 23 Nisan 2007 günü akşamı DSİ Salonunda Şef Halil Balıkçioğlu yönetiminde ŞURKAV THM Çocuk Korosu bir konser verdi.

- 08 Mayıs 2007 tarihinde Vakıflar Haftası Münasebetiyle Şair Nabi Kültür Merkezinde ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri verildi.

- 19 Mayıs 2007 tarihinde Birecik Kaymakamlığı'nın davetiyle Birecik ilçesinde düzenlenen Halk Konserine Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 21 Mayıs 2007 tarihinde Siverek Kaymakamlığının davetiyle Siverek ilçesinde düzenlenen programda Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Konseri verdi.

- 26 Mart 2008 tarihleri arasında Suriye'nin Rakka İline bağlı Tel Abyad İlçesinde "3. Halk Sanatları Festivali"ne ülkemizi temsil etmek üzere ŞURKAV müzik ve halkoyunları ekibi katıldı.

- 23 Nisan 2008 günü akşamı DSİ

Konferans Salonunda Halil Balıkçioğlu yönetiminde ŞURKAV THM Çocuk Korosu konser verdi.

- 06 Mayıs 2008 tarihinde DSİ Konferans Salonunda Mehmet NACAĞ'ın 40. Sanat yılı anma Gecesi düzenlendi.

- 07 Mayıs 2008 tarihinde DSİ Konferans Salonunda Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 07 Mayıs 2008 tarihinde Vakıflar Haftası Münasebetiyle Adıyaman'da ŞURKAV THM Çocuk Korosu Konseri düzenlendi.

- 30 Mayıs 02 Haziran 2008 tarihleri arasında düzenlenen II. Halil İbrahim Buluşmaları etkinlikleri kapsamında; ZARA, Orhan Hakalmaz ve Sema Moritz'in Konserleri, Küçük Eller Büyük Yetenekler Müzik Dinletisi, programları düzenlendi.

- 27 Haziran 2008 tarihinde ŞURKAV'ın tanıtımı nedeniyle TRT GAP TV Diyarbakır Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Gül Deste" canlı yayın programına ŞURKAV Halk Oyunları Ekibi ve Türk Halk Müziği Ekibi katıldı.

- 25 Şubat 2009 günü akşamı DSİ Konferans Salonunda Kısaşlı Âşıklar gecesi ve Semah Programı düzenlendi

- 23 Nisan 2009 günü akşamı DSİ Salonunda Halil Balıkçioğlu yönetiminde ŞURKAV THM Çocuk Korosu bir konser verdi.

- 06 Mayıs 2009 tarihinde Vakıflar Haftası Münasebetiyle Adıyaman'da ŞURKAV THM Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 19 Mayıs 2009 tarihinde Mozaik Konferans ve Sergi Salonunda Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 22-25 Mayıs 2009 tarihleri arasında düzenlenen III. Halil İbrahim Buluşmaları etkinlikleri kapsamında; Sami Savni Özer Konseri, Sezen AKSU Konseri, Mazhar Fuat ÖZKAN Konseri, Hannah BERGER Konseri, İshak DEMİR Urfa Sıra Gecesi Grubu Konser programları düzenlendi.

- 02 Eylül 2009 Ramazan Etkinlikleri çerçevesinde Sanatçı İbrahim Sadri tarafından Şiir Gecesi Programı, Elâzığ Devlet Klasik Türk Musiki Koro-

su konseri, Diyarbakır Devlet Klasik Türk Müziği Korosu konseri ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Özürlüler Mehter Takımı gösterisi düzenlendi

- 27 Eylül 2009 tarihinde Eyyüpebi Dünya Sabır günü etkinlikleri kapsamında Mahmut Durgun'dan ilahi ezgiler dinletisi, Grup Dergâh konseri ve Ahmet Özhan tasavvuf müziği konseri düzenlendi.

- 29 Aralık 2009 tarihinde Mozaik Konferans ve Sergi Salonunda Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi

- 26 Nisan 2010 tarihinde Mozaik Konferans ve Sergi Salonunda Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 27 Nisan 2010 tarihinde Suriye'nin Rakka İline bağlı Tel Abyad İlçesinde "5. Halk Sanatları Festivali"ne ülkemizi temsil etmek üzere ŞURKAV müzik ve halkoyunları ekibi katıldı.

- 29 Nisan 2010 günü akşamı Mozaik Konferans ve Sergi Salonunda Kırsal Âşıklar gecesi ve Semah Programı düzenlendi

- 05 Mayıs 2010 tarihinde Vakıflar Haftası Münasebetiyle Adıyaman'da ŞURKAV THM Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 23 Aralık 2010 ŞURKAV'ın 20. kuruluş yıldönümü nedeniyle Mehmet ÖZBEK ve Kerkük Telaar Türkmen Grubu Konseri programı düzenlendi.

- 21-23 Mayıs 2010 tarihleri arasında düzenlenen IV. Halil İbrahim Buluşmaları etkinlikleri kapsamında Ferhat GÖÇER konseri, Hannah BERGER konseri, Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı Türk Tasavvuf Musikisi Korosu konseri programları düzenlendi.

- 01 Nisan 2011 tarihinde Mozaik Konferans ve Sergi Salonunda Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Sanat Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 30 Mayıs 2011 tarihinde Mozaik Konferans ve Sergi Salonunda Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Sanat Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 24.05.2012 tarihinde Balıklıgöl Amfi Tiyatroda Şef Hüseyin AKPINAR yönetiminde ŞURKAV Tasavvuf Tasavvuf Musikisi Konseri düzenlendi.

50 Yaş üzeri Köyler Arası Mahalli Halk Oyunları Yarışmasında Bir Köy Ekibi

- 25 Nisan 2012 tarihinde Mozaik Konferans ve Sergi Salonunda Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 30 Mayıs 2012 tarihinde Mozaik Konferans ve Sergi Salonunda Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Sanat Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 28-29 Eylül 2012 tarihleri arasında 6. Uluslararası Halil İbrahim Buluşmaları etkinlikleri kapsamında Mehteran gösterileri, Antakya Medeniyetler Korosu Konseri ve Geleneksel Sıra Gecesi programı düzenlendi.

- 23 Ekim 2012 tarihinde Şair Nabi Konferans Salonunda Urfalı Şair Nabi'yi anma etkinlikleri kapsamında Şef Hüseyin AKPINAR yönetiminde Türk Tasavvuf Korosu Konseri düzenlendi.

- 19 Nisan 2013 tarihinde vakfımız ve ŞURKAV İstanbul şubesinde İstanbul ilinde tertiplenen Kültür Gecesinde Mehmet Özbek ve Şanlıurfa DTH korosu konseri verildi.

- 03.06.2013 tarihinde Şef Atik SAHİL Yönetiminde ŞURKAV Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği Yetişkinler Korosu Konseri düzenlendi.

- 4-5 Ekim 2013 tarihleri arasında 7. Uluslararası Halil İbrahim Buluşmaları etkinlikleri kapsamında Grup Dergâh Konseri, Bora UYMAZ Konseri ve Geleneksel Sıra Gecesi programı düzenlendi.

- 07 Mart 2014 tarihinde ŞURKAV

İzmir Şubesinde İzmir ilinde Sıra Gecesi Programı düzenlendi.

- 20 Nisan 2015 tarihinde vakfımız ve ŞURKAV İstanbul şubesinde İstanbul ilinde tertiplenen Kültür Gecesinde Şanlıurfa DTH korosu konseri düzenlendi.

- 3 Nisan 2016 tarihinde Türk Halk Müziği repertuarında kullanılacak nitelikte Bestelenmiş yeni eserlerin Şanlıurfa kültürüne kazandırılması amacıyla Ulusal bazda "Şanlıurfa ve Kültürü" Konulu Türk Halk Müziği Beste Yarışması düzenlendi.

- 26 Mart 2017 tarihinde Şanlıurfa Kurtuluş Müzesi Konferans Salonunda Prof. Dr. İlhan ÖZKEÇECİ'nin sunmuş olduğu Tarab Dinletisi düzenlendi.

18 Nisan 2017 tarihinde Şair Nabi Konferans Salonunda Aidin Olynasab ve Shan Yazdızadeh'in sunmuş oldukları "Tar ve Tömbek Konseri düzenlendi.

09 Nisan 2019 tarihinde Şef Osman DEVECİOĞLU Yönetiminde ŞURKAV Türk Sanat Müziği Korosu Konseri düzenlendi

ŞURKAV MÜZİK ETKİNLİKLERİNE 30 YILDA KATILAN SES VE SAZ SANATÇILARI

ŞURKAV tarafından çeşitli tarihlere düzenlenen etkinliklere katılan ses ve saz sanatçıları şunlardır: İbrahim TATLİSES, Mahmut TUNCER,

▲ Romanya'daki Festivale katılan ŞURKAV yönetici ve Halk Oyunları ekibi

Güler İŞİK, İzzet ALTINMEŞE, Müşerref AKAY, Cinuçen Tanrıkorur, Ahmet ÖZHAN, Belkis AKKALE, Sezen AKSU, Ferhat GÖÇER, Orhan HAKALMAZ, Nuri SESİGÜZEL, Ahmet ÖZHAN, ZARA, Mehmet ÖZBEK, Ertan AKAY, Filiz ÇELİK, Nilgün İŞGÜDEN, Nurullah AKÇAYIR, Melihat GÜLSES, Faruk ŞALGAR, Dilek AKTAŞOĞLU, GRUP AYNA, Mazhar Fuat ÖZKAN, Hannah BERGER, Sema Moritz, İhsan ÖZGEN, Necati GİRAY, Ahmet TOZ, Mehmet BİTMEZ, Ahmet KANNECİ, Eşref Ziya TERZİ, Abdurrahman KIZILAY, Vagif KERİM, Paşa DEMİRBAĞ, Mehmet DELİOĞLU, Salih TURHAN, Kubilay DÖKMEŞ, Kadir İSHAKOĞLU, Dilek AKTAŞOĞLU, Atik SAHİL, Aşık SEFAİ, Hilmi ŞAHBALLI, Halil ÇUHADAROĞLU, Müslüm KÜÇÜK, Halil SEZGİN, Halil ALTINGÖZ, Bakır KARADAĞLI, Lütfü EMİROĞLU, Mercan ÖZKAN, Vefik ATAÇ, Halil BAZİKİ, Arif ÇELİK, Yusuf BAYRIBEY, Bekir ÇİÇEK, Mahmut DURGUN, Bora UYMAZ, Sami Savni ÖZER, Aidin Olynassab ve Shan Yazdizadeh, Prof. Dr. İihan ÖZKEÇECİ.

ŞURKAV SANATÇI VE TOPLULUKLARININ KATILDIĞI YURT İÇİ VE YURT DIŞI FESTİVAL VE KONSERLER

ŞURKAV, müzik çalışmaları için bünyesinde bulunan kültür merkezindeki derslikleri tahsis etmiş ve müzik çalışmaları için imkân sağlamıştır. Yine halkoyunları çalışmaları için salon tahsisleri yapılmış, oyunların öğretilmesi için imkân sağlanmıştır.

ŞURKAV halk müziği ve halk oyunları topluluklarının katıldığı etkinlikler şunlardır:

- ŞURKAV tarafından oluşturulan Türk Halk Müziği Korusu (Sıra Gecesi Ekibi), Şanlıurfa'ya gelen yerli yabancı devlet adamlarına iş ve medya çevrelerine ve il dışında birçok valilik, kaymakamlık, sivil toplum kuruluşlarına konser verdi.

- ŞURKAV tarafından oluşturulan Halkoyunları Topluluğu ilimizde düzenlenen etkinliklerde, ilimize gelen yerli yabancı devlet adamlarına ve il dışında düzenlenen festival, etkinlik, fuarlarda gösteriler yaptı.

- ŞURKAV halk müziği ve halk

oyunları ekibi, 3 yıl süresince Irak'ın Babil ilinde düzenlenen Babil Festivaline Irak Kültür Bakanlığı'nın davetlisi olarak ülkemizi temsilen katıldı.

- 3 Kasım 2001 tarihinde Adapazarı Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın "Şanlıurfa Kültür Gecesi" düzenleme talebine istinaden; sergi, söyleşi ve sıra gecesi yapmak üzere Adapazarı'na ŞURKAV ekibi gönderildi.

- 12 Eylül 2002 tarihinde Kültür Bakanlığı tarafından Ankara'da düzenlenen "Mahalli Halk Oyunları Yarışması"na İl Kültür Müdürlüğü ve ŞURKAV tarafından oluşturulan "Eski Kuşak Halk Oyuncuları" katıldı.

- 4 yıl süresince Karakeçi Şenliklerine ŞURKAV THM Korusu, ŞURKAV Mahalli Halk Oyunları ve Kılıç-kalkan ekibi katıldı.

- 05-16 Temmuz 2005 tarihleri arasında Romanya'nın Timişoara (Temeşvar) ilinde 07-10 Temmuz tarihleri arasında düzenlenen "16. Gönüller Festivali"ne, Herculena ilinde 11-14 Temmuz tarihleri arasında düzenlenen "Uluslararası Folklor Festivali"ne ŞURKAV Halk Oyunları topluluğu katıldı.

- 2006-2008-2010 yıllarında Suriye'nin Rakka İline bağlı Tel Abyad İlçesinde "Halk Sanatları Festivaline" ŞURKAV THM gurubu ve Halkoyunları topluluğu katıldı.

- 11 Mayıs 2008 tarihinde ŞURKAV THM korusu Şefi Atıl SAHİL Vakfımız adına Ankara İlinde TRT 2'de yayınlanan Klasik Türk Müziği adlı programa katıldı.

- Temmuz 2008 tarihinde Çorum İlinde düzenlenen "28.Uluslararası Hitit Fuarı" Festivaline Şanlıurfa'yı temsilen ŞURKAV Halk Oyunları Ekibi katıldı.

ŞURKAV'IN DÜZENLEDİĞİ SES ve BESTE YARIŞMASI İLE BESTE SİPARİŞİ

- 1991 yılında 1. Kültür Sanat Haftası anısına Türkiye genelinde tanınmış 25 bestekârimıza "Hz. İbrahim (A.S) Konulu Besteler" yapmaları hususunda müracaat edildi, 15 bestekâr 19 beste gönderdi. Bu bestekârlara ödül verildi. Beste gönderen bestekârlar şunlardır: Sadi HOŞSES, Tahir KARAGÖZ, Yusuf NALKESEN, Prof. Dr. Selahattin İÇLİ, Prof. Dr. Alaeddin

"Sıra Gecesinin Dünü ve Bugünü" konulu açık oturumu

YAVAŞÇA, Ahmet HATİPOĞLU, Doğan GÜLLÜOĞLU, Erol SAYAN, Amir ATEŞ, Vefik ATAÇ, Nurettin DEMİRBAŞ, Şentürk DEVECİ, Mehmet BİTMEZ, M. Bakır KARADAĞLI, Hüseyin BİTMEZ.

- 2. Kültür Sanat Haftası anısına Türkiye çapında tanınan bestekârlara "Hz. Eyyüp ve Sabır" konulu beste siparişinde bulunuldu. Bestekârlar Abdulkadir ALGIN, Vefik ATAÇ, Amir ATEŞ, Abdullah BALAK, Arif ÇELİK, Nurettin DEMİRBAŞ, Murat DEMİRHAN, Şentürk DEVECİ, Doğan GÜLLÜOĞLU, Ahmet HATİPOĞLU, Tahir KARAGÖZ, Necmi KIRAN, Reşit MUHTAR, Yusuf NALKESEN, Dr. Teoman ÖNALDI, Mehmet A. ÖZBEK, Erol SAYAN, Cinuçen TANRIKORUR'dan 28 adet beste geldi. Bestekârlara ödül verildi. Bu eserler kitap halinde yayınlandı.

- 24 Nisan 1993 tarihinde; ŞURKAV, Milli Eğitim Müdürlüğü ile birlikte "Ortaokul ve Liselerarası Türk Halk Müziği Ses Yarışması" düzenlendi. DSİ Salonunda yapılan yarışmaya 16 adet ortaöğretim okulunun temsilcileri katıldı.

- 11-12 Mayıs 1994 tarihlerinde Halk Eğitim Merkezinde ŞURKAV Milli Eğitim Müdürlüğü iş birliği ile orta dereceli okullar, dernekler ve kuruluşlar arası ses yarışması yapıldı.

- 27 Mart 1997 tarihinde ŞURKAV Milli Eğitim Müdürlüğü'nün iş birliği ile Okullar arası Ses Yarışması düzenlendi.

- 29 Mart 1997 tarihinde ŞURKAV halka açık Türk Halk Müziği ses yarış-

ması düzenlendi.

- Urfa ve Kültürü konulu "Beste Yarışması" yapıldı. Yarışmaya 75 eser katıldı. 5 eser dereceye girdi ve bu eser sahiplerine ödül verildi Beste yarışmasında; Mehmet ÖZBEK, Abdullah BALAK, Kubilay DÖKMETAŞ, Mercan ÖZKAN ve Prof. Dr. Yakup ÇELİK Jüri Üyesi olarak görev aldılar.

- Şanlıurfa Halk Kültürünün tanıtımı ve yaşatılması ile ilgili gençlere yönelik kitap hazırlandı ve okullara dağıtıldı. Daha sonra bu kitaptaki bilgiler ile ilgili okullar arası "Şanlıurfa Halk Kültürü Bilgi yarışması" yapıldı.

ŞURKAV'IN MÜZİK VE HALK OYUNLARI İLE İLGİLİ AÇIK OTURUM, ÇALIŞTAY, ARAŞTIRMA VE DERLEME ÇALIŞMALARI

ŞURKAV bünyesinde halk müziği, tasavvuf müziği ve halk oyunları ile ilgili çalışmaların yanı sıra sempozyum, çalıştay, araştırma ve derleme faaliyetleri yapıldı. Sa-

natçılara destek vermek amacıyla Şanlıurfa Mahalli Sanatçıların çıkarmış oldukları CD, Kaset, kitap gibi materyaller vakıf tarafından satın alındı.

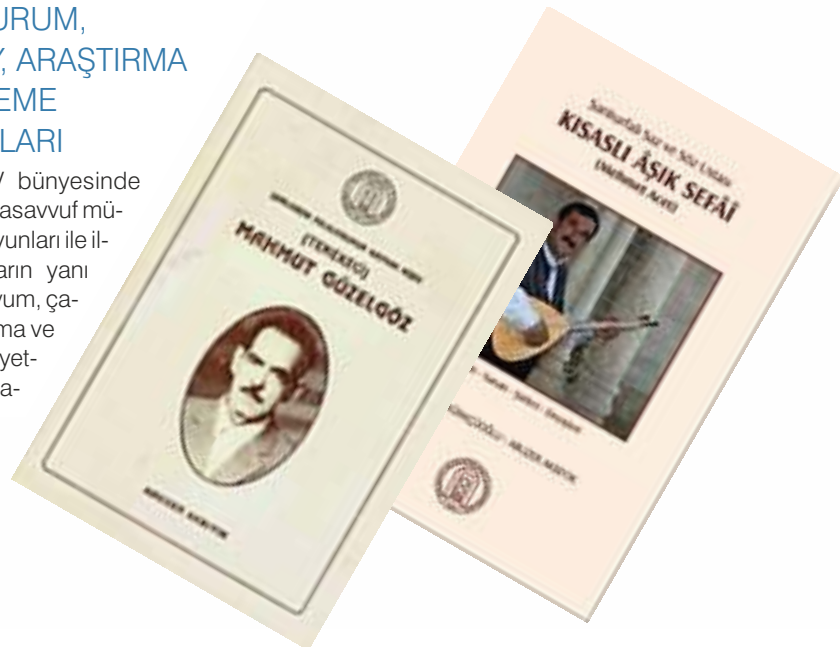
- 10 Ocak 1992 tarihinde "Sıra Gecesinin Dünü ve Bugünü" konulu açık oturum yapıldı, Açık oturuma Şanlıurfa Valisi T. Ziyaeddin AKBULUT, Abuzer AKBİYİK, Osman GÜZELGÖZ, Osman BENGİSU, Sami BARLAS, Abdullah BALAK, Hasan HAYIRLI, Naci İPEK, İbrahim TEZÖLMEZ katıldı.

- ŞURKAV ve Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanlığı tarafından 21-22 Mayıs 2007 tarihlerinde, kaybolmaya yüz tutmuş oyunlarımızın gün yüzüne çıkartılması, yaşatılması ve arşivlenmesi amacıyla yapılan ve Türkiye'de ilk olan "50 Yaş üzeri Köyler Arası Mahalli Halk Oyunları Yarışması" düzenlendi.

- Masal derlemeleri amacıyla düzenlenen "Geleneksel Urfa Heketleri Yarışması" 22 Aralık 2009 tarihinde değerlendirildi. 65 okuldan Urfa şivesiyle yazılmış 155 heket katıldı. 75 heket yayınlanmaya değer bulundu.

- 9-10 Aralık 2009 tarihlerinde ŞURKAV ve Türkiye Halkoyunları Federasyonu iş birliği ile Ülkemizde il bazında ilk kez Halkoyunları Çalıştayı düzenlendi.

- Çeşitli tarihlerde Cemal Akbaş, Abuzer Akbiyik ve Şükrü Üzümcü tarafından halk oyunları derleme çalışması yapıldı.

ŞURKAV TARAFINDAN YAYINLANAN MÜZİKLE İLGİLİ YAYINLAR

ŞURKAV tarafından Şanlıurfa'yı ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtmak için tarih, müzik, edebiyat gibi çeşitli konularda yayınlar hazırlandı. Alanında uzman kişilerin katkıları ile Şanlıurfa ile ilgili 57 adet kitap yayını, 4 Broşür, Şanlıurfa'da Sıra Gecesi Geleneği broşürü (Türkçe-İngilizce), 3 Süreli Dergi, "Ateşi Bastıran Su" belgesel filmi gerçekleştirildi.

Müzik CD Yapımları:

2001'de Türkülerle Şanlıurfa CD-VCD'si,

2001'de Türkülerle Şanlıurfa kaseti

2018'de Urfa'nın Kayıp Türküleri CD'si

Müzikle İlgili Kitaplar:

- Abuzer Akbıyık tarafından hazırlanan "Kaynak Kişi Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ün Hayatı" adlı 144 sayfalık kitap 1992 yılında ŞURKAV tarafından yayınlandı.

- Sabri Kürkçüoğlu tarafından hazırlanan 60 sayfalık "Hz. İbrahim Konulu Yeni besteler" kitabı 1992 yılında ŞURKAV tarafından yayınlandı.

- Necmi Kiran ve Sabri Kürkçüoğlu tarafından hazırlanan 134 sayfalık "Hz. Eyyub Konulu Yeni Besteler" kitabı 1993 yılında ŞURKAV tarafından yayınlandı.

- Yrd. Doç. A. Cihat Kürkçüoğlu, Müslüm Akalın, Öğr. Gör. Sabri Kürkçüoğlu ve Selahaddin E. Güler tarafın-

dan hazırlanan Şanlıurfa Sıra Gecesi Geleneği, Şanlıurfa Halk Oyunları, Urfa Tarihinde Müziğin izleri ve müzikle ilgili pek çok yazının yer aldığı 384 sayfalık "Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir" Kitabı 2002 yılında ŞURKAV tarafından yayınlandı

- Abuzer Akbıyık ve Sabri Kürkçüoğlu tarafından hazırlanan Saz ve Söz Ustası Kıyaslı Aşık Sefai (Mehmet Acet) kitabı 2011 yılında ŞURKAV tarafından yayınlandı.

- İ. Halil Altıngöz tarafından hazırlanan Darül-Elhan (İstanbul Konservatuarı) 1926 Yılı Derlemelerinde Urfa Türküleri, kitap ve CD'si 2017 yılında ŞURKAV tarafından yayınlandı.

- Sabri Kürkçüoğlu tarafında hazırlanan "Şanlıurfa Sıra Gecesi Geleneği ve Türküleri" kitabı 2017 yılında ŞURKAV tarafından yayınlandı.

- Prof. Dr. Ekrem Bektaş tarafından yayına hazırlanan "Aşık Giryani Şiirlerinden Seçki" kitabı, 335 sayfalık kitap, 2019 yılında ŞURKAV tarafından yayınlandı.

- ŞURKAV tarafından 2009 yılından beri 38 sayı yayınlanan, Sahibi Şanlıurfa Valisi ve ŞURKAV Başkanı Abdullah ERİN, Editörlüğünü Öğr. Gör. S. Sabri KÜRKÇÜOĞLU, Yazı İşleri Müdürlüğünü Şükrü ÜZÜMCÜ'nün yaptığı, ŞURKAV "Şanlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi"nde, Şanlıurfa müziği üzerine araştırma yazıları, kaynak kişi, ses ve saz sanatçıları ve bestekârların hayat hikâyeleri ve eserlerinin söz ve notaları gibi müzikle ilgili pek çok yazı yayınlandı.

SONUÇ:

Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) kurulduğu 1990 yılından itibaren müzikle ilgili; halk müziği, sanat müziği, tasavvuf müziği, halk oyunları, bağlama, flüt, zurna, çoban kavalı, ud, kanun, keman kursları ile yöresel el sanatları ve gençlerin eğitimine yönelik 207 kurs açılmıştır. Yaklaşık 15 bin kursiyer bu kurslardan istifade etmiştir. Bu kurslarda yetişmiş 100'ün üzerinde öğrenci üniversitelerin Müzik bölümünü kazanmıştır. Müzik kurslarına katılan gençlerden birçoğu yurt çapında tanınarak ünlü olmuştur. Türk Halk Müziği Korosu, Türk Sanat Müziği Korosu, Tasavvuf Korosu ve Halk Oyunları ekibi kurulmuştur. Bu ekipler yurtiçi ve yurt dışında konserler vermiştir. Ses ve saz sanatçılarına davet ederek konserler düzenlemiştir, ses ve beste yarışması açmıştır. Derleme çalışmaları yapmıştır. Kitap ve dergilerinde müzikle ilgili pek çok araştırma yazısı, bestekârların hayat hikâyeleri ve notalı eserleri yayınlamıştır.

Bir sivil toplum kuruluşu olarak ŞURKAV; müzik ve halk oyunları ile ilgili konuların araştırılması, derlenmesi, arşivlenmesi, belgelerin kitap, dergi, ses ve görüntü kaydı olarak yayınlanması, müzik ve halk oyunlarının öğretilmesi, yaşatılması, geliştirilmesi ve bizden sonraki nesillere aktarılması konusunda önemli işler başarmıştır.

SONNOTLAR

*Bu yazı, "Türk müziğinin yaşatılması ve gelişmesine katkılarıyla örnek bir vakıf, Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV)" bildirisi, Abuzer Akbıyık tarafından, 7-9 Kasım 2019 tarihlerinde Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde Balıkesir Üniversitesi iş birliği ile "Türk Müziğinin Yaşatılmasında ve Geliştirilmesinde STK'ların Rolü" sempozyumunda bildiri olarak da sunulmuştur.

1) Şanlıurfa'da kültür sanat ile ilgili Vakıf kurulması ile ilgili düşüncelerimi Şanlıurfalı iş adamı, siyasetçi, sanatçı gibi yaklaşık 100 kişiye mektup gönderdim. Vakfın kurulması ile ilgili gerekçelerin, nasıl bir vakıf kurulması konusundaki görüşlerimi gazetelerde köşe yazısı olarak yayınladım. "Niçin Şanlıurfa Vakfı Kurulmalıdır" başlığı ile yazdığım 4 köşe yazısı, Şanlıurfa'da yayınlanan Güneydoğu Gazetesinin, 16,17,18 ve 19 Ekim 1985 tarihli nüshalarında yayınlandı. "Şanlıurfa Kültür ve Turizm Vakfı kurulmalıdır" köşe yazım Şanlıurfa'da yayınlanan Hizmet Gazetesinin 01.11.1985 tarihli nüshasında ve Vakıf kuruluşu fikrine destek verenlerle ilgili "Mehmet Özbek'ten Mektup" başlıklı köşe yazım 27.11.1985 tarihinde Hizmet Gazetesinde yayınlandı.

2) ŞURKAV Genel Sekreteri Şükrü Üzümcü'den alınan bilgi
3) Yunus Gümüşkolan, Müzik Öğretmeni, "Şanlıurfa Müziğinde Son 50 yılın Önemli bir sesi ve bağlama icracısı Mehmet Nacak", ŞURKAV, Şanlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Derisi, 33. Sayı, Ocak 2019, S.37

KAYNAKÇA

"Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı ŞURKAV 1990-1998", Hazırlayan Sabri Kürkçüoğlu, Mehmet H. Öcal, ŞURKAV Yayınları 18, Plaka Matbaası, Ankara

"Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı ŞURKAV 1990-2005", Yayına Hazırlayanlar, Kemal Kapaklı, M. Sait Akgün, Şükrü Üzümcü, ŞURKAV Yayınları 28, Simge matbaacılık, Şanlıurfa

Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı ŞURKAV 1990-2020 dönemi faaliyet raporları.

ŞURKAV Genel Sekreteri Şükrü Üzümcü bilgi notları.

ŞURKAV Müttevelli Heyet Üyesi Öğr.Gör. S. Sabri Kürkçüoğlu Arşivi

Millî Mücadele'nin Urfa Cephesinde Etkin Bir Din Âlimi MÜFTÜ HASAN AÇANAL

Mehmet KURTOĞLU
Yazar-Şair
Vakıflar Genel Müdürlüğü
Yayınlar Müdürü
kurtoglu.mehmet63@gmail.com

Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılıp işgale uğradığını herkes görmüş ama Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı Millî Mücadele ile Yeni Türkiye'nin kurulacağını pek az kişi görebilmiştir. Özellikle din adamlarının büyük bir kısmı bu konuda tereddütler yaşamıştır. Millî Mücadele dönemindeki din adamlarına baktığımızda Mustafa Kemal ile temas kuran çok az müderris, hoca veya müftü vardır. Dönemin iyi bir medrese eğitiminden geçen, kendini yalnızca dini ilimlerle sınırlı tutmayan, Arapça yanında Süryani papazlardan Fransızca ders alacak kadar tarih ve dil öğrenmeye meraklı olan Miftahzade Hasan Efendi hem Millî Mücadele tarihinde hem de Urfa kültür hayatında önemli yeri olan bir şahsiyettir. Urfa'nın 20. yüzyıl tarihini yazmak isteyenlerin şehrin siyasi, kültürel ve ekonomik hayatında iz bırakmış birkaç ailesini araştırması gerekir.

Miftahzade ailesi Urfa şehir hayatında dini ilimlerle uğraşan bir aile olarak öne çıkmıştır. Ailenin en önemli temsilcisi gerek ilmi gerek Fransız işgali sırasındaki mücadelecilik tutumuyla Miftahzade Hasan Efendi'dir. Hasan Efendi H. 1290/M.1873 tarihinde Urfa'da doğmuştur. Bundan 300 yıl önce Urfa'ya yerleşen Miftahzade

ailesinden olan Hasan Efendi'nin babası Rahimiye Medresesi Müderrislerinden Miftahzade Abdürrahim Efendi, annesi ise Hocazade ailesinden Hatice Hanım'dır. Hasan Efendi'nin oğlu Hazım Acanal, soyları Memlûklara kadar giden Acanal ailesinin "Miftahi" lakap ve soyadını almalarının hikâyesini şöyle anlatmaktadır: "Bizim asil soyumuz Memlûklara dayanıyor. Mısır'da hükümet kuran Memlûkları biliyorsunuz Abbasi zamanında Halife Harun Reşit'in çocukları Emin ile Memun arasındaki savaşta Memun kardeşini yeniyor. Orta Asya'daki dayılarına diyorlar ki 'bize bir muhafız alay getir.' Kuman ve Kıpçak iki aşiret geliyorlar. Abbasi devletini isyandan kurtarıyorlar. Sonra da muhafız alayı olarak devam etmek istiyorlar. Fakat bir süre sonra Memun Orta Asya'dan gelen aşiretlerden de ordudan da çekilmeye başlıyor. Yani o çok kuvvetli kimseler. Onlara Mısır'ı veriyorlar. Diyorlar 'gidin Mısır'da beylik yapın ama bize bağlı kalın.' Bunlar da gidiyorlar Mısır'a Memluk Devleti'ni kuruyorlar. Yavuz Sultan Selim zamanında 1516 yılında yanlış hatırlamıyorsam Osmanlı Mısır savaşı oluyor. Mısır'da harbe giriyorlar. Bunlar düşünüyorlar, diyorlar ki 'biz Yavuz Selim'i öldürmedikçe bu

beladan kurtulamayız.' İki fedai seçiyorlar. Bunlar ağızlarında mızrak ellerinde kılıç orduya giriyorlar ve hiçbir müdahale olmadan tahta yetişiyorlar. Ve tahttaki adamı öldürüyorlar. Fakat tahttaki adam Yavuz Sultan Selim değil, Sinan Paşa. Çünkü o içeriye gitmiş. Çadıra girmiş. Zaten Yavuz Selim sonunda demiş 'Ben Memlukleri mağlup ettim ama bir Mısır bir Sinan değmezdi' demiş. Sinan Paşa'yı çok seviyormuş. Bu şekilde orda bunların kahramanlıklarını da görüyor. Sonra bunları bir bir sürgün etmek istiyor. Onları cezalandırmak yerine bir memuriyet vererek sürgün ediyor. Urfa'ya gelen ilk dedemize miftahi memuriyeti veriyor. Miftah, anahtar demek. Miftahi, anahtar ağası demek. Yani memlekette kaç kapı varsa bütün anahtarlar o adamda. Yani emniyet müdürü gibi bir şey. Bizim soyumuz oradan geliyor. Soyadımız Miftahi'dir." (1) Halk arasında "Anahtarağasıgil" (2) diye bilinen Miftahzade lakabını, soyadı kanunundan sonra aile Türkçe anlamıyla kullanıyor ve "Acanal" soyadını alıyor.

Hasan Efendi ilk tahsilini mahalle mektebinde bitirdikten sonra babası gibi ilmiye mesleğine süluk etmek için medrese tahsiline başlamış, Hacı Mustafa Efendi ve Hacı Ramazan Efen-

di'ye devam ederek 20 yaşında icazet almıştır. Rahimiye Medresesi'nde müderrislik yapmış, ancak Hasan Efendi ilmiye mesleği yanında müspet ilimleri de öğrenmek istediğinden dolayı devrin büyük âlimlerinden Saraçzade Abbas Vasık Efendi'den ders almıştır. Her üç kıymetli hocadan Şer'i ilimler (tefsir, hadis, İslam hukuku), mantık(lojik), Belagat (Retorik) ve Kelam (İslam Felsefesi), Arapça, Farsça okumuştur. Abbas Vasık Efendi'den ise bu klasik medrese programları dışında tabii ve riyazi ilimler, kozmografya ve Arap Edebiyatı dersleri almıştır. Hocalarından aldığı icazetnameler Diyanet İşleri Başkanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı'nca incelettirilmiş ve yüksek tahsil belgesi olarak onaylanmıştır.(3) Kendini yetiştirmek için büyük bir kütüphaneye meydana getiren Hasan Efendi, bu kitaplarını daha sonra Urfa Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır. Arapça yanında Farsça ve Fransızca da öğrenmiştir. Devlet hizmetinde ilk memuriyeti Urfa Bidayet Mahkemesi azalığıdır. (21 Muharrem 1327) 14 Şubat 1909 tarihi. 1 Kasım 1910 tarihinde Urfa İdadisi Tarih-Coğrafya öğretmenliğine tayin edilmiştir. 16 Temmuz 1911 de Urfa müftüsü olmuş, aynı zamanda müderrisliğe de devam etmiştir. Zamanın şeyhülislamı tarafından İbtida-yı Hariç(4) ve Sahn-ı İ'tibarı(5) ilmi payeleri ile taltif olunmuştur. 11 Nisan 1920'de Urfa'nın düşman işgalinden kurtulmasında büyük katkısı olan Hasan Efendi, İstiklal Madalyası ile taltif edilmiştir.(6)

Hasan Açıanal'ın henüz öğrencilik yıllarında Fransızca'yı öğrenmesi oldukça ilginçtir. Oğlu Hazım Açıanal'ın anlattığına göre Fransızca öğrenmek için bir papaz bulmuş. O sırada şehirde Ermeni ve Süryaniler yaşıyor. Bunlar çok iyi derecede İngilizce, Fransızca biliyor. "Papaza gidip geliyor Fransızca öğrenmek için. Urfa'da dedikodu başlamış. 'Abdurrahim Efendi'nin oğlu Hasan Efendi gavur oldu.' Mustafa Hafız Efendi Hoca çağırıyor kendisini 'Oğlum vazgeç bu işten' diyor. Babam diyor ki 'Hoca söyle günahır gitmeyeyim.' Hoca diyor ki 'ben de biliyorum günah değildir, sevaptır ama bu cahil kimselere laf anlatamazsın.' Ve babam terk ediyor. Terk ediyor ama okumayı öğrenmiş iki cilt Şemsettin Sami'nin Fransızca-Türkçe Kamus-ı Fransevi'si evde. Ve bana ilk

Fransızca'yı babam öğretti. Babamın Fransızcası ile ben lisede birinciydim."(7)

Gazetelerde tefrika yazılar yazan Hasan Açıanal'ın, dini konularda yazıları yanında şiirleri de bulunmaktadır. Vefatından sonra ŞURKAV tarafından "Urfa Tarihi" ve "Urfa Kurtuluş Mücadelesi Hatıratı" yayınlanmıştır. Açıanal'ın en önemli eseri Urfa Kurtuluş Mücadelesi Hatıratı'dır. Mustafa Kemal ile yazışan, mücadelenin bizzat içinde yer alan ve o dönemde Mustafa Kemal'in başlatmış olduğu Millî Mücadeleye destek olan nadir din adamlarındandır. Hazım Açıanal babasının Urfa Kurtuluş Mücadelesi Hatıratı'nı yazma sürecini anlatırken, o yıllara ait notlar aldığını ancak bunları hiçbir zaman hatırat şeklinde yazmayı düşünmediğini söyler. Bu notları alış nedenini de o kara günleri unutmamak, hatırlamak için tuttuğunu belirtir. Urfa Kurtuluş Mücadelesi'nde Adana Kozan'dan Mustafa Kemal'in emriyle 29 Aralık 1919 tarihinde Urfa'ya gelip yüzbaşı ünvanıyla Urfa mücadelesini yöneten Ali Saip 1924 yılında "Kilikya Faciası ve Urfa'nın Kurtuluş Mücadeleleri"(8) adlı hatıratını yayınlayıp, mücadeleyi kendine mal edince, Hasan Açıanal da gerçekleri ortaya koymak adına hatıratını yazmak gereği hissediyor. Aslında Urfa mücadelesine katılan Urfalıların hatıra yazma, o önemli günleri tarihe not düşme gibi bir kaygıları olmamıştır. Ancak Ali Saip'in sonradan gelip katıldığı mücadeleyi kendine mal etmesi, Urfa kurtuluşuna katılan bütün kahramanları üzmiştir. Çünkü oldukça tarafı, eksik ve kişisel kaygılarla kaleme alınmıştır. Ali Saip'in hatıratından sonra başka hatırat(9) da yazılmış ancak uzun yıllar bu hatırat yayınlanmamıştır. Ali Saip'in hatıratına ilk olarak cevap niteliğinde Binbaşı Ali Rıza 'Ahfada Yadigâr Urfa Mücadelesi" kitabını kaleme almıştır. Hatta bu eseri kaleme alırken dönemin tanıklarından fotoğraf ve belge istemiştir. 1940 yılında Kerim Fırat "Urfa Kahramanları" adlı eserinde Ali Saip'in hatıratını eleştiren satırlara yer vermiştir. Daha sonra Hasan Açıanal Efendi kaleme aldığı hatıratında hem Ali Saip'in hem de Binbaşı Ali Rıza'nın hatırat kitaplarını eleştirmiştir. Açıanal'ın hatıratının en önemli yanı, tamamen dönemin arşiv belgelerine, yazışmalara, basında çıkan haberlere dayanmış ol-

masıdır. Açıanal'ın başından sonuna kadar yanlışlarla dolu olduğunu söylediği Urfa mücadelesini başlatan Binbaşı Ali Rıza'nın "Ahfada Yadigâr" adlı kitabıdır. Hasan Açıanal yapılan yanlışların düzeltilmesi bağlamında hatıratını kaleme aldığını belirtmiştir.(10) Urfa eski Belediye Başkanı M. Cemil Hacıkamiloğlu ise yıllar sonra (1990'larda) kaleme aldığı "Şanlıurfa'nın Kurtuluşu ve GAP Projesi"(11) adlı hatırat kitabında Ali Saip'i vatan haini olarak göstermiştir. Aslında Urfa Kurtuluş Savaşı'nda silahlı mücadeleden yana olanlarla, protestolarla mücadeleyi sürdürmekten yana olanlar vardır. Hatıratlardaki görüş farklılıklarında bu iki tutum kendini göstermektedir.

Hasan Açıanal'ın hayatına baktığımızda Urfa gibi devrin sürgün yeri olarak bilinen bir taşra şehrinde Arapça ve Fransızca bilen, şehrinin tarihini en ince ayrıntısına kadar bilmekle kalmayıp, bu konuda biri tefrika olmak üzere iki eser yazan bir din adamı portresi karşımıza çıkar. Urfa'da yayınlanan Işık Gazetesi'nde "Türk Âlimleri" ve Urfa Gazetesi'nde ise "Urfa İlinin Bilgin Büyükleri" adlı tefrika yazısında hem Türk âlimlerinin hem de Urfalı bilginlerin hayatına yer vermiştir. Urfalı bilginleri anlattığı eserinde yalnızca Müslüman âlimleri değil, aynı zamanda Urfa'dan çıkmış gayrimüslim âlimlerin de hayatına yer vermiştir. Açıanal'ın bu iki tefrikası Tarihçi Yüksel Yıldırım tarafından kitaplaştırılmıştır.(12) Açıanal'ın "20. Asır Başlarında Urfa", "Sirayet Hakkında", "Bazı Ayet Tefsirleri", "Şiir ve Tahmisler" adlı tefrikaları gazete sahifelerinde kalmıştır. Açıanal hem ilme hem de sanata verdiği önemle klasik müftü profilinin çok üstünde bir din adamıdır. Şehirdeki kültür sanat etkinliklerine katılan, çocuklarının öğretmeni Halide Nusret Zorlutuna ile yakın dostluk kurmuş, hatta onun meşhur "Aşk ve Zafer" romanına hem bilgi hem de belge bağlamında katkı sunmuştur. Urfa'da henüz lisenin açılmadığı bir dönemde Halide Nusret, Hasan Açıanal'ın çocuklarının öğretmeni idi. Urfa'ya lise açılması mevzu bahis olduğunda "Yalnızca Hasan Açıanal Efendi'nin çocukları için dahi Urfa'ya lise açılmalıdır" demiştir. Hasan Açıanal'ın talebelerinden biri de Türk eğitim hayatına damgasını vurmuş olan M. Rauf İnan'dır. Rauf İnan Rızvaniye Medresesi'nde Hasan Açı-

nal ve Cevdet Emiroğlu'ndan ders almıştır.

Hasan Acanal bir din adamı olmasının yanında şehrin sorunları üzerine kafa yormuş, tanım ve tespitlerde bulunmuştur. Örneğin 28 Ocak 1946 yılında Urfa Gazetesi'nde yayınladığı bir yazıda Urfa'nın geri kalmışlığının, "içinde bulunduğu zamanları takip edememesi"ne, yani zamanın ruhunu yakalayamamasına bağlamıştır. Bugün dahi aynı sorun yüzünden şehir bir türlü gelişmemekte, modern dünyaya adım atamamaktadır. Acanal'ın ileri sürdüğü "zamanı takip edememe" gerçekte sosyolojik olarak Urfa'nın tarım ve din toplumu olmasından dolayıdır. Tarım ve din toplumları tutucu olur ve gelişmelere ayak uydurmakta zorlanır. Urfa da tarım toplumu olduğu için zamanın ruhunu yakalayamamıştır. Acanal, Cumhuriyet ile birlikte değişen, Avrupa'laşan Türkiye şehirlerine karşın Urfa'nın "daima aynı sistem, aynı bina, aynı caddelerle halkın karşısına çıkmış, dar, bükümlü yolları, basık dükkânları ve mağazalar ile garip manzaralar arz etmiştir. Eğer şehirler koleksiyonu veya sergisi kurulmanın imkânı olsaydı şüphe yok ki bugünün kasabaları arasında Urfa; üç bin yıl evle ait eski eserlerden bir numune gibi görünecekti. Acaba Urfa niçin başka şehirlerle hemahenk yürüyememiş ve olduğu yerde sayıp dur-

muştur?"(13) diye sormuştur. Ardından İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Antep gibi şehirleri görmüş Urfalıların bu şehirlerin gelişmişliğine gıpta ettiğini, buraları gördükten sonra ancak şehirlerinin eksikliğini fark ettiğini belirtir. Şehrin şimdiye kadar umranda doğru yol alamamasının nedenini müteşebbis rehber ve halkın fedakârlığının eksikliğine bağlar. Bugün dahi dünyayı gezip gören müteşebbis Urfalı ve yöneticiler, gördükleri yerin umranından tek bir şey şehre yansıtabilmiş değildir. Bunu daha 1947 yılında Urfa Müftüsü Hasan Efendi fark etmiş ama ülkeyi yönetenler görememiştir.

20. yüzyıl Urfa'sını anlatan hatıra kitaplarında adı sık sık geçen Müftü Hasan Acanal'ın Urfa Kurtuluşu sırasında Urfa'da Ermeni Yetimhanesi müdürü Bayan Holmes ile görüşmeleri olmuştur. Hasan Acanal Efendi işgal altındaki Urfa'da bulunan Bayan Holmes ile yakın ilişkiler kurmuş, onun anlatımına göre birlikte ekme kırıması, dost olmuşlardır. Aslında Hasan Acanal'ın o sırada bunlarla yakın teması Millî Mücadele sürecinde düşmanın ne yaptığını görüp anlamak içindir. Zira Holmes ile görüştüğü sırada İngilizler işgali Fransızlara devretmektedir. Bu önemli değişikliğin olduğu sürecin yakından takibi önemlidir. Holmes'in adını vermeden müftü diye bahsettiği Hasan Acanal ile ilgili olarak şöyle der:

"Onlar (İngiliz Alayı) ayrılmadan az önce, onların Fransız birlikleri ile değiştirilecekleri lafı çıktı. Bu bir avuntu oldu. Az sonra da Yüzbaşı Lambert, Binbaşı Burrows'dan komutayı almaya geldi. İngilizlerin son günlerinde, Kürt ve Arap aşiretlerinin başkanları, ellerinde Binbaşı Burrows'tan tanıtma mektubu, bana saygılarını sunmaya geldiler. Binbaşı çevremi önemli dostlarla sarmak istemişti. Aralarında, zaten dostum olan yaşlı, beyaz saçlı sevgili Müftü vardı. O, Cuma hutbelelerinde, 'Allah'ın gazabı, hayır işleri Kurulu müdiresini veya Amerikalılardan birini tedirgin edenin üzerinde olacaktır' dedirteceğini söyledi. Böyle olağüstü dostluğu hiç duymamıştım. Ona teşekkür ederek, 'birlikte ekme kırıdığımız için zaten dostuz' dedim. Bizim çay masamızın ünlü olan bisküvilerinden birine uzanarak, 'evet' diye yanıt verdi. 'Sizinle ekme kırıdım, dostluk ekmeği.' Bundan böyle bisküvilerin adı Urfa'da öyle kaldı. Eğer Türkiye'de ve başka yerde, daha çok dostluk ekmeği kırılıysaydı bu kadar çok bozulan antlaşma ve atılmış anlaşmalar olmazdı ve dünya barışı bugün olduğu gibi tehlikeye düşmezdi."(14) Bu satırlardan anlaşılacağı üzere Hasan Acanal Efendi oldukça politik bir davranış sergilemiştir.

Millî Mücadele'nin sürdüğü sırada, Damat Ferit Paşa hükümetinin Ku-

vayı Milliyeciler'in öldürülmesine karşı Börekçizade Mehmet Rifat Efendi'nin kaleme aldığı ve 153 müftünün imzaladığı "Ankara Fetvası"nda Urfa'dan Müftü Hasan Açıanal ve Siverekli Osman Efendi'nin de imzası vardır. Millî Mücadele sırasında birçok yazışmalarda adı geçen Hasan Açıanal Urfa işgalini protesto eden bildirin altında adı olan üç isimden biridir. Bunlardan biri Belediye Reisi Mustafa Efendi ve eski Müftü Müslim Efendi'dir.(15) Hasan Açıanal, "Urfa Kurtuluş Mücadelesi Hatıratı"nda 1920 senesi başlarında Urfa'daki Hıristiyanların durumunu şu cümlelerle anlatmaktadır: "1920 senesi Kanun-i Sani'nin (Ocak) on yedinci günü saat on'da, meçhul bir sebep dolayısıyla Ermeniler, evvelâ fark edilmeyecek şekilde, birer, ikişer dükkânlarını kapatarak gitmişlerdi. Biraz sonra bu hal ani ve umumi bir şekilde yapılmış ve heyecanla koşup mahallerine çekilmekle neticelenmişti. Ahali-i İslamiye, bu heyecanın sebebinin bir türlü anlayamamıştır. Buna rağmen o zaman bırakıp gitmek isteyenlere bir şey olmadığını ve heyecana gerek bulunmadığını söylemiş ve gerekli yardımı yapmış idik. Aynı günden, ta bugüne kadar, erkek, kadın, çocuk, ihtiyar, Ahali-i Hıristiyanıye'ye sabahtan akşama kadar, pazarda, hamamda ve her tarafta serbest dolaşım alışveriş etmekte oldukları ve hiçbir İslam'ın fena

bir muamelesine maruz kalmadıkları ve vaktinde adı kavga bile görülüp işitilmediği halde, Hıristiyanlar, memlekette asayişsizlikten bahsederek dükkânlarını açmamakta devam ediyorlar. Urfa'nın, İngilizlerin tahtı işgalinde iken, aynı hadise iki defa daha tekrar etmiştir. Daima mutlak bir sükûnet içinde yaşayan Urfa İslam ahalisi, bu hale hayretle bakmakta ve bir mana vermemektedirler. Ahalinin sükûnet-perverliğine bütün Hıristiyanlar şahit oldukları halde memleketin asayişini lekelemekte bir siyasi maksat olduğuna biz artık kanaat getirmiş bulunuyoruz. İngilizlerin Urfa'dan çekileceği rivayeti söylenmeye başladığı zaman Fransızların işgaline dair henüz bir rivayet şayi olmamış iken bu hadise birkaç günlük fasılla iki defa tekrür etti ve buna müteâkip Fransız işgali vuku buldu. Şimdi de anlaşılıyor ki... Urfa'nın senelerce işgal altında bulundurmak zaruretine binaen havadis icadı hilesine teşebbüs ediliyor. Medeniyet âleminin hakiki temsilcisi olan Amerika'nın sırf insani prensiplerine ve bütün beşeriyetin tebci ettiği düsturlarına karşı, siyasi dimağları istila emellerine çare bulmak istiyorlarsa, vatanını düşünen vatandaşlarıyla iyi ilişkilerden başka bir hisle mütehasıs olmayan ve bunu Hıristiyanlara sermaye vermek, ticarî ve ziraat akdetmek, cins ve mezhep tefrik etmeksizin memuriyetlere getir-

mek suretiyle iyi niyetini ispat etmiş olan memleketimizin tarihini, şerefini, bu siyasetle medeniyet âleminde lekelemek usulünü takbih eder ve bütün medeniyet âlemine protesto ederiz"(16)

Urfa dini ve kültür hayatında önemli bir yeri bulunan Hasan Açıanal, 1911'de tayin edildiği Urfa Müftülüğü'ne kendi isteği ile 1950'de emekliye ayrılıncaya kadar devam etmiştir. İşgal kuvvetlerinin Urfa'ya girecekleri haberini alınca yabancı devlet temsilcilerine gönderilen protestoları kaleme almış, 1919 yılı Eylül ayında Urfa'nın Fransızlar tarafından işgal edileceği haberleri gelmeye başladıktan sonra işgalcilere karşı mücadele için yapılacak mahalli milis örgütlenmelerinde görev almıştır. Sivas Kongresinden sonra Heyet-i Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa ile bağlantı kurarak onun direktiflerini mücadele arkadaşlarına ileten Müftü Hasan Efendi, silahlı mücadele boyunca mücahitlere moral ve manevi destek vermiş, TBMM tarafından 15.02.1926 tarihinde 3488 sayılı beyaz şeritli İstiklâl Madalyasıyla ödüllendirilmiştir.(17) 1950 yılında kendi isteği ile emekliye ayrılan Hasan Açıanal, 27 Ocak 1953 yılında Urfa'da vefat etmiştir.

SONNOTLAR

- 1) S. Sabri Kürkçüoğlu'nun 7 Mart 2009 tarihinde Dr. Hazım Açıanal'ın evinde yapmış olduğu görüşmeden.
- 2) Bugünkü anlamıyla şehrin kapılarının anahtarlarının teslim edildiği güvenilir insanlar. Şehrin güvenlik memurları.
- 3) Hasan Açıanal, Urfa Kurtuluş Mücadelesi Hatıratı, sh.7, ŞURKAV Yay. Ankara, 2001.
- 4) Osmanlı medrese sisteminde ilk kademeyi oluşturan hâriç medresesinde müderrislik yapanların derecesi.
- 5) Yüksek düzeyli medrese âlimi, ilim araştırmacısı unvanı.
- 6) Yüksel Yıldırım, Hasan Açıanal'ın Kaleminden Türk Âlimleri, Nobel Bilimsel Eserler, Ankara, 2020, sh. 2.
- 7) S. Sabri Kürkçüoğlu'nun 7 Mart 2009 tarihinde Dr. Hazım Açıanal'ın evinde yapmış olduğu görüşmeden.
- 8) Genelkurmay ATASE Başkanlığınca "Kilikya Dramı ve Urfa'nın Kurtuluş Mücadeleleri" adıyla günümüz diline çevrilmiştir. Ankara 2000.
- 9) Müslüm C. Akalın, Urfa'nın Kurtuluşuna Dair Üç Hatırat, ŞURKAV Yay. Şanlıurfa, 2017; Ali Rıza, Ahfada Yedigâr Urfa Mücahede, Haz. Müslüm C. Akalın, ŞURKAV Yay. 2010; Kerim Fırat, Urfa Savaşından Yapraklar, CHP Basımevi, 1940; Kerim Fırat, Urfa Kahramanları, CHP Basımevi, 1944.
- 10) Açıanal, age. sh. 17.
- 11) M. Cemil Hacıkamiloğlu'nun "Şanlıurfa'nın kurtuluşu ve GAP Projesi, Kişisel Yay. İstanbul, Tarihsiz.
- 12) Yüksel Yıldırım., Urfa Müftüsü Hasan Açıanal'ın Kaleminden Türk Âlimleri ve Urfa İlinin Bilgin Büyükleri, Nobel Bilimsel Eserler yayını, Mart, 2020.
- 13) Urfa Gazetesi 28 Ocak 10947, Yüksel Yıldırım, age. sh. 6.
- 14) Mary Caroline Holmes, Urfa'da Ermeni Yetimhanesi (1919-1921), Yaba Yay. İstanbul, 2005, sh. 57.
- 15) Müftüzâde Şeyh Müslüm Efendi (Aksoy) (Abdurrahman-Ayşe) (1858-1937): Nusret Bey nezdinde toplanan Merkez Heyeti'nde, Müdafaayı Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşunda bulunmuş, eşraf ve Cemiyet tarafından İtilâf devletlerine gönderilen protestonamelere imza koymuştur. Siverek ve Hilvan Kuvayı Milliyesi'nin 7 Şubat'ta şehre girişinde, Urfa'dan onları karşılamaya giden heyet arasındaydı.
- 16) Açıanal, age. sh. 56.
- 17) [http://www.eskieserler.com/Eski/Eserler/Yazar/3280/Hasan-Husnu-Efendi-\(Acanal\).asp](http://www.eskieserler.com/Eski/Eserler/Yazar/3280/Hasan-Husnu-Efendi-(Acanal).asp), Kayıt Ekleyen: Furkan Şeker / Eklenme Tarihi: 14.8.2008, Hasan (Hüsnü) Açıanal Efendi, (Urfa Müftüsü Hasan) Hayatı.

Urfa'nın değerli sanatçısıyla ilgili 74 yıllık sır perdesi aralandı.

Aldı sazı eline vardı Zonguldak iline...
Güneyli sanatçı kuzeyin bağrında yatıyor...

Mukim Tahir'in Defin Yeri Nihayet Bulundu!

İbrahim KEKEÇ
Araştırmacı Yazar
ibrahimkekec@gmail.com

Şair Sadettin Kaplan Anadolu'yu
şöyle tarif eder bir şiirinde:

*Deresinde sazan varsa
Her köyde bir ozan varsa
Beş vakit ezan varsa
Orası Anadolu'dur*

Hayat bir başkadır; muhteşem doğası ve sıcakkanlı insanlarıyla binlerce yıl çok sayıda medeniyete beşiklik etmiş Anadolu topraklarında.

Konya ovası kadar uçsuz bucaksız sevdalar yaşanır bu gök kubbe altında. Ekinler biçilir, harmanlar dövülür. Al al kına yakılır genç kızların ellerine. Halaylar çekilir, davullar dövülür köy meydanlarında. Koyunlar otlar, kuzular meler yemyeşil yaylalarında. Atlar dörtnala koşar Harran Ovası'nda. Şafak sökmeden hamsiler avlanır Karadeniz'in azgın sularında.

Bazen de gencecik bedenler sulara gark olur Fırat'ta, Dicle'de, Çoruh'ta. Bir avuç kömür ve ekmek parası uğruna ömürler tüketilir, bedenler kömürleşir Karaelmas diyarında. İşte o vakit yüreklere kor düşer; feryatlar arşa yükselir, gök kubbe çatlar ağıt sesinden...

Anadolu'nun bereketli topraklarında boy veren saz ve söz ustası ozanlar, yaşadıkları dönemin acı ve sevinçleriyle doğanın tüm renklerini Türkülere dönüştürürler.

Türkülerin harman olduğu, sıra geceleriyle ünlü, peygamberler diyarı kadim şehrimiz Urfa'da bugüne kadar

birbirinden değerli çok sayıda sanatçı yetişti. Dillerden düşmeyen Urfa türkülerini bize kazandıran üstatlarından biri de gazelhan, bestekâr, tamburi ve ses sanatçısı Mukim Tahir'dir.

İnişli-çıkışlı bir yaşamın ardından çok erken yaşta ve gözlerden uzak gurbet ellerde hayata veda eden türkü abidesi sanatçı, kimsesizler mezarlığına defnedilen dünya müzik tarihinin en büyük dehası olarak kabul edilen Avusturyalı W.A. Mozart'la aynı kaderi paylaştı. Mozart gibi nerede ve ne zaman öldüğü belli olmadığı gibi yakınları ve sevenlerinin başında bir fatiha okuyabilecekleri mezar taşı dahi yoktu.

İbrahim Tatlıses, onun “AYAĞINDA KUNDURA” türküsüyle meşhur oldu

Varlıklı bir ailenin çocuğu olarak 1900 yılında Urfa'da dünyaya gelen Mukim Tahir, küçük yaşlardan itibaren merak sardığı müzik konusunda birçok hocadan ders aldı.

Mukim Tahir'in ilk ses kayıtları 1938 yılında derleme gezisi için Urfa'ya gelen Muzaffer Sarısözen tarafından gerçekleştirildi. Bu derlemede kendi sesinden “Çarşıda nişe”, “Bu pınar eşme pınar”, “Abdo'nun mezarı”, “Hava havayı deli gönül” eserleri kaydedilmiştir.

Araştırmacı yazarlar S.Sabri Kürkçüoğlu, Abuzer Akbıyık İbrahim K ekeç ve Aşık Berdari (Halil Elveren) 27.07.2020 / Ankara

Mukim Tahir

İstanbul'a giderek üç taş plak yapan Mukim Tahir, İbrahim Tatlıses'i meşhur yapan "Ayağında kundura" türküsünden başka "Kapıyı çalan kimdir", "Hüsnün senin", "Elleri pambuğ", "Kırmızı kurdele", "Yara sızlar" eserlerini okudu. Onun taş plağa okuduğu eserleri; İbrahim Tatlıses, Zeki Müren, Kamuran Akkor, Huri Sapan, Mustafa Sağyaşar, Nuri Sesigüzel, Seyfettin Sucu, Mehmet Özbek ve Münevver Özdemir gibi pek çok ünlü sanatçı tarafından plak ve CD'lere okunmuştur.

Urfa Halk müziğinde sanatçı kimliği yanında, önemli bir kaynak kişi olan Mukim Tahir TRT repertuarına çok sayıda eser kazandırdı.

Ayağında Kundura, Kapıyı Çalan Kimdir, Kırmızı Kurdele türküleri ile Yaram Sızlar hoyratı ile Çarşıda Nişe, Havayı Deli Gönül, Abdo'nun Mezarı, Bu Pınar Eşme Pınar ezgileri Mukim Tahir'den derlenen eserlerdir.

Çileli Yıllar...

Her şey yolunda giderken, çocuğa bile hürmet eden bir kişiliğe sahip sanatçı, arazi anlaşmazlığı yüzünden arkadaşıyla birlikte amcasını öldürdüğü için 101 yıl hapse mahkûm edilir. Cumhuriyet'in 10'uncu yıl dönümü nedeniyle çıkarılan genel af ile cezaevinden çıkar.

Harem Nuri (Nuri Vurucu)

Bu defa da verem hastalığına yenik düşen çok sevdiği eşini kaybeder. Cezaevi hayatı ve eşini kaybetmesi onun yaşantısının bozulmasına neden olduğu gibi sefahate dalıp alkolün pençesine düşer. Elindeki arazi ve mülklerini satar.

Bir süre hamamda ve dayısının fırınında çalışan sanatçı, daha sonra Aynzeliha Parkı'nda bulunan Saz'da (Gazino) hem okuyuculuk yapar, hem de bağlama ve darbuka çalar.

1939 yılında alkolü bırakan Mukim Tahir, Tenekeci Mahmut Güzelgöz ve Hacı Nuri Hafız ile birlikte mevlit okumaya başlar.1941 yılında Urfa Halk Evi kahvesini ve saz ekibini çalıştırarak halk konserleri verir.

Urfa'ya Veda...

Yenice Orman Dekovili 1940'lı yıllar

Bir zamanlar çaldığı sazlar ve söylediği türkülerle adından söz ettiren müzik dehası Mukim Tahir, zenginlikten fakirliğe düşmesini bir türlü içine sindiremez.

Takvimler 1945 yılını gösterdiğinde Zonguldak'ın Yenice nahiyesine müteahhitlik yapan arkadaşı Harem Nuri'nin iş davetini hiç tereddüt etmeden kabul eder. Dostlarıyla vedalaşırken, doğup büyüdüğü topraklara "Bir daha dönmeyeceğim" diyerek Urfa'dan ayrılır ve karaelmas diyarı Zonguldak'ın yolunu tutar.

"Yaşantısı Gibi Ölümü de Hazin Oldu"

Mukim Tahir'in hayatının son günlerine tanıklık eden kişi, sanatçıdan önce Zonguldak'ın Yenice nahiyesine çalışmaya giden Urfalı Köşker Hacı Mustafa Nacar'dır. "Onun yaşantısı kadar ölümü de hazin oldu" diyen Nacar, sanatçının nerede ve nasıl öldüğüne dair şu bilgileri aktarır: "Biz Zonguldak'ın Yenice Nahiyesi'nin Cebeci Mevkii'nde bulunan bir köyde, tren yolu üzerinde çalışmaya gittik, Mukim Tahir de bizden iki-üç gün sonra oraya çalışmak üzere saziyla birlikte geldi.

Memleketten ayrılmanın hasretinden olsa gerek çok dalgın ve düşünceliydi. Hasta ve bitkin bir vaziyetteydi ve geldiğinin üçüncü günü çok rahatsızlandı. Yerimiz ilçeye yaya olarak bir saat mesafedeydi, ilaç almak üzere ilçeye gitmeye hazırlanırken vefat etti.

Cenazeye ilgili gerekli hazırlıkları yaptık, defnetmek üzere yakınımızda bulunan köyün mezarlığına götürdük.

Mezarlık yeri, zemini yumuşak toprak olan tepelik bir yerd. Toprağı kazdık ama sert bir zemin bulamadık ve açtığımız çukura gömdük, etrafına bir iki tahta koyduk. Yağmur yağıyordu ve toprak atınca tahtalar yıkıldı. Öylece üzerini kapattık.

Çok üzüldük, memleketin en meşhur ve en zengin insanını, memleketinden yüzlerce kilometre uzak bir köyde, mezar bile olmayan bir yere gömdük. Öldüğünde cebinde on para çıkan Mukim Tahir'in bu şekilde ölümüne çok üzüldük. Moralimiz bozulduğu için dayanamayıp birkaç gün sonra biz de Urfa'ya döndük”

Araştırmalar Sonuçsuz Kaldı

Mukim Tahir'in tam olarak nerede öldüğü ve mezar yerinin bulunmasıyla ilgili bugüne kadar yapılan araştırmalar hep sonuçsuz kalır.

1980'li yıllarda Zonguldak'ta görev yapan Urfalı Dr. Mehmet Işık'ın görev yaptığı sırada Zonguldak Aile Mezarlığı'nda “Urfalı Mukim Tahir” yazan mezar taşını gördüğünü belirtse de böyle bir mezara rastlanmaz.

Mezarın bulunması ve Şanlıurfa'ya nakli amacıyla, Urfa kültürüne büyük katkıları olan Halil Binbaşıoğlu'nun Şanlıurfa Belediyesi başkan yardımcısıyken (1992-94) Zonguldak'a yaptığı yazılı başvurudan da bir netice çıkmaz.

Memleketinden yüzlerce kilometre uzakta yeri belli olmayan bir yere gömülen Mukim Tahir ile ilgili araştırmaların sonuçsuz kalması, yüreklere gömülen acıyı her geçen gün derinleştirir.

Bizim Araştırmamız

Demiryolu tarihçisi ve demiryolu üzerinde yaşanmış hikâyeleri gün yüzüne çıkaran araştırmacı yazar olarak; elinde sazıyla Zonguldak'a demiryoluna çalışmaya giden sanatçımızın aradan geçen on yıllara rağmen nerede vefat ettiğinin bilinmemesinden dolayı tarifsiz üzüntü yaşadım. Ülkemizin ve Urfa'nın önemli değerlerinden sanatçımız Mukim Tahir'le ilgili sır perdesini aralamayı kendime görev addettim.

Adeta iğneyle kuyu kazarak yaptığımız araştırmalar sonunda, 1945 yılında Zonguldak'ın Yenice nahiyesine demiryoluna çalışmaya giden Mukim Tahir'in ifade edilenlerin aksine Yenice Cebeci Mevkii'nden geçen Zonguldak-Karabük-Ankara ulusal demiryolunun inşasında çalışmadığını öğrendik.

Zira söz konusu demiryolu hat kesiminin inşası, belgemizde de görüleceği üzere 1930 yılında tamamlanmıştı. Ayrıca Urfalı Köşker Hacı Mustafa Nacar'ın, “Yenice'ye bir saat mesafede olan yerde çalışırken Mukim Tahir rahatsızlanarak öldü ve oraya defnettik.” Dediği Cebeci mevkii, Yenice'ye yaklaşık 15 dakikalık mesafededir.

Mukim Tahir Dekovil Demiryolunda...

Araştırmamızın devamında, Yenice'den geçen ulusal demiryolunun yanı sıra başka bir demiryolunun daha inşa edildiği bilgisine ulaştık.

O da; 1945 yılında yani Mukim Tahir'in de tam Yenice'ye geldiği yıl ormanlarla kaplı yörede Orman İdaresi tarafından orman ürünlerini şehir merkezine taşımak üzere 22 km uzunluğunda orman içi dekovili (dar hatlı demiryolu) inşa edilmesiydi.

Konuyla ilgili görüşlerine başvur-

duğumuz emekli Orman İdaresi yetkilisi Seyfettin Toksöz, Yenice Orman İşletmesi tarafından 1945 yılında orman envanini taşımak için tarla orman bölgesi ile Yenice arasında dekovil hattı inşa edildiğini ve 1965 yılında ise söküldüğünü aktardı. (S. Toksöz, Kişisel görüşme, 12 Mayıs 2020)

Orman İdaresi tarafından orman ürünlerini taşımak amacıyla inşa edilen dekovil treninde 1947 yılından itibaren gardfren (frenç) olarak çalıştığını anlatan Ethem Derebaşı da “İşe başladığımda tamamı 22 kilometre olan hattın bazı kesimlerinde inşaat devam ediyordu. Güney köyü ve civarındaki köylüler de şehir merkezine gidiş-gelişlerinde dekovile binerlerdi. Üç adet dekovil lokomotifleri vardı” dedi. (E. Derebaşı, Kişisel görüşme, 12 Mayıs 2020)

Urfalı Mukim Tahir Elinde Sazıyla Geldi, Dekovilde Vefat Etti. Güney Köyü'ne Defnedildi

Söz konusu dekovil hattının inşasında çalıştığını tespit ettiğimiz ancak şu an hayatta olmayan iki kişi yaptığımız görüşmede, Mukim Tahir'in Urfa'dan elinde sazı ile Yenice'ye orman dekovil hattının yapımında çalıştığını, saz çalıp türkü söylediğini, dekovil hattının geçtiği Güney Köyü'nde rahatsızlanarak vefat ettiğini, cenazesinin de Güney Köyü'nde yolun kenarına defnedildiğini hatırladıklarını belirttiler.

Kendisinin dekovilin işletmesi sırasında gardfren(frenç) olarak görev yaptığını belirten bir başka tanışımız ise, babasının dekovilin inşasında çalıştığını, çalışanlar arasında Urfalı olduğu söylenen ve saz çalıp türkü söyleyen birisinin öldüğünü, Güney Köyü'ne yol kenarına gömüldüğünü babasının kendisine anlattığını aktardı.

Şanlıurfa kültürüne büyük katkı sağlayan Halil Binbaşıoğlu da görüşmemizde, “Mukim Tahir'in inşasında çalıştığı söz edilen demiryolu, Zonguldak demiryolu değil de kısa mesafeli demiryolu olabilir.” diyerek, dekovil hattını işaret etti. (H. Binbaşıoğlu, Kişisel

▲ Mukim Tahir etkinliği için Karabük Valisi Fuat Güreli ziyaret

▲ Şanlıurfa Vakfı Başkanı Kemal Alataş'la görüşme Eylül 2020

sel görüşme, 30 Mayıs 2020)

Sonuç olarak; bilgi, belge ve tanıklarımızın ifadelerine göre, elinde sazıyla Urfa'dan şimdi Karabük'ün ilçesi olan Zonguldak'ın Yenice nahiyesine demiryoluna çalışmaya geldiği belirtilen Mukim Tahir'in, Güney köyünden geçen Orman İdaresine ait dekovilin inşası sırasında rahatsızlanarak vefat ettiği, cenazesinin de Yenice şehir merkezine yaklaşık bir saatlik yürüme mesafesinde olan Güney Köyü'ne defnedildiği anlaşılmıştır.

Geceli-gündüzlü çalışmalarla adeta iğneyle kuyu kazarak başarıyla sonuçlandırdığımız bu araştırmamızla Türk Halk Müziği ve Urfa yöresi müziğinde önemli yeri olan büyük usta

Mukim Tahir'in nerede vefat ettiğine dair 74 yıllık sır perdesi aralanmıştır.

Urfa-Karabük Arasında Gönül ve Kültür Köprüsü...

Ülkemizin ve Urfa'nın Değeri Sanatçısı Mukim Tahir'e olan ilgimiz ve sorumluluğumuz bu araştırmadan ibaret değildir. Bu önemli sanatçımızı ve eserlerini tanıtmak ve gelecek kuşaklara layık olduğu veçhile aktarabilmek en büyük gayemizdir.

Bu kapsamda son aylarda yaptığımız bazı çalışmalar;

Kısa bir süre önce "Kardelen Dergisi"nde yayımlanan Mukim Tahir araştırmamızı yerel ve ulusal basında da paylaştık ve çok büyük ilgi gördü.

Ardından konuyla ilgili olarak; Karabük Valisi Fuat Gürel, Ankara Şanlıurfa Vakfı Başkanı Kemal Alataş, Urfalı araştırmacı-yazarlar Abuzer Akbıyık, Sabri Kürkçüoğlu, Mehmet Kurtoğlu ve Ozan Berdari'nin yanı sıra Zonguldak BEÜ Devlet Konservatuarı Müdürü İlker Kömürücü ile bir dizi görüşmeler gerçekleştirdik.

Yaptığımız görüşmelerde, Mukim Tahir'in etkinliklerle anılması, anıtının yapılmasının yanı sıra gerek defnedildiği Karabük'te gerekse hayat bulduğu Urfa'da neler yapılmasıyla ilgili görüş alışverişinde bulunduk.

Memnuniyetle ifade ediyorum ki sayın valimiz başta olmak üzere görüştüğüm tüm kesimler, bu konuya duyarlı davranarak desteklerini ve her türlü katkıya hazır olduklarını ifade ettiler. Kendilerine teşekkür ediyorum.

Elbette ki, böyle bir araştırmanın sanatçımızın doğup büyüdüğü, eser-

lerine ilham kaynağı olan Urfa'da yayımlanması büyük önem taşıyordu. Bu anlamda, Şanlıurfa Valiliği bünyesindeki ŞURKAV dergisinde araştırmamıza yer verilmiş olmasından büyük memnuniyet duyuyorum, Şanlıurfa Valimiz ve ŞURKAV Başkanı Sayın Abdullah ERİN başta olmak üzere destek veren herkese saygı ve teşekkürlerimi arz ediyorum.

Temenni ediyorum ve inanıyorum ki; bu samimi gayretlerimizle Ülkemizin ve Urfa'nın Türkü abidesi, besteci ve gazelhan Mukim Tahir layık olduğu veçhile anılacağı gibi Ülkemizin güneyindeki Urfa ile kuzeyindeki Karabük arasında gönül, kültür ve türkü köprüleri kurulacaktır.

Teşekkür

Kendilerine ulaştığımızda tarihe not düşen çok kıymetli bilgilerini bizimle paylaşan tanıklarımıza teşekkür ediyorum, bilgilerinizi bizimle paylaştıktan bir süre sonra hayata veda edenleri de rahmet ve minnetle anıyorum.

Ayrıca Şanlıurfa Folklor Araştırmacısı Abuzer Akbıyık ve arşivleriyle Şanlıurfa kültürüne büyük katkı sağlayan Halil Binbaşıoğlu, Karabük-Yenice Tır Köyü Muhtarı İlhan Özgün, Mukim Tahir'in yakını Sevil Seyhan ve onun misafir edildiği Mersin Yardım ve İyilik Vakfı Huzurevi Müdürü Erkan Eren ile fotoğraflar için Tuncay Arslan başta olmak üzere araştırmamıza destek veren herkese teşekkür ediyorum.

▲ Kardelen Dergisi'nin 104-105. sayısında Mukim Tahir ile ilgili kapağı

SONNOTLAR

- 1-Abuzer AKBIYIK, Avusturyalı Mozart'dan Urfalı Mukim Tahir'e, https://www.academia.edu/30610613/AVUSTURYALI_MOZARTDA_N_URFALI_MUK%C4%B0M_TAH%C4%B0RE
- 2-İbrahim KEKEÇ, Yarım Kalan Demiryolu Hikâyeleri, <http://www.demok.org/kardelen-sayi-77/>

- 3-http://www.ihsanozturk.com/mukim_tahir_tahir_oturan-51.html
- 4-Tuncay Arslan, <https://www.facebook.com/Yenice-%C4%B0%C3%A7esi-171873342823884>
- 5-<https://www.facebook.com/UrfaEskifotografllari>

İngiliz Gezgin Richard Pococke Seyahatnamesi'nde URFA VE BİRECİK

Selahattin E. GÜLER
Yerel Tarih Araştırmacısı
selahattin_guler@hotmail.com

Richard POCOKE.
(1704-1765).

**Piskopos, Antropolog,
Mısır Uzmanı ve Gezgin.**

Önde gelen bir aileden olan Richard Pococke, 19 Kasım 1704 tarihinde İngiltere/Southampton'da doğdu. Babası Richard Pococke, annesi Elizabeth Miller idi. Oxford'da Corpus Christi College'de eğitim aldı. Daha sonra Cambridge'de öğrenim gördü, piskoposluk kayyumu rütbesini aldı. 1733-1736 yılları arasında kuzeniyle birlikte önce Avrupa'da Fransa, İtalya, Almanya, Avusturya, Polonya ve Macaristan'ı gezdi; daha sonra ise 1737'den başlayarak üç yıl boyunca Mısır, Kıbrıs, Girit, Ege Adaları ve Anadolu ile o zaman için alışılmamış bir seyahat hedefi olan Yunanistan'ın Rumeli ve kuzey kısımlarını gezdi. 1747-1760 yıllarında İrlanda'yı gezdi ve 1765'den sonra piskopos sıfatıyla Britanya'da seyahat etmeyi sürdürdü.

Beklenmedik durumlara dolu olan Doğu seyahati sırasında Mısır'da ortodoks patrik tarafından kabul edildi ve Yahudiye'de Ölü Deniz sularında yüzdü. Seyahatnamesinde ayrıca Kıbrıs, Girit, Psara, Lezbos (Midilli), Bozcaada (Tenedos), Limnos (Limni), Samos (Sisam) ve Patmos adalarına özel bölümler ayırdı ve Karadeniz'i de (Eukseinos Pontos) betimledi. Anadolu'dayken İzmir, Ayvalık (Kidonies), Efes, Karya (Muğla, Denizli) yöresini, Frigya Hierapolis'ini (Pamukkale), Ankara, Truva, Bithynia (Kocaeli, Bolu, Bursa), Urfa ve en son olarak İstanbul ve Trakya'yı gezdi. Selânik'e vardı ve karayolundan Farsala (Çatalca), Lamia (Zituni), Euboia (Eğriboz), Koppa ve Thiva'dan (Istefa) geçip Atina yakınlarındaki Fyli ve Atina havzasına geldi. Voyvodaya hediyeler sunup şehrin anıtlarını serbestçe gezdi ve Eleusis'ten geçerek Korint, Patras ve Kefalonya'ya devam etti.

Edward Gibbon'un "şışaalı eser" diye nitelediği seyahatnamesi edebî

uslup yoksunluğuna rağmen sağduyu ve titizlikle yazılmıştır. Strabon, Herodotos, Sicilyalı Diodoros, Plinius, Ptolemaios, Pomponius Mela, Pausanias, Filostratus, Aelianus Tacticus gibi antik Yunan ve Latin yazarlara birçok gönderme yapan yazar yaşadığı süreçte eseri okurlar tarafından sevildi ve Fransızca, Almanca ve Fımanca'ya çevrildi. Kitapta Osmanlı yönetimi, ticaret, örf ve adetler, mimarlık ve doğa tarihi hakkında yeterli hatta bol bilgiler bulunuyor.

Ayrıca Mısır anıtları hakkında ayrıntılı betimlemeler; Mekke'ye giden kervanın yüzlerce deve, yük ve hacılarına ilişkin ayrıntılı bir katalog; Selânik anıtları betimlemesi; Nil Nehri'nin taşmasına ilişkin su düzeyi cetvelleri; İskenderiye Patrikhanesi'ne bağlı şehir, merkez kiliseler ve piskoposlar katalogu gibi konular da yer almaktadır.

G. Sandys'in kitabındaki alışılmamış resimlemeden sonra ve öncü J. Stuart ile Revett'in çözümlemeli re-

simlemesinden önce gerçekleşen Pococke'in bu görsel yapıtı en güç beğenir okurları bile tatmin edecek durumda olur. Kişisel yaşantıları dışında başka yazarlardan aşırımlar da içeren bu etkileyici eser dışında Pococke 1752 yılında seyahati sırasında toplamış olduğu yazıtları da "Inscriptiorum Antiquarum Graec et Latin Liber" başlığı altında yayınladı.

1765 yılında İrlanda'da Tullamore, County Offaly yakınlarındaki Charleville Kalesi'nde bir ziyaret sırasında geçirdiği felçten öldü.

Doğu'ya yaptığı gezileri anlatan seyahatnamesi Mısır anıtlarını ilk kez ayrıntılı biçimde betimleyen eserlerden biridir. Lübnan'dan getirmiş olduğu tohumlardan diktiği sedir ağacı ormanı bugüne kadar İrlanda'da mevcuttur. Pococke'in, gezileri boyunca biriktirmiş olduğu arkeolojik eserlerin tümü 1766 yılında Londra'da satılmıştır.

Yayınlanmış eserleri şunlardır:

1. A Description of the East and Some other Countries, Vol. I: Observations on Egypt, W. Boyer, London 1743.

2. A Description of the East and Some other Countries, Vol. II, Part I., Observations on Palestine or Holy Land, Syria, Mesopotamia, Cyprus and Candia, W. Boyer, London 1745.

3. Tours in Scotland, 1747, 1750, 1760, Edinburgh University Press, Edinburgh 1887.

4. The Travels through England of Dr. Richard Pococke, successively Bishop of Meath and of Ossory, During 1750, 1751, and Later Years (Camden Society, 1888, vol. 42).

Pococke, 19 Ağustos 1738 tarihinde Antep-Rumkale güzergahı üzerinden Urfa'ya gelmiştir. Urfa ile ilgili bölümler, 2. kitabının 17. bölümünde, 158-164 sayfaları arasında verilmiştir. İlgili bölümler tarafımdan tercüme edilmiştir.

282 yıl öncesine ait bazı köy ve yer adlarının günümüzdeki karşılıklarını bulamadık ve önlerine soru işareti koyduk.

Urfa (Eski Edessa) ve Bire (Birecik) Gözlemleri

19 Ağustos'ta Rumkale'de Fırat'ı geçerek Mezopotamya'ya girdik. Bu topraklar, Yahudiler arasında Aram olarak adlandırılan Suriye ile aynı isme sahipti ve ayrıca Padan Aram, bazen Aram-Naharaim veya Nehirlerin Aram'ı olarak Suriye'den daha açık bir şekilde ayırt edilirdi.

Fırat'tan tepelere doğru fıstık bahçeleri boyunca ilerledik ve taşlı bir yolda yaklaşık bir buçuk saat seyahat ettik; kesilmiş taştan yapılmış çok eski bir kilisesi(1) olan Cibin (şimdi Saylakaya) adında bir Ermeni köyüne geldik; onlarda bir manastır geleneği olduğu için ayrıca güneyinde keşiş odaları olduğu sanılan yüksek duvarlarla kapatılmış bir alan vardı ve köy olmadan, kayadan kesilmiş ve üzerlerinde taş kapakları olan mezarların bulunduğu büyük bir mezarlığın yakınında başka bir kilisenin kalıntıları vardı.

Köy yakınlarında mükemmel üzümler taşıyan çok sayıda üzüm bağı vardır. Buradaki rahipler bizim için çok medeniydi ve bizimle Urfa'ya gelmesi için kiliseye ait bir Hristiyan tuttum. Yaklaşık bir saatte, varlıklı bir Türk'ün, eski bir kilise ve manastır harabelerinin dışında büyük bir ev inşa ettiği Arra adlı küçük bir köye gittik. Yaklaşık iki saat devam ederek, göçerlerin yazlık

köyüne geldik. Kulübeleri sazlık ve dallarla kaplı gevşek taşlardan yapılmıştı. Onların kışık köyü ise çok alçak evlerden oluşan, belli bir mesafede bir tepenin kenarında yer alıyor. Onlar bu yerleri sığırlarıyla birlikte olma rahatlığı için kullanıyorlar ve ana yoldan daha uzakta olabiliyorlar. İlk başlarda, son zamanlarda iki kişiyi zorla köylerinden alıp savaşa gönderen paşalara ait adamlar olduğumuzu sandıklarından korktular; ancak kim olduğumuzu anladıkları zaman, çok memnun oldular. Evlerinin birinin yanında halımın üzerinde uyudum.

Ağustosun 20'sinde bir saatte, eski iyi yapılmış bir kilisenin bulunduğu Negrout (şimdi Norhut) adlı bir köye geldik. Bir saatten fazla bir zaman içinde Kızılburç'dan geçtik ve dar bir vadiden inerek, bir kilisenin kalıntıları ve bundan biraz daha ötede bir diğeri ve bunun ötesindeki bir tepede bazı kalıntıları gördüğüm Bebeburç'a (şimdi Beyburcu) geldik. Bir saat yolculuk yaptık ve Golouşa'ya (Keloşk?) geldik ve yarım saat içinde Dagouly (?)'e ve aynı mesafeden Zoumey (?)'e gittikten sonra bir yarım fersah daha ileri giderek bir çoban kalesi olan Rışvanlılar kampına geldik. Bunlar Kürt idiler. Burada günün bir bölümünde çadırlarından birinin yakınında kaldık.

Birkaç köy yakınından geçen bir ova boyunca yaklaşık 4 saat gittik. Bir

19. yy. ikinci yarısında Rıdvaniye Camii, (Çizim Estcourt)

tepeye çıktık ve yarım saat içinde, sonunda bir tepede, yıkık bir kilisenin bulunduğu bazı önemli kalıntılara geldik. Bir saat daha ilerlediğimizde Rulik adında yıkılmış bir yere geldik, burada biri mezarlık üzerine inşa edilmiş, kemerli bir girişe sahip iki ev vardı ve yakınlarında neredeyse tam bir kilise var. Burada bazı Rışvanlı Kürtleri mısırlarıyla ilgileniyorlardı ve bunlardan biri bize bir mil daha yakın olan ve çok sayıda çadırlarına giden yolu gösterdi; onlar tarafından iyi karşılandık ve bize bir bulgur lapası ve dört süt getirdiler. Bazı tavaları döverek dua törenlerini gerçekleştirdiler ve bana aydaki bir değişiklikten(2) kaynaklandığını söylediler. Onların çadırlarının yanına yerleştim.

21 Ağustos'ta yola çıktık ve bir süre yolculuk yaptıktan sonra Burac adlı bir derenin başına geldik. Bir vadi boyunca gittik ve yaklaşık 10 metre yüksekliğinde, eski bir eser gibi görünen kesme taştan yapılmış bir geçit yoluna geldik; bunun ötesinde, hem Urfa'ya su taşımak için hem bir köprü hem de su kemeri için hizmet veren perçin üzerinde geniş bir kemer vardır.

Bu köprü şehir surlarına çok yakın ve kuzeyde aynı türden iki tane daha var, bu da suyu şehrin yüksek kesimlerine taşıyor.

Bir Türk ve ayrıca paşanın sekreteri olan bir Hristiyan tarafından tavsiye edildiğim Urfa'ya vardık. Sekreter, evinin terasında cömertçe ağırladığım ve onunla birlikte yattığım evine gitmem için baskı yapmıştı.

Araplar bu yere Ruha diyorlar, ancak Türkler Urfa adını veriyorlar. Genellikle antik kent olan Edessa olduğu kabul edilir. Birçok bilgili insan ve Yahudiler evrensel olarak "Kalde'nin Uru" olduğu görüşündeler. İkincisi, bu yer kutsal kitapta Urkasdin olarak çağrılır ki, Kalde'nin ateşi demektir. Talmudçular, Tanrının İbrahim'i buraya getirdiğini, İbrahim'in burada ateşe atıldığını ve mucizevi bir şekilde kurtulduğunu doğrularlar. Bu yer, diğerleri gibi eski ismini korumuş görünüyor; Edessa, Yunanlılar tarafından verilen isimdir. Bununla birlikte, bu şehrin adı, Suriye krallarından birinin, Antiochus adının onuruna ve Antakya olarak adlandırılmış gibi görünüyor. Ünlü pınar(3) Callirrhoe burada, bu şehir Antiochia ad Callirrhoe

adiyla diğerlerinden ayrılmış ve bu isimle darp edilmiş sikkeler var. Ancak, Plinius tarafından açıklanmamış olsaydı, hangi yerin kastedildiğini bilmek zor olurdu. Bu şehir İmparator Caracalla'nın ölümü nedeniyle dikkat çekicidir.

Urfa, iki tepenin bir kısmına ve aralarındaki vadiye, daha güzel görünen ince bir ovanın güneybatı köşesinde inşa edilmiştir, çünkü etrafındaki diğer tüm kısımlar kayalık veya dağlıktır; şehir, yaklaşık üç mil, antik surlarla çevrili, kare kuleler tarafından korunuyor. Kuzey tarafında, batıdan gelen bir kış selinin yatağı gibi görünen çok derin bir hendek (Karakoyun Deresi) vardır; bu hendeğin doğusunda derin olmayan çoğu bataklık bir zemin var. Kalenin üzerinde durduğu tepe güneydedir. Şehrin bazı bölümleri, iyi düzenlenmemiş olsa da, tolere edilebilir bir şekilde iyi inşa edilmiştir. Harika güzelliği, iki tepe arasında ve şehrin tam surlarında çok miktarda yükselen bazı güzel kaynaklardan oluşmasıdır.

Bu kaynaklardan biri, ince bir dikdörtgen kare su havzası oluşturacak şekilde sınırlanmıştır; çok berrak

ve içi sürü halinde yüzen ve Müslümanlarca yakalanmasına izin verilmeyen balıklarla doludur. Güneyinde bir yürüyüş alanı ve kuzeyinde ise çok güzel bir camii (Rızvaniye Camii) vardır ve camiye ait avlu ve su arasında açık bir sütun dizisi vardır. İbrahim'in oğlunu kurban ettikten sonra buraya geldiği ve onun bu alana gelişi üzerine bahar gülünün açtığına dair bir hikayesi var. Caminin bir bölümü çok kutsal sayılır ve herhangi bir Hristiyanın içine girmesi için izin almak çok zor olmuştur. Bu gölün güneyinde az ötede, aynı şekilde balıklarla dolu düzensiz bir su havuzu vardır (Aynzeliha Gölü). Her birinden şehrin içinden doğuya doğru akan ve ortak kullanımlara hizmet eden ve bahçeleri sulayan bu sular şehirden geçerken çok canlıdır. Bu sular şimdi arklar(4) olarak adlandırılıyor ve eskilerin ünlü Callirhoe'si olmalı ve muhtemelen, daha sonra bir yazar tarafından bahsedilen ve şehrin surlarını yıkmış olan Scirtos Nehri(5) olmalıdır.

Kale, şehrin güney tarafında, güneye doğru uzanan bir tepeler zincirinin başlangıcında yer alır: Tirmanış çok diktir ve üç tarafında kayadan kesilmiş derin bir hendek vardır. Kalenin çevresi yaklaşık yarım mil, ancak kaideleri sağlam olan iki çok azametli korint sütunun dışında kayda değer bir şey yok. Sütunlar, her bir ayağı 6 inç (15.24 cm) kalınlığında 25 taştan oluşuyor. Onlar muhtemelen herhangi bir büyük tapınağa ait revak kalıntılarıdır. Nemrud'un tahtının bu sütunların üzerinde durduğuna dair bir rivayet vardır; ancak Timurlenk'in onların üzerine bazı kupaları diktirdiği kesindir. Kalede şehrin çok güzel bir görünümü var; sular, bahçeler ve kuzeye doğru ince ova her açıdan çok çekici bir yer haline getirir. Şehrin doğu ucuna doğru bir tapınağa ait olabilecek bazı Korint sütunları gördüm. Kalenin güneyindeki tepeler daha yüksektir. İçlerinde kayda değer bir şekilde kesilmiş çok sayıda kaya mezarı vardır ki, bu antik çağlarda çok kalabalık bir şehir olduğuna dair bir kanıttır. Bazı din tarihçileri Edessa Kralı Abgar'ın Kurtarıcımız'a bir mektup gönderdiğini ve şaşırtıcı bir hikayesi olan şehre yakın bir sarnıcın bulunduğunu; Kurtarıcımız

cevabıyla geri dönen kuryenin eşkiyaların saldırısına uğrayıp mektubu bu sarnıca(6) bıraktığını ve o zamandan beri suların, özellikle tamamen kokuşmuş ve cilt hastalıklarında olağanüstü bir etki gösterdiğini yazarlar. Ancak bu hikâyenin gerçekliği çoğu kez sorgulanmıştır. Burada Abgar adlı Edessa krallarının birkaç sikkesi, tacı veya çok özel biçimli tiarası (bir tür başlık) vardır.

Mezopotamya'nın tümünü değil de sadece en büyük bir bölümünü yönetmeye de bu yer (kale) paşanın ika-metgahıdır, ancak batısındaki Anteb kadar önemli bir şehirdir. Burası, bu bölgedeki bütün şehirlere önemli bir mesafesi olan tek şehir olduğu ve İran'a doğru büyük bir yolu bulunduğu için burada büyük bir ticaret var. Türkiye'ye deriyi burada hazırlıyorlar, daha önce ünlü olduğu için özellikle sarı çişidini.(7)

Şehirde önemli sayıdaki Hristiyan Ermeninin biri şehrin en büyük olan,(8) diğeri de ondan biraz uzakta olan iki kilisesi var. İkincisinde İbrahim adıyla çağırdıkları büyük bir azizin mezarını gösterdiler bana, Süryani Efraim Edessalı bir diyakoz (papaz yardımcısı) idi; bu kilise babasının mezarının bulunduğu varsayılabilir.(9)

(...)

Haritalar, şüphesiz şimdi Harran olarak çağrılan kasabayı Edessa'dan 26 mil uzaktaki Carrae olarak gösteriyorlar. Bu yer, Part generali Surena tarafından Crassus ve Roma ordusunun tüm yenilgileri için dikkat çekicidir. Yahudiler, bu Harran'ın İbrahim'in babası Terah'ın ailesiyle birlikte Kalde Uru'ndan gelip yerleştiği ve orada öldüğü kutsal kitaplarındaki Haran olduğunu söylerler. Aziz Hieronymus ve pek çok değerli yazar da aynı görüştedir. Şimdiki adı da bunu onaylıyor gibi görünüyor.

22 Ağustos'ta güneybatıya doğru yola çıktık ve çok ince bir yerleşim yeri olan bir araziye dolaştık. Dar bir vadi boyunca bir tepenin kenarındaki ince asfalt bir yolda yarım saat gittik ve vadiler boyunca ve tepelerin üzerinde beş saatlik bir gezi yaptık. Mısırlarını havalandırdıkları bazı evlerin yanından geçtik. Daha sonra tepeler arasındaki dar bir

vadiye girdik ve bir kuyunun yanında yemek yediğimiz bir ovaya geldik. Daha önce büyük bir köy olan ancak şimdi sadece iki veya üç kulübesi olan bir yerleşim yeri ve güzel bir camisi bulunan Çarmelik'e gittik. Kuzeyinde ince bir dere var ve bir süre asi bir paşa tarafından ele geçirilen bir kalenin bulunduğu bir tepe köyün batısındadır. Yaklaşık 1,5 saatte Kolejoly (Kılıçören?) adlı Rışvanlılar'ın bir kampına gittik. Çadırlarının birinin yanında uyudum.

Ayın 23'ünde bir ovada seyahat ettik, üç saat içinde bir inişe geldik ve iki saat daha birkaç kış selinin yataklarını geçtiğimiz tepelere çevrili düzensiz bir arazide seyahat ettik. Bire (Birecik)'nin bahçelerine ve arazinin her yerine hoş bir baharın izleri yayılmış bulunuyor. Bire'nin üzerindeki tepeye geldik. Bire, Urfa'nın güneybatısında yaklaşık 16 fersah olarak hesaplanır ve Fırat'ın doğu kıyılarındaki tepelerin kenarına yerleşmiştir. Bu nehir boyunca bulunan güzel kasaba ve nehirdaki adalar ile birlikte bol miktarda su, burayı hoş bir yer haline getiriyor. Türkler tarafından Birecik diye çağrılıyor ve enleminin Edessa ile karşılaştırma ihtimali görünen haritaların batısındaki bu yer, Batlamyus'un Barsampse'si olabilir.

Bire, barut icat edilmeden önce kullanılan cephane ve silahların bir koleksiyonunun bulunduğu güçlü bir antik kaleden dolayı çok dikkat çekicidir. Farklı boyutlarda demir uçları bulunan birçok ok demeti, bazılarına göre bir çeşit yanıcı madde ve bir parça bezle üçgen şeklinde yapılmış diğer şeyler ve bir şehrin yapılarına ateş etmek için yaylardan uçan oka bağlı ışıklı şeyler vardır. Başka tür uzun oklar vardı, tellerle sabitlenmiş demir şişelerin sonunda, ateşe verilen yaylarla vurulmuş şöhretli yanıcı maddelerle doldurulmuştu. Yaklaşık 5 fit (152 cm) uzunluğundaki çapraz yaylar, yayın kendisi neredeyse dümdüz. Birkaç büyük demir kasa ve bir çember yapmak için birlikte dikilmiş küçük deri parçalarından yapılmış birkaç zırh var. Bu çemberlerden bazıları birlikte katılarak tabaka oluşturmıştı. Ayrıca pek çok sapan var, bir ayak çapında büyük taş

18. yy. ortalarında Fırat'ın batı yakasından Birecik'i gösteren gravür , (Çizim J.S. Müller Drummond)

toplarını atacak kadar büyük taşların bazılarını görmüştüm kalede. Öyle ki, bazı makineler tarafından yönetilmeleri gereken iplere bağlı kordonlar var.(10) Çoğu kimse bunların eski Roma silahları olduğu görüşündeydi ve Ammianus Marsellinus'un onlara verdiği açıklama ile çok iyi uydukları kesindi; ancak Romalıların bu ordularını en mükemmel hale getirdikleri düşünülebilir ve oklar hakkında Arapça ve diğer Doğu dilleriyle yazılmış birçok makalede görüldüğü gibi, ateşli silahların icat edildiği zamana ait kalede olan silahlar olduğu sonucuna varılabilir.

Bu yer, Fırat üzerinden Halep'ten Urfa, Diyarbakır ve İran'a büyük bir geçittir. Eskiden iki veya üç büyük gemi ile Bire'den Bağdat'a devam ettirilen bir ticaret vardı ki, yılda bir Diyarbakır'den taşınan şöhretli mallarla yüklü idi. Ancak bir veya iki yıl geçtikten sonra bu ticaret durdurulmuştu.

Bu tür yerlerde, özellikle bu tür insanların doğası hakkında bir fikir vermesiyle ilgili beni ilgilendiren zahmetli bir şey yaşadım. Bire'deki Ağa'ya kale-

yi görebilme isteğim için bir mektup yazmış ve göndermişim. O da evine gelirim benimle bir adam göndereceğine dair bir cevap yazmıştı. Anlaşmaya gittim ve bana, kendisine, haznedara, kadiya ve kale ağasına belirli kumaş hediyeleri yapılması gerektiğini söyledi. Yanımda kumaş getirmediğimi söylemem üzerine gidip kaleyi görebileceğimi söyledi ve ağanın sekreteri benimle gidecekti, ancak ağanın oğlu bir ücret alınması konusunda isteksiz davranıyordu; benden sonra kadı ve haznedara bir hediye sunmam gerektiğine dair bir mesaj göndermesi üzerine tekneye döndüm. Yaklaşık iki saat sonra ağa, beni silahlar hariç neredeyse herşeyin bana kestirildiği kaleye götürmesi için bir adam gönderdi. Onlar paşanın anahtarına sahipmiş gibi davranıyorlardı, ancak bunun bir hile olduğunu gördüm ve kale ağasına bir İngiliz parası değerinde hediye sunacak olsaydım geleneğe göre uzaktan getirilen bazı okları vermeye razı olurudum. Tekneye döndükten sonra ağanın beni görmek istediğine dair bir mesaj geldi. Kuşkusuz onlar kalenin ağasına ne verdiğimi duymuşlardı.

Ağanın bir subayı tarafından müsellim'e(11) götürüldüm; ağanın izni olmadan kaleyi göremeyeceğimi bilip bilmediğimi sordu. Ona, beni kaleye götürmesi için ağanın bir hizmetkârını gönderdiğini söyledim. O ise ağaya ve kendisine hediyeler sunmam gerektiğini ve kumaş yoksa para da verebileceğimi söyledi. Sadece seyahatimin masraflarını karşılayacak kadar paramın olduğunu söyledim. Bunun üzerine o, yerimi terk etmememi söyledi. Tekneye gittim, ayrılmaya hazırlandım ve Fırat'a indim. Gördüğüm yerde müsellimin adamı kayıkçıların acele etmelerini engelliyordu, fakat geleneklerinin aksine at sırtında açık uçtaki tekneye bindim. Ağa ve adamları bana söyledikleri gibi beğeni gülümsemeyle pencerelerinden bakarken, daha sonra bilgilendirildim ki, görüşmede müsellim beni götürmemeleri emrini vermişti. Ağa, müsellimin beni durduracak işi olmadığını ve hiçbir şey vermememe rağmen istediğim yere gidebileceğimi söylemişti; Fırat'ı geçtim ve tekrar Suriye'ye geldim.

Urfa ovası hariç, Mezopotam-

ya'da gördüğüm kısım, çok ilgisiz bir arazidir, özellikle Urfa ve Bire arası. Ve bana, mükemmel üzüm ve şarap ve yabani olarak yetişen çok sayıda fıstık ağacı üretmesine rağmen, Diyarbekir'e doğru arazinin dağlık ve kayalık olduğu bilgisi verildi. Arazi sulak değildir, birçok yerde sarnıçlarda korunan yağmur suyundan başka bir kaynağa sahip değildir. Kuzey kısımlarında ateşli silahları olmayan, mızraklardan başka silah kullanmayan Kürtler yaşıyor. Güney kısımlarında Arapların çok kötü bir aşireti yaşıyor ve eğer herhangi biri Fırat'ı geçip Suriye'ye girerse ölümle cezalandırılacakları söyleniyor. Birçok Kürt burada olduğu gibi Suriye'de de dürüst bir şekilde yaşıyor ve toprağı ekip biçiyor. Yaz aylarında köylerinden uzakta bir yere çıkarlar ve askerlerin zararlarından ve savaş için sık sık çocuklarını zorla götüren paşanın adamlarından kurtulabilmek için genellikle yoldan uzak bir yerde çadırlarda yaşarlar. Bizden korkacak hiçbir şeyleri olmadığını bildiklerinde hep onlardan nazik bir şekilde karşılandık. Hıristiyanların hepsi Ermenidir, kiliselerinin mimarisi çok özeldir, dikdörtgen şeklinde kare pencereleri ve onların da üzerinde kare pencereleri var; ilki sa-

dece yazın serinlik için açıktır ve kışın kendilerine oturtulan kesme taşlarla doludur. Onlardan bazılarının açık bazılarının da kapalı olduğunu gördüm.

Fırat'ın yatağı, tahmin ettiğim gibi, Bire'de yaklaşık 1,5 mil genişliğinde; su düşük olduğunda nehir bu genişliğin yarısından fazla değildir; burada yatağı çakıllıdır; bir iç ve bir dış sahil var, ancak nadiren iç sahillerden taşar; su çekilir çekilmez karpuz ve diğer meyveleri ekiyorlar ve çok iyi bir ürün elde ediyorlar. Bire'nin altında, genellikle 10 fit (3.04 m) yüksekliğe kadar büyüyen büyük miktarda kenevir üreten birkaç güzel ada vardır. Bazı İngiliz beyler Bire'deki nehrin yatağını ölçtüler ve 630? yarda (57.60 m.) olduğunu buldular; ama Eylül ayında nehrin sadece 214 yarda (19,5 m.) olduğunu buldular; ortadaki derinliğin yaklaşık 9 ya da 10 metre olduğunu düşünüyorlardı ve suyun bazen 12 fit (3.65 m.) dikey olarak yükseldiğini öğrendiler. Yoksullar nehrin üzerinde, rüzgarla dolu derilerde yüzüyorlar.

23 Ağustos'ta Fırat'ı geçtik. Çok rüzgârlı bir akşam oldu, bu yüzden bazı evlerin duvarlarına sığındık, ancak orada kalmanın güvenli olmadığı tavsiye edildikten sonra harabe bir

teknenin içine çekildik. Gece boyunca bize bakması için bir adam tuttum; o teknenin kapılarını kapadı ve onlara karşı büyük taşlar koydu. Bu yer hırsızların çoğunun musallat olduğundan ve insanlar hep birlikte damlarda uydukları için kendilerini onlara karşı korumak zorundadırlar. Bu yüzden, geceleyin iki veya üç adam geldi ve atlarını teknenin yakınına bağladılar ve kapıdaki küçük bir deliğin yardımıyla taşları yuvarlamaya başladılar, ancak adamım duvarların üzerine çıktı, onlarla konuştu ve onlar uzaklaştılar. Onlar tekrar geldiler, adamımın ikinci kez konuşması üzerine defolup gittiler.

SONNOTLAR

- 1) Saylakkaya'daki bu kilise günümüzde cami olarak kullanılmaktadır.
- 2) Ay tutulmasında teneke çalma geleneği. Ay ve güneş tutulmasını hurafeye karıştıranlar olmuştur. Bazı yörelerimizde; ay ve güneşin şeytanlar tarafından tutulduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle tutulma olayı başlayınca teneke ve davul çalınmakta, bazı yerlerde de silah atılmaktadır. Sebebi ise; şeytan gürültü ve silah sesinden korkmuş; böylece ay ve güneş tutulmaktan kurtulmuş.
- 3) Halilürrahman Gölü olmalı.
- 4) Bahçe, bağ, tarla sulamak amacıyla, içinden su akıtılmak için toprağı kazarak açılan su yolu.
- 5) Pococke, Halilürrahman ve Aynzeliha göllerinin şehir içinden geçen kanallarına sehven Skirtos diyor; oysa Skirtos bunların döküldüğü Karakoyun Deresi'nin eski adıdır.
- 6) Burada sarnıç olarak bahsedilen yer Eyyub Peygamber Kuyusu'dur.
- 7) Sahtiyan olmalı.
- 8) Surp Astvadzadzin (Azize Meryem Ana) Kilisesi. Günümüzde "Selahaddin Eyyubi Camii".
- 9) Surp Sarkis Manastırı (Halk dilinde "Hıdır İlyas Kilisesi"). Bu manastırdaki Aziz Efraim'in mezarı günümüze ulaşmamıştır.
- 10) Mancınık aleti olmalı.
- 11) Müsellim: Osmanlı devlet teşkilâtında Sultan II. Mahmud devrine kadar eyâlet vâlileriyle sancak mutasarrıflarının kendi bölgeleri içindeki beldelere tâyin ettikleri kaymakam veya nâhiye müdürü durumundaki yönetici. Buldukları beldenin gelirlerini vâli veya mutasarrıf tarafından gönderilen vergi tahsildarına, mütesellime teslim etmelerinden dolayı bu ismi almış olabilirler. (<http://www.lugatim.com/s/m%C3%BCsellim>)

REFERANSLAR

https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Pococke (16.06.2020)
<https://tr.travelogues.gr/collection.php?view=230> (16.06.2020)
Pococke, Richard, A Description of the East and Some other

Countries, Vol. II, Part I., Observations on Palestine or Holy Land, Syria, Mesopotamia, Cyprus and Candia, W. Boyer, London, 1745.

Urfa Milletvekili ALİ SAİP URSAVAŞ'ın ATATÜRK'e Suikast Yapacağı İddiası

İbrahim ÇİÇEK
İstanbul Cumhuriyet Savcısı
ibrahim63ibrahim@hotmail.com

Ali Saip Ursavaş, 1887'de Kerkük'te doğdu. Babası Revanduz Kürtlerinden Emin Bey'dir. Harbiye'yi bitirdi. Sırasıyla Şam 8. Ordu Subayı, 14. Süvari Alayı, Kars Jandarma Komutanlığı'nda bulundu. Mondros Mütarekesi'nin ardından Anadolu'nun işgali başlayınca Güneydoğu Anadolu'da "Namık" takma adıyla Kuvayi Milliye'ye katıldı. Kozan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruculuğunu yaptı. Fransız işgali sırasında Mustafa Kemal Paşa'dan aldığı emirle Urfa Jandarma Komutanı ile birlikte Urfa Savunması direnişini örgütledi. Ocak 1920'de Urfa Kuva-yı Milliye Komutanı olarak bölgedeki aşiret reislerini Fransız işgaline karşı topladı. Aktif olarak savaştı. Urfa'nın kurtarılmasında gösterdiği üstün hizmetlerden ötürü Kırmızı-Yeşil şeritli İstiklâl Madalyası ile taltif edildi.

23 Nisan 1920 tarihinde açılan TBMM'ne Urfa milletvekili olarak girdi. Konya İstiklâl Mahkemesi üyeliğine atandı. Bu görevinden 9 Ocak 1921 ta-

rihinde istifa etti. 1923'te Kozan milletvekili seçildi. 28 Şubat 1926 tarihinde Binbaşı rütbesiyle ordudan emekli oldu. 1926'da Doğu (Şark) İstiklâl Mahkemesi'nde üye olarak görev aldı. 1931'de ve 1935'te yeniden Urfa milletvekili seçildi. Millî Mücadele'nin önemli kahramanlarından biri olan Ali Saip, Urfa'nın savunulması sırasında göstermiş olduğu başarıları nedeniyle, Mustafa Kemal Paşa tarafından kendisine Urfa Savaşçısı anlamındaki "Ursavaş" soyadı verildi.

İngiltere Dışişleri Bakanı Samuel Hoare, İngiltere'nin Türkiye Büyükelçisi Sir Percy Loraine'ye 14 Ağustos 1935 tarihinde "acil" ibaresi ile "Güvenirliliğini henüz teyit edemediğim bir kaynağa göre Türk ve Kürtlerden oluşan bir terörist grup Türkiye Cumhurbaşkanının hayatına kastetmek niyetiyle 30 Temmuz'da Beyrut'tan gemi ile hareket etmişler." şeklinde bir telgraf gönderdi. Bu bilginin Türk Hükümetine iletilmesini istedi.

Bunun üzerine İngiliz Büyükelçisi Sir Percy Loraine, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ya, Ürdün'de Atatürk'e bir suikast tertibi yapılacağını ve suikastçıların Türkiye'ye hareket ettiklerini belirten bir not verdi. Atatürk'e yönelik olarak düzenlenmek istenen suikast girişimi İngiltere'nin haber vermesiyle bu şekilde ortaya çıkmış oldu. Aslında aynı mahiyette bir bilgi Suriye'deki Türk Konsoloslugu tarafından Temmuz ayında hükümete iletilmişti.

Bu haber üzerine özellikle güney sınırlarında sıkı tedbirler alınmaya başlandı. Olay İçişleri Bakanı Şükrü Kaya tarafından Atatürk'e bildirildi. İngiltere'nin Atatürk'e karşı bir suikast girişimini Türk Hükümeti'ne haber vermesiyle taraflar arasında yoğun bir diplomasi süreci başladı.

Bu sırada Yahya adında bir şahıs dört arkadaşı ile birlikte bomba ve silahlarla Halep'ten otomobil ile Suriye sınırını geçerken Kilis'te emniyet güçleri tarafından yakalandılar. Verilen emir

üzerine yakalananlar Ankara'ya gönderildi.

Suikast haberi Türkiye gündemine 18 Ekim 1935 tarihinde bomba gibi düştü.

18 Ekim 1935 tarihli Times gazetesi olayı şöyle duyurdu: "Türkiye Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk'ün hayatına karşı bir komplo girişimi olduğu altı Çerkez'in tutuklanması ile açığa çıktı. Bu komplocuların itirafta bulunduğu ve üzerlerinde birtakım belgeler ele geçirildiği iddia ediliyor. Hükümet, suikast iddiasıyla ilişkisi bulunduğu söylenen Urfa Milletvekili Ali Saip'in dokunulmazlığının kaldırılması konusunu Meclis'e taşıdı." Atatürk'e suikast girişimi İngiliz basını dışında Almanya'da da Türk gazetelerinden alıntı yapılarak ve herhangi bir yorum yapılmadan verildi.

Aslen Samsun'un Çarşamba ilçesine bağlı Yukarı Otluk köyünden olan Yahya, Çerkez Ethem'in adamlarından biriydi. Birkaç defa ifadesini değiştiren Yahya'nın Ankara'da alınan ifadesinde, Amman'da Çerkez Ethem ve Reşit ile uzun müddet görüşüklerini, Reisi-cumhur Atatürk'e suikast yapmak üzere adı geçen diğer kişilerle birlikte Türkiye'ye gönderildiklerini, Türkiye'den de bazı kimselerin kendilerine yardım edeceklerini itiraf etti. Yahya, Çerkez Ethem'in kendisine; "Atatürk'e suikast yapmak için Türkiye'ye gideceksiniz; Türkiye'de bu işi idare edenler, Urfa Mebusu Ali Saip Bey ile Maraş'ta çiftlik sahibi İdris ve Çokak Bucağı Müdürü Şemsettin'dir; onlarla temas edeceksiniz. Ali Saip'in vereceği talimat üzerine hareket edeceksiniz, size o yol gösterecektir, suikast için icap eden talim ve terbiye de onun çiftliğinde yapılacaktır. Ali Saip öyle bir yamandır ki, insanı ipten alır veya ipe götürür." şeklinde talimat verdiğini söyledi.

Bu iddialar üzerine Urfa Milletvekili Ali Saip Ursavaş, başlatılan suikast soruşturmasına dâhil edildi. Soruşturma genişletilince, Çarşamba ilçesinin Yukarı Otluk köyünden asker kaçağı Yahya ile birlikte, Andırın ilçesinin Kumbedir köyünden Hasan oğlu Üzeyir ve kardeşi Arif, Gökşun ilçesinin Mehmetbey köyünden Ahmet oğlu Şaban

Çavuş ve kardeşi İsmail, Maraş'ta oturan çiftlik sahibi İdris ve Çokak Bucağı Müdürü Elbistanlı Şemsettin tutuklandı.

Urfa Milletvekili Ali Saip'in ismi suikast meselesinde geçince olay Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine taşındı. Başvekâlet tarafından Ali Saip'in dokunulmazlığının kaldırılması için Meclise tezkere verildi.

Ali Saip, dokunulmazlığı kaldırılmadan önce "Haber Gazetesi" muhabirine bir röportaj verdi. Röportajda bu işle alakası olmadığını Meclis dokunulmazlığının kaldırılmaması yönünde karar verirse buna itiraz edip aksini isteyeceğini ve ısrar edeceğini söyledi. Kendisine yöneltilen Çerkez Yahya'yı tanıyıp tanımadığı sorusuna ise, "Bu adam Ceyhan kazası dâhilinde Karamazar köyünde bundan dört yıl önce sığır çobanlığı yaparmış. Kendisi hakkında bundan başka bir şey bilmiyorum" şeklinde cevap verdi.

Ali Saip'in dokunulmazlığını kaldırmaya yönelik mazbatanın gerekçesinde; "İfadeleri alınmış olanların söylediklerinin hûlasasına göre Suriye'de Cumhuriyet reis Atatürk'e bir suikast yapılması kararlaştırılmış ve Yahya ile dört arkadaşı tabanca ve bomba ile silahlendirilerek bu işi yapmaya memur edilmiş ve Halep'ten bir otomobil ile hududa yakın bir yere gönderilmiş ve Kilis'ten Türkiye hudutlarına gizlice geçmiş oldukları ve yapılması tasarlanmış olan suikastın ne suretle yapılacağını Ali Saip Ursavaş'ın idare edeceğini" yazılıydı. Mazbata Meclis oylamasına sunuldu.

Mazbatanın okunmasından sonra söz alan Ali Saip Ursavaş, böylesi bir suikast girişimi konusuna isminin müfteriler tarafından karıştırıldığını, olaylarla ilgisi olmadığını ve 17 yıldır iyiliklerini ve himayesini gördüğü ve candan bağlı olduğu Atatürk'e yapılan planda adının geçmesinden dolayı bir aydan beri çok acı çektiğini, kendisine atılan bu iftirayı meydana çıkararak Atatürk'ün ve milletvekillerinin karşısına çıkacağını söyledi. Şerefini, itibarını ve tarihteki adını Atatürk sayesinde kazandığını, hiçbir Çerkez'le işinin olmayacağını, uşak olarak bile kabul etmeyeceği Çerkez Ethem uğruna Atatürk'ü asla harcamayacağını ifade etti. 80 ya-

şındaki annesinin eşyalarının ve on beş yaşındaki çocuğunun cebinin aranmasının ise çok utanç verici olduğunu da dile getirdi. 17 sene önce bir yüzbaşıyken şimdi bir milletvekili olduğunu, hatta kendi soyadını bile Atatürk'ün verdiğini, sahip olduğu her şeye Atatürk sayesinde ulaştığını, adının Çerkez Ethem ile birlikte anılmasını yüz kızartıcı olduğunu belirterek masum olduğunu söyledi.

Ali Saip'in bu konuşmasından sonra mazbata Meclis oylamasına sunuldu. Yapılan oylamada Ali Saip'in dokunulmazlığının kaldırılması kabul edildi. Ali Saip'in kendisi de dokunulmazlığının kaldırılması yönünde oy kullandı.

Dokunulmazlığının kaldırılmasından sonra Ali Saip hakkındaki karar Başbakanlığa bildirildi. Başbakanlık'ta durumu adliyeye tebliğ etti. Ali Saip, akşam saatlerinde adliyeye müracaat ederek dokunulmazlığının kaldırıldığını ve tahkikat neyi icap ediyorsa yapılmasını istedi. Bunun üzerine Ali Saip Ursavaş, 18 Ekim 1935 tarihinde tutuklandı.

Ali Saip'in Meclisteki konuşmasında; "İsmet İnönü'den bir şey rica ediyorum. Ben adliye tahkikatını kâfi görmüyorum, kendisi bizzat bununla meşgul olsun. Ben onun iyiliğini gördüm, onun için çok rica ediyorum, bu işi de iyice tahkik etsinler... bunu bizzat tahkik etsinler, çünkü bu işte yalnız adliye tahkikatı kâfi gelmez" yönündeki sözleri üzerine Muğla Milletvekili ve Cumhuriyet gazetesi başyazarı Yunus Nadi, Ali Saip'in bir milletvekili olarak Türk hukukuna güvenmemesini eleştirdi.

Soruşturmayı yürüten Savcı Baha Arkan, "Kurun" gazetesine; "Suriye'de Çerkez Ethem tahrikiyle Atatürk'e suikast yapmak için gizli bir ittifak vücuda getirilmiş ve suikastçılar bundan bir buçuk ay evvel hududu geçerek Andırın Kazası'na gelmişler ve Kumbedir Köyü'nde yakalanmışlardır. Polis tahkikata devam etmiş 20-25 gün evvel memuriyetimiz tarafından işe vaziyet edilerek sulh hâkimine maznunların sorguları yaptırılmış, hazırlık tahkikatına memuriyetimiz tarafından devam edilmiştir. Üç dört gün evvel hadise hakkında ilk tahkikat açılmasına

▲ Ali Saip Ursavaş Duruşma Salonunda Diğer Sanıklarla

lüzum hissedilerek hukuku âmme davası ikame edilmiş, evrak ikinci istintak idaresine verilmiştir. Evrakın tetkikinden hazırlık tahkikatının verdiği neticeye göre Urfa milletvekili Ali Saip'in de işe dâhil olduğu görülerek masuniyetinin refi için bakanlık nezdinde teşebbüsata girilmiş, bakanlıktan gelen dünkü tarih tezkere ile mumailiye masuniyetin ref edildiği bildirilmiştir. İhzen celp edilen Ali Saip sorguya çekildikten sonra tevkif olunmuştur. Hadise ilk tahkikat safhasındadır. Bu da gizli olduğundan hadise hakkında daha fazla malumat veremeyeceğim." şeklinde açıklama yaptı.

Tahkikat aşamasında Atatürk'e düzenlenmek istenen suikastın planı şu şekilde ortaya çıkarılmıştı. İlk yakalananlardan olan Çarşambalı Yahya, Suriye hududuna yakın bölgelerde rençperlik ve çobanlık yaparak geçiren bir şahıstı. Bir sene önce nişanlanmış ve bir müddet sonra da para kazanmak için Suriye'ye gitmiştir. Suriye'de bir dernek kurmuş olan yüzelliklerden Çerkez Ethem ve kardeşi Reşit ile tanışmıştı. Çerkez Ethem ve Reşit, Yahya'yı ikna ederek, Atatürk'e suikast düzenlemeye razı etmişlerdi. Yahya ile birlikte dört kişi browning marka tabancalarıyla her biri on kurşun alan otuz şarjör ki toplam 300 mermi ve bir bombayla hazırlanmış otomobile Suriye'den Türkiye'ye gönderilmiş, Kilis yakınından geceleyin Türkiye'ye giriş yapmışlardı. Soruşturma sırasında Yahya ve arkadaşları

Türk hududuna girerken Çerkez Ethem kendilerine; "Korkmayınız orada bizim Ali Saip vardır o sizi idare edecektir." şeklinde söylemde bulunduğunu ifade etmişlerdi. Ayrıca Çerkez Ethem, suikast ekibiyle Ali Saip arasında aracılık görevini yürütecek olan eski bir jandarma çavuşuna iletmek üzere mektup yazıp Yahya'ya vermişti. Bu eski jandarma çavuşu Andırın kazası Kumbedir köyünün ileri gelenlerinden Üzeyir'di.

Atatürk'e yapılmak istenen suikastın girişiminin basında duyulması üzerine yurt genelinde büyük protesto mitingleri düzenlendi. Başkente protesto telgrafları gönderildi. Türkiye'de yaşayan Ermeni, Rum ve Musevi cemaatleri de olaya tepki gösterdi.

Suikastın yurt içinde sürdürülen tahkikatı neticesinde tutuklu bulunan sanık Ali Saip, Yahya, Arif, Şemseddin, İdris, Şaban ve İsmail'in mahkemeye sevk edilmesine karar verildi. Şüpheli olan Ahmet oğlu Ömer, Zerkuş Oğlu Talip, Mirza oğlu İsmail, İdris oğlu İsa ile Aziz'in kardeşleri Sadi Alim ve Cafer tahliye edildiler.

Yurtdışında bulunan Çerkez Ethem, kardeşi Tefik, Boksör Edip Kemal ve Kazım İsmail, Kudüs Mave-raişeria Parlamentosu üyelerinden Esat Paşa, Yüzellilikler listesinde yer alan Kuva-yı İnzabatiye Mitralyöz Kumandanı ve Damat Ferit'in Yaveri Tark Mümtaz'ın da adları suikaste karıştı. Çerkez Ethem'in suikast planına önderlik yaptığı ve eski Halife Abdülme-

cid Efendi'nin de suikast girişimini finanse ettiğine dair haberler çıktı.

Türkiye, İngiltere'nin Filistin ve Ürdün'deki mandalarında yaşayan ve suikaste adı karışanlara ait bir listeyi İngiltereli yetkililere bildirdi ve bu kişiler hakkında işlem yapılmasını talep etti. Çerkez Ethem, Türk Hariciyesinin girişimleri sonucunda, bu suikast ile ilgisi olduğu gerekçesi ile 1935 senesinde Şark'ül Ürdün Hükümeti Polisi tarafından Amman'da yakalandı. Amman'da kurmuş oldukları "el-Cem'yetü'l Çerkesiye" adlı kulüpte arama yapıldı. Türkiye'den yetkili kişiler de bölgeye giderek araştırma çalışmalarına katıldı. Çerkez Ethem ve kardeşi Reşit, kendilerine yöneltilen tüm suçları reddettiler. Bu işin bir takım muharrik ajanların marifeti olduğunu iddia ettiler. Ethem ve Reşit kardeşler, poliste verdikleri ifadeden kısa bir süre sonra aleyhlerinde herhangi bir delil ve belge bulunmadığından serbest bırakıldılar. Çerkez Ethem, Halep'te çıkan "Vahdet Gazetesi"ne gönderdiği mektupta, kendisinin Atatürk'e yapılmak istenen suikast teşebbüsü ile katiiyen alakadar olmadığını, Türkiye'de tevkif edilenlerin hiçbirini tanımadığını, hiçbir maksatla Türkiye'ye kimseyi göndermediğini açıkladı. Diğer taraftan Halife Abdülmecit'in özel kâtabi Galip, Adliye Vekâletine gönderdiği mektupta Halife Abdülmecit'in adını suikast olayına karıştırdığını öğrendiklerini belirterek iddiaları yalanladı.

Sanıkların mahkemesi 9 Ocak 1936'da Ankara Ağır Ceza Mahkemesinde başladı. Mahkeme Başkanı Talat İltekin, üye Hayrullah ve Celal Beyler, savcı ise Baha Arıkan'dı. Sanıkların avukatlığını Hamit Şevket İnce üstlendi.

Mahkeme Başkanı Talat İltekin, "Cumhurbaşkanı Atatürk'e suikast yapmak için aranızda silahlı bir birlik kurmaktan suçlu olarak hakkınızda yapılan soruşturma üzerine yargılanmanız için mahkemeye verildiniz. Şimdi hakkınızda soruşturma evrakı okunacaktır. Evrak uzundur; oturarak dinlemenize izin veriyorum" diyerek mahkemeyi başlattı.

İddianame okunduktan sonra sanıklar, kendilerine yöneltilen suçlamaları reddederek olayla ilişkilerinin ol-

madığını söylediler.

Ali Saip Ursavaş, mahkemede verdiği ifadede "Sırf talihsizliğim eseri olarak adım bu davaya karışmış bulunuyor. Üzeyir hariç, sanıklardan hiçbirini tanımam. Üzeyir'i de dört buçuk sene beri görmüş değilim. Eğer bu süre içinde onunla görüşüp temas ettiğim ispat edilirse bütün bu iftiraları olduğu gibi kabul ederim..." dedi. Yaklaşık dokuz saat süren duruşmaya ara verildi.

İkinci celsesi 11 Ocak 1936'da yapıldı. Bu celsede Mahkeme Başkanı bazı raporların okunacağını bildirdi. Bu raporlarda Ali Saip'in diğer sanıklarla ilişki içerisinde olduğuna dair birtakım iddialar bulunuyordu. Ancak Ali Saip raporlarda iddia edilen bilgilerin bir kısmının yalan olduğunu bir kısmının ise çarpıtılarak anlatıldığını belirtti. Ali Saip'in bu ifadelerinin yanı sıra avukatı da isimsiz raporlara itibar edilemeyeceğini söyledi. Bu konuda avukat ile savcı arasında tartışma yaşandı.

16 Ocak 1936'da yapılan üçüncü celsenin bir kısmı İzzet isminde bir ajanın dinleneceği gerekçesiyle gizli yapıldı. Daha sonra celse tekrar açık devam etti.

Dördüncü celse 23 Ocak 1936'da yapıldı. Bu celsede savcının talebini kabul eden Mahkeme Başkanı Osman Talat İltekin ortaya çıkan birtakım yeni belgelerin tetkik edilmesi kararıyla celseyi bitirdi.

31 Ocak 1936'da yapılan beşinci celsede savcılık mahkemeye yeni birtakım şahitlerin dinlenmesi teklifi sundu. Bu teklif kabul edildi ve şahitlerin dinlenmesi kararıyla celse kapandı.

6 Şubat 1936'da mahkemenin altıncı celsesi açıldı. Bir önceki celsede şahitlerin kapalı oturumda dinlenmesi kararı alınmıştı. Bu celsede savcı Baha Arıkan, mütalaasını okudu. Mütalaanın okunması 6 saat sürdü. Savcı doksan beş sayfalık mütalaasında; suçlanan sanıkların birbirleriyle ve Çerkez Ethem ile olan ilişkilerini, suikast girişiminde Kürtlerin Hoybun Cemiyeti, Ermenilerin Taşnak Cemiyeti ve Çerkezlerin Çerkez Teavün Cemiyeti (Çerkez Cemiyet-i Edebiyesi) gibi Türk düşmanı yapılanmaların ortak hareket ettiklerini ve davanın bir rejim davası olduğunu ifade etti. Savcı Baha Arıkan, Ali

Saip'i ve diğer sanıkları itham ederek "bu adamlar Atatürk'ü ve onun şahsında Cumhuriyeti yıkmak istemişlerdir" diyerek, suçlular hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 168. maddesinin uygulanmasını istedi. Mütalaanın okunması uzun sürdüğünden sanıkların müdafası bir sonraki güne kaldı.

Mahkeme günü sanık Ali Saip'in avukatı Hamit Şevket İnce iddianamede delillere tek tek cevap verdiği gibi Ali Saip de suçsuz olduğunu ifade etti. İnce özetle; Atatürk'e suikast yapma niyetinin çok feci ve kabul edilemez bir durum olduğunu belirttiikten sonra, ".. Atatürk'e suikast.. bu dehşetin altında titremeyecek hangi Türk vatandaşı vardır? Ben kanun koyucu olsaydım, böyle bir niyeti dahi taşıyan adamın kellesinin kesilmesini teklif ederdim." Diyerek savcı ile aynı görüşleri paylaştığını dile getirdi. Avukat, müvekkili Ali Saib'in hakkında en küçük bir şüphesi olmadığını, dolayısıyla olsaydı, onun savunmasını üstlenmeyeceğini belirterek, "En ufak bir gölgenin müvekkilim Ali Saib üzerinde dolaştığını görseydim bu davayı üzerime almazdım. Bütün mesleki ömrümü yıkardım, geçimimi berbat ederdim, çocuklarımı aç bırakırdım, yine bu işi üzerime almazdım..." diyerek müvekkilinin suçsuz olduğunu ifade etti.

Avukatın savunmasından sonra, Ali Saip Bey gözyaşları içinde, Atatürk'e bağlılığından, emrinde ve izinde yaptığı işlerden bahsetti. Atatürk'ün güvenini kazandığı bir kişi olduğunun altını çizdi.

Mahkeme Başkanı sanıklara tek tek son sözlerini sordu. Şaban, İsmail, İdris, Şemsettin, Arif, Üzeyir ve Yahya suçsuz olduklarını ifade ettikleri gibi sanıklardan bir kısmı yazılı beyanda da bulundu.

Mahkeme heyeti beş saat süren celseden sonra karar duruşmasının 15 Şubat 1936'da olacağını bildirdi. Mahkeme günü ilk tahkikatı yapan sorgu ve ceza hâkimleri gözlemlerini anlattılar. Dâhiliye Müsteşarı, Emniyet-i Umumiye müdürü ve Ankara valisinin şahit olarak dinlenmesi kararlaştırılan mahkeme bir sonraki güne ertelendi. Belirtilen şahitlerin dinlendiği mahkeme yedi saat sürdü ve mahkeme heyeti sanıklarla ilgili maddî bir delil bulunmadı-

Ali Saip Ursavaş

ğından, sanıkların beraatına karar verdi.

Beraat kararını Savcı Baha Arıkan temyize götüreceğini açıkladı.

Temyiz Mahkemesi beraat kararını birkaç noktadan bozduğunu ve yeniden yargılamanın 16 Temmuz 1936'da gerçekleşeceğini, sanıklardan Yahya'nın başka suçlardan ceza evinde olduğunu, diğer sanıklara ise tebligat yapıldığını duyurdu. Temyiz Mahkemesi beraat kararını on üç noktadan bozdu ve sanıkları Ankara'da topladı. Başladığı gün biten Temyiz Mahkemesi kararın bozulma noktalarına tek tek açıklamakla beraber beraat kararına katıldığını açıkladı. 17 Şubat 1936'da tamamlanan mahkemede, sanıklar suçsuz bulunarak beraatlarına karar verildi.

Mahkeme, beraat kararını; "Sanıkların itirafları, maddi kanıtlarla belgelendirilememiştir. İtiraf, maddi kanıtlarla belgelendirilmedikçe bir inandırıcılığı olamaz. Sanıklar baskı altında itirafta bulduklarını söylemişlerdir. Bunun tersi ortaya çıkmamıştır. Mantiki gidiş de sanıkların itiraflarının doğru olmadığını göstermiştir. İfadeler arasındaki çelişki, mahkemede vicdani bir kanaat ortaya çıkmasını sağlamamıştır." şeklindeki sebeplere dayandırılmıştır.

Mahkemeden çıkan karar ve yapılan açıklamalara göre; başta Yahya adlı şahsın ve diğer sanıkların verdiği ilk ifadelerin doğru olmadığı, sanıkların baskı altında zorla bu ifadeleri verdik-

leri sonucu çıkmıştır.

Diğer taraftan gelişmeleri yakından takip eden İngiliz Büyükelçi Lorraine, Temyiz Mahkemesinin kararını İngiltere'ye rapor ederek suikast davasının böylelikle kapandığını bildirdi.

18 Şubat 1936 tarihinde Urfa'da çıkan "Yenilik" gazetesi, Urfa Milletvekili Ali Saip Ursavaş'ın beraat kararı dolayısıyla bir kutlama mesajı yayınladı.

Beraat kararına yönelik olarak yurt dışında yapılan haberler Dâhiliye Vekâleti tarafından toplanarak Cumhurbaşkanlığına arz edilmekteydi.

Belçika'da çıkan "L'indépendance" gazetesi suikast girişimini başından itibaren bir kurmaca olarak nitelendirmekte ve Türkiye'nin neredeyse Fransa'daki gibi bir Dreyfus Olayı'na (1894 yılında Yüzbaşı Alfred Dreyfus'un asılsız bir mektupla itham edilip, casuslukla yargılandığı dava) sahip olmanın kıyısından döndüğünü yazmaktaydı.

İsviçre'de yayımlanan "Liberte" gazetesi de suikast girişimini Emniyeti Umumiye'nin bir tezgâhı olduğunu yazdı.

Ergun Hiçyılmaz, suikast iddialarının, İngiltere ve Türkiye'nin İtalya ile arası bozuk olduğundan gergin havanın daha da bulandırılması için ortaya atılmış olabileceğini ifade ediyor.

Her ne kadar sanıklar beraat etse de Atatürk tahkikat evrakını inceledikten sonra Ali Saip Ursavaş ile olan ilişkisini kesmişti. Hasan Rıza Soyak anılarında; Atatürk'ün, mahkeme ile hiç ilgilenmediğini ve sonuca da hiç tepki vermediğini ifade etmiştir. Ancak, Ali

Saip hakkında özel bir araştırma yaptırdığından bahsetmiştir. Atatürk, Ursavaş'ın bazı yakınlarına ve arkadaşlarına çektiği kuşkulu olarak nitelendirilen telgrafların bulunup kendisine getirilmesini istemiştir. (O dönemde Posta ve Telgraf Genel Müdürlüğü ise Kılıç Ali'nin bakanlık yaptığı Ulaştırma Bakanlığı'na bağlıdır.) Kılıç Ali, istenen bu telgrafları buldurarak Atatürk'e ulaştırmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonunda, Atatürk de Ali Saip'in bu komplo ile ilişkisinin olmadığı kanısına varmış olmakla beraber, bu olaydan sonra Ursavaş ile ilişkisini kesmiştir. Bunu Soyak'ın "Tabidir ki Atatürk, artık Ali Saip ile eski ilişkisini sürdürmezdi; nitekim onun tahliyesinden sonra derhal İstanbul'a gelip kabulü için benim aracılığımı yaptığı bütün ricalarına iltifat etmemiş, bir daha kendisiyle görüşmemiştir." şeklinde yazılan anılarından öğreniyoruz.

Millî Mücadele kahramanı Ali Saip Ursavaş, 25 Eylül 1939 tarihinde Ankara'da 52 yaşında hayatını kaybetti. Ursavaş, evli ve dört çocuk babasıydı.

Her ne kadar Ali Saip Ursavaş'ın Ankara'da hayatını kaybettiği belirtilmiş ise de; Adana'da yayımlanan "Türk Sözü" isimli gazetenin 27 Eylül 1939 tarihli nüshasında; "Dün milli bir hüviyet kaybettik: Milli mücadele kahramanlarından Urfa Mebusu Ali Saip maalesef dün akşam <Anjin dö Puvatrin>den kurtulamayarak hayata gözlerini yumdu. Ali Saip'i bizim cenup bölgesi kadar bütün yurttaşlar tanır çünkü Ali Saip Ursavaş Milli Mücadele'nin sayılı kahramanlarından biriydi.

Onun dün akşam ani ölümü bütün şehirde büyük bir tesir uyandırmıştır. Ali Saip Ursavaş, doğru karakter ve samimiyet ile bütün memleket muhitinde kendisini çok sevdirmiş, samimi bir insandı. Bu acı hadise karşısında duyduğumuz tesir büyüktür. Ona Tarından rahmet dileriz." şeklindeki habere göre Ali Saip Ursavaş'ın kalp-damar hastalığı nedeniyle Adana'da öldüğü anlaşılmaktadır.

Ali Saip'in vefatı üzerine, Razi Soyer onun yerine Urfa Milletvekili olarak seçilmiştir.

Ali Saip Ursavaş'ın "Kilikya Faciaları ve Urfa'nın Kurtuluş Mücadeleleri" adlı eseri 1924 yılında Ankara'da yayımlandı.

KAYNAKLAR

- 1- Ümit Doğan, "Atatürk'ü Öldürme Planları", Kripto Yayınları, 2016
- 2- Ali Dikici, "Polis Arşiv Belgelerine Göre Atatürk'e ve Diğer Devlet Adamlarına Yönelik Suikast Girişimleri", Emekli Birinci Sınıf Emniyet Müdürü, alidikici40@yahoo.com.tr
- 3- Yrd. Doç. Dr. Ahmet İlyas, "Millî Mücadelede Önemli Bir Şahsiyet: Ali Saip Ursavaş", Batman Üniversitesi Rektörlüğü Cumhuriyet Tarihi, El-mek: ahmetilyas@hotmail.com
- 4- Yrd. Doç. Dr. Bengül Salman Bolat, "1935 Yılında Atatürk'e Karşı Planlanan Suikastın Basındaki Yansımaları", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S 49, Bahar 2012, s. 1-32
- 5 - Yrd. Doç. Dr. Ufuk Erdem, "Yeni Bilgi ve Belgeler Işığında Atatürk'e Suikast Girişimi (1935-1936)", Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, (ufukerdem@ardahan.edu.tr)
- 6 - Hasan Rıza Soyak, Atatürk'ten Hatıralar, Yapı Kredi Yayınları, 2010.

Urfa'da ŞİHZÂDELER AİLESİ

Müslüm C. AKALIN
Avukat-Yerel Tarih Araştırmacısı
mcakalin2@gmail.com

Şihzade Hüseyin Paşa

Eski Urfa'nın merkezinde çarşıların çevrelediği Haşimiye Meydanı'ndan Çulcu Pazarı yoluyla doğuya doğru inip güneydoğu yönünde Kumluhayat Kahvesi önünden yürürseniz, yol sizi, bir zamanlar derileri işleyip meşin, sahtiyan vb. ürünler yapan esnafın bulunduğu eski Dabbakhane'den geçirerek, kitâbesine göre(1) 1568 yılında Padişah II. Selim zamanında yaptırılan Dabbakhane Câmii avlusunun batı kapısına getirir.

Burada sizi, cami avlusunun batı kapısı girişindeki Hâfız Şeyh Muhammed Selim Efendi'ye ait türbenin batı duvarında bulunan kitâbesi karşılar. Vefatında Mevlid-i Halil Câmii kabristanına defnedilen Muhammed Selim Efendi, 1874 tarihinde Dabakhâne Câmii kapısının girişine nakledilmiş, 1880 yılında, oğlu Hüseyin Ferideddin Efendi tarafından na'sının üzerine bir türbe ve türbenin yanına da bir çeşme(2) yaptırılarak hem sokaktan hem de câmi avlusundan taraf olmak üzere iki de kitâbe yazdırılmıştır.

Türbenin sokağa bakan batı cephesinde yer alan kitâbede; zamanın sevilen kutbu Hâfız Muhammed Hazretleri'nin ebediyete geçtiği (1860), sünneti yaşatmak için delil ve yol gösterici olduğu, şeyhi Halid-i Bağdadî'nin 1826'da vefat etmiş olduğu, Muhammed Selim Efendi'nin de 1860'ta vefat edince Mevlid-i Halil kabristanına defnedilmişken 1874'te kabrinin, Dabakhane Câmii'ndeki bugünkü yerine nakledildiği ve üzerine oğlu (Hüseyin) Ferideddin'in 1880'de bu türbeyi yaptırdığı yazmaktadır.

Kitabenin orijinal metni şöyledir:

Hasbünallah ve ni'me'l-vekil

Kutb-i mahub-i zaman Hâfız Muhammed Hazreti

İntikal-ı Halid idi an kayyumiyeti. Sene 1277

Pirveş ihya-yi sünnet etdiği dall irsal çün

Halidîye kutb-i irşad azmi esfer u rihleti. Sene 1277
Bin ikiyüz kırkiki kıyamı etmiş biri de
Azmi doksan birde çün Mevlidihalil'den firkati
Feyz ile tam latif türbesi tarihinde yaz. Sene 1298
Yaptı ferzendi Ferideddin edince leb-i himmeti.
Sene 1298

Türbenin cami avlusuna bakan doğu duvarındaki Şair Ra'fet tarafından yazılan kitâbe ise Muhammed Selim Efendi'nin oğlu Hüseyin Efendi'ye övgü mahiyetinde olup "1880 yılında sadakatle himmetini göstererek, o mübârek zatın cesedini hürmetle hamiyet toprağına defnetti" anlamındadır.

Peki Şeyh Muhammed Selim Efendi kimdir?

1785 senesinde Urfa'da doğan Hâfız Şeyh Muhammed Selim Efendi, Hartavî sülâlesinden olup; aile, atalarının Orta Asya'dan geldiklerini söylemektedirler. Babası, Muhammed Selim oğlu İbrahim Ağa'nın oğlu Hacı Hüseyin Ağa; annesi ise Türkmen paşalarından Mustafa Paşa'nın kızı Hatice Hanım'dır. İlim tahsilini zamanın büyük ve meşhur âlimlerinden Besnilî Hacı İbrahim Efendi'den (ö.1851) Rızvaniye Medresesi'nde tamamlamış, Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek hâfız olmuştur.(3)

Mevlâna Halid-i Bağdadî(4) 1805'te Bağdat Süleymaniye'den Hac farızası için yola çıktığında Urfa'ya da uğrayıp bir müddet Halilürrahman zaviyesinde kaldığı sıralarda Muhammed Selim ve arkadaşı Yahya Efendi orada tahsil görüyorlardı. Mevlânâ Halid, Yahya Efendi'ye, "Arkadaşın Muhammed Selim Hâfız yakında bana tabi olacaktır" demişti.(5)

Mevlânâ Halid'in bu kerâmeti çıkmış, 1811 senesinde Hindistan Delhi'den büyük bir mürşid-i kâmil olarak Bağdat Süleymaniye'ye geri döndüğünde, orada bir zaviye yaptır-

Ağvıran Köyü (Bahçeli Köyü Arıpınar Mezrası)
Hüseyin Paşa Camii

miş ve irşatla meşgul iken bu tarihlerde Hâfız Muhammed Selim Efendi de Urfa'dan Süleymaniye'ye giderek, Mevlânâ Halid hazretlerine intisap etmişti.(6) Bu sırada Mevlânâ Halid, Muhammed Selim Efendi'ye: "Ey Muhammed Hâfız! Arkadaşın bana tâbi olacağını söylemedi mi?" diye sorunca Muhammed Selim Hâfız da; "Evet" diyerek, o büyük zata hürmet göstermişti.

Muhammed Selim Efendi, Süleymaniye ve Bağdat'ta Mevlânâ Halid-i Bağdadî'nin yanında 1812 senesinde seyr u sülûkunu(7) tamamladı, 1812 tarihinden itibaren mutlak halifesi oldu. Artık o, âlim, fâzıl, âmil, veli, mürşit, mânevîyat sahibi, insanların önderi büyük bir Nakşibendî Halifesi idi. Mevlânâ Halid, Muhammed Selim Efendi'ye hilâfet verip, kendisini Urfa'da irşatla görevlendirince ona Urfa'da irşat görevinin yalnızca kendisinde olduğunu bildirmiş, hatta kendi halifelerinden biri bile Urfa'ya gelse, irşat görevinde bulunamayacağına dair bir yazı yazıp, Hâfız Efendiye vermişti.

Hâfız Muhammed Selim Efendi böylece seyr u sülûkunu tamamladığında, Mevlâna Halid kendisine biri Farsça, diğeri Arapça olmak üzere iki icâzetname(8) vermiştir. Bunlardan, Farsça icâzetnamenin Türkçe çevirisi şöyledir:

"Bismillahirrahmanirrahim.

Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. Biz O'na tevekkül ettik. Kardeşlerinin tarikatına ve hakikatin üzerine muhlis Hâfız Muhammed Efendi'yi, kulları irşada ve talebelerin sülûku için icâzetli ve izinli gösteriyorum. Dostlardan herkes buna muktedir olmazsa, saadete ve âriflerin şehrine ulaşamaz. Halkın rağbetine düşerse ve gayesinden saparsa, asla irşatla alakası kalmaz. Vesselam, kelâmın sonu.

Kulların en zayıfı Halid Nakşibendî el-Müceddidi."

Arapça olan icâzetname ise daha uzun ve daha edebî olduğu gibi aynı zamanda ders verici bir tavsiye ve öğüt niteliğini de taşımaktadır. Bu icâzetnamenin Türkçe çevirisi ise şöyledir:

"Allah'ın zatına yaraşır şekilde O'na hamd ederim. Salât

Hüseyin Paşa Camii'nin kerpiçle örülü duvarlarında yer alan kuş takaları

ve selâm, vahyine ve hitabına seçtiği en şerefli resulü ve insanlar arasında Allah'ın halifesi olan Muhammed'e ve aile ve ashabına olsun.

Allah için sevdiğim din kardeşim, Nakşibendî tarikatı sadâtı tarafından te'yid olunmuş Hâfız Muhammed Efendi'ye - Allah kendi fazlıyla onun derecesini ve hallerini arttırsın ve mü'minlere feyzini ve rahmetini ihsan etsin- zikir telkin, nasihat ve irşat etmek üzere yüksek Nakşibendî tarikatında yetkili kılarak, -Allah bu tarikatın mensuplarının sırlarını kutlulasın ve onu çekemeyenlerin de çekememezliklerini ortadan kaldırsın- onun talebeler üzerindeki nazarlarının etkisini ve nurlarını arttırmasını tecrübe ettiğim vakit, hicap perdesinin de kalkması ile ona icâzet verdim. Bu icâzeti tarikat silsilesi sadâtının izni ile ve sünnet olan şer'i istihâreden sonra verdim.

Velilerin tarikatında sebat isteyen kimse, onun sohbetini ganimet bilsin. Onun emrine ve hizmetine bağlanan kimseler, akılların erişemediği ve âlimlerin yetişemediği makamlara ulaşırlar. Ona Kitap ve Sünnete sarılmayı, akidesini ise vicdan ve keşf ehli imamlarının ittifakı ile fırka-i nâciye (kurtulanların grubu) olan ehl-i sünnet reyine göre düzeltmesini tavsiye ederim. Yine ona, Kur'an ehlini, fakihleri ve fakirleri saymasını, kalp selâmetini ve nefis müsâmahasını, cömertliği, güler yüzlülüğü, iyilikseverliği, eziyet vermeme ve kardeşlerin kusurlarını bağışlamayı, küçüklere ve büyüklere nasihat etmeyi, düşmanlığı bırakmayı, tamahkârlığı terk etmeyi ve ihtiyaçlarını gidermek için yalnız Allah'a güvenmeyi tavsiye ederim. Zira Cenâb-ı Allah kendisine güvenenleri unutmaz.

Kurtuluşu doğrulukta, Allah'a ulaşmayı ise ancak Muhammed'e (s.a.s.) tâbi olmakta ümid etsin. Kendisinin hiçbir kimseden daha faziletli olduğunu zannetmesin. Bilâkis nefisini yok bilmesi gerektiğini kabul etsin. Haset ve çekememezlikle birisi kendisine hakaret ederse, onu Allah'a havale etsin. Onun şerrini defetmek için çaba sarf etmesin. Çünkü bu tarikatın meşâyihî öyle kimselerdir ki, diledikleri

takdirde Allah'ın izniyle en kısa zamanda dağlar bile onların himmetiyle yerle bir olur. Allah'ın yaratıkları sayısınca, nefsinin rızası ve arşın ağırlığına, kelimeleri miktarınca salât ve selâm ümmî olan peygamber Hz. Muhammed'e ve aile ve ashâbına olsun.

Ve ben fakir ve miskin Halid el-Nakşibendî el-müceddidî el-müzhiri sumiha bi'l-fadli'l-cemim mine'l-Mevla el-Kerim."

İmzasından sonra şu kelimelerin yazılı olduğu bir de mühür vardır: "Halid el-Nakşibendî el-Müceddidî, el-Kadirî, el-Sühreverdi el-Kübrevi, el-Çeşti." Görüldüğü gibi Mevlânâ Halid, bu beş tarikattan da hilâfet vermekteydi.

Hâfız Muhammed Selim Efendi Türkçe, Arapça ve Farsça, daha çok tasavvufî şiirler yazmış, fakat bunlar korunamamış olup şiirinden elde kalan tek örnek aşağıya alınmıştır(9):

*Ben humâr-ı çeşm-i mestim kaşların mihrâbına
Baş eğersem secdegâhımdan gelir bu-yi şarâb.
Eyledim cana sefer, meyhaneden meyhaneye,
Kande gitsem hak-i rahimdan gelir bû-yi şarâb.*

Şeyh Muhammed Selim Hâfız, Nakşibendî tarikatinin Halidî kolunun Urfalı halifesi olarak, vefatına kadar birçok kimseyi irşat etmiştir. Yüzlerce kendisini seveni ve müridi vardı. Yetiştirdiği bazı halifelerden isimlerine ulaşılabilenler şunlardır: Harputlu Ali Begzade, Adıyamanlı Ataullah Efendi, Adıyamanlı Küçük Mehmet Efendi, Elaziğli Latif Ağa, Urfalı Şeyh Hâfız Efendi. Bunlardan Harputlu Ali Begzade'nin dışındakiler halife yetiştirmemişlerdir.

Mevlânâ Halid'in ailesi 1823 yılında Şam'a gitmek üzere Urfa'dan geçerken Hafız Muhammed Selim Efendi'nin ailesine misafir oldukları sırada Mevlânâ Halid'in küçük oğlu Şahâbeddin Ahmet hastalanıp vefat ederek Ulu Câmi haziresine defnedilmiş, Halep Valisi Osman Nuri Paşa tarafından 1848 yılında mezarın üzerine bir türbe yaptırılmıştır.(10)

Hâfız Muhammed Selim Efendi iki evlilik yapmış, on bir çocuğu olmuştur. Hanımlarından biri Vatha Hanım, diğeri Hatice Hanım'dır (ölm.1891/92).(11) Hâfız Muhammed Selim Efendi'nin bu hanımlarından. Çocukları:

- I. Hacı Mahmut Efendi,
- II. Mustafa Sami Efendi,
- III. Ahmet Efendi,
- IV. Hüseyin Ferideddin Efendi,
- V. Muhammed Mazhar Efendi,
- VI. Muhammed Mehdi Efendi,
- VII. Habibullah Efendi,
- VIII. Muhammed Mahzun Efendi,
- IX. Ali Efendi,
- X. Ayşe Hanım,
- XI. Fatma Hanım'dır.

I. Şihzâde Hacı Mahmut Efendi, (1809-1871)(12): Şeyh Muhammed Selim Efendi'nin büyük oğludur. Tahtamor mahallesinde oturmaktaydı. Eşi Arabizade Necip Efendi'nin kızı Vatha/Vazehe Hanım olup Muhammed Bedî ve Şeyh Müslüm adlı iki oğlu ile Zeliha adlı bir kızı olmuştur.(13) Şeyh Müslüm Efendi, Kolağası rütbesiyle Yemen'e savaşa gidip orada şehit olmuştur. Zeliha Hanım Adıyamanlı Hoca Süley-

man Efendi ile evlenmiş, Selim ve Celâl adlı çocukları olmuştur. Mahmut Efendi, babasının ihtimamı altında medrese tahsili yapmış olup vefatında Dergâh'a(14) gömülmüştür.

Soyunu, babasını küçük yaşta kaybetmiş olan oğlu Muhammed Bedî (1855-1922) sürdürmüştür, amcası Hüseyin Ferideddin Paşa ona evlât muamelesi yaparak eğitim ve öğretimiyle meşgul olmuştur. Sorgu Hâkimliği,(15) Liva Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi üyeliği,(16) Maarif Komisyonu Tahrirat Müdürlüğü,(17) Meclis-i İdare üyeliği,(18) Sanayi Mektep Müdürlüğü ve Dârü'l-eytam Müdürlüğü yapmış, mülkî rütbelere ulaşılmış(19) kadar yükselmiştir. Urfa'nın Fransızlar tarafından işgalinde Mutasarrıf Nusret Bey başkanlığında oluşturulan Merkez Heyeti'nin kuruluşunda yer almış(20), para ve silahlı adam temininde bulunmuştur.

Hacı Bedî Efendi'nin; taşı üzerinde "Urfa Eşraf ve Handedân-ı kirâmından tarikat-ı Nakşibendîden Şihzâde Saadetlü el-hac Muhammed Bedî ibni Mahmud Efendi" yazılı olan mezarı Ulu Câmi haziresindedir.(21)

Bedî Efendi'nin ilk hanımı, amcası Hüseyin Ferideddin Paşa'nın kızı Zülfü Hanım'dan; Selime, küçük yaşta ölen Sabite ve Bahaeddin adlı çocukları olmuş, Zülfü Hanım'ın 1894 yılında ölümü üzerine(22) evlendiği Hacı Saitağazade Müslüm Efendi'nin kızı Gülsüm Hanım'dan Ahmet, Fatma ve Sait adlı çocukları dünyaya gelmiştir.

Hacı Bedî Efendi'nin kızlarından Selime, Kürkçüzade Osman Remzi Efendi'yle evlenmiş olup çocukları Mehmet Kürkçüoğlu, Mithat Kürkçüoğlu, Mustafa Kürkçüoğlu, Fahriye (Karaçizmeli), Bedriye (Kelleci), Aliye (Canbeyli), Hatice (Doğan), Ayşe (Abamor)'dir. Fatma, Müftüzade Abdurrah-

Şihzade Mahmut Efendi'nin torunları Sait Bey ve Ahmet Şemsettin Bey, Babaları Şihzade Hacı Bedih Efendi ile

man Aksoy ile evlenmiş olup çocukları Necibe Aksoy, Ali Aksoy ve Bedî Aksoy'dur. Kızlarından İclal Vural ise bekâr vefat etmiştir.

Hacı Bedî Efendi'nin oğlu Mehmet Bahaeddin Vural/Hartavioğlu (1885-1954), ailenin büyük çocuğudur. İlk ve orta tahsilini medresede tamamlamış, ziraat ve ticaretle meşgul olmuştur. Hacıkâmilzade Hacı Mehmet Efendi'nin kızı Emine Hanım'la evlenmiş ve bu evliliğinden Hüseyin Hartavioğlu, Bedii Vural, Ali Hartavioğlu ve Halit Hartavioğlu adlarındaki dört erkek evladiyla, Ayşe (Güllüoğlu), Naime (Güllüoğlu), Sabite (Saatçi) ve Zülfü (Görgün) adlarındaki dört kız evladı olmuştur.

Hacı Bedî Efendi'nin oğlu Ahmet Şemsettin Vural (1899-1980): Urfa Sultanîsinden mezuniyetinden sonra öğretmen okulunu bitirmiş, öğretmenlik, Nahiye Müdürlüğü, Halkevi Başkanlığı, Belediye Zabıta Müdürlüğü yapmış, bu görevi sırasında 1937'de İzmir Fuarı'na Urfa'yı temsilen katılmıştır. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra kurulan Yeni Türkiye Partisi'nden Urfa Belediye Başkanlığı ve Milletvekilliğine aday gösterilmiş ancak seçilememiştir. Urfa'nın kurtuluşunda Mücadele boyunca bir taraftan fiilen bir taraftan da yazılan protestolarla Kuşay Milliye'yle birlikte hareket ederek babası Şihzâde Hacı Bedî Efendi maiyetinde hizmet etmiştir. Hizmetlerinden dolayı verilen 17966 numaralı İstiklal Madalyası almış olup, Şükrü Vural ve Şahap Vural adlarındaki 2 erkek ile Güzin Vural, Kadriye (Hartavioğlu), Sevinç (Kürkçüoğlu), Ayten (Abamor), Ayfer (Timuroğlu), Ayla (İshakoğlu), Özden (Güllüoğlu), Sema (Demirer) ve Sevgi (Ayhan) adlarındaki 9 kız çocuk sahibidir.

Hacı Bedî Efendi'nin oğlu Mehmet Sait Vural (1906-1983). İlk ve orta tahsilini takiben öğretmen okulundan mezun olmuş, Resulayn, Birecik, Akçakale'deki görevlerinden sonra Urfa'nın Şehit Nusret İlkokulu ve Vatan ilkokullarında öğretmen olarak çalışmıştır. 1969 yılında emekliye ayrıldıktan sonra 1974'te İstanbul'a yerleşmiş, orada vefat ederek Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiştir. Seğkin bir yaşama zevki ve özellikle damak zevkiyle tanınan Sait Vural; Hartavîzade Salih Bey'in oğlu İl Özel İdaresi Müdürü Bahaeddin Efendi'nin(23) eşi Fatma Hanım'dan olan kızı Güzide Hanım'la evlenmiş olup çocukları; aynı zamanda ressam ve ebru sanatçısı olan Dr. Burhan Vural, Vali Atilla Vural ve İş Bankası Bölge Müdürlüğü yapmış olan Münir Vural; kızları Gülsüm Vural, İclal Vural ve Selma (Görgün)'dir.

II. Şihzâde Mustafa Sâmî Efendi (?-1897): Hafız Şeyh Muhammed Selim Efendi'nin oğludur. Mal Müdürlüğü, 'Sandık emniyeti' görevlerinde bulunmuş(24)

Şihzade Ahmet Efendi'nin torunu Şihzade Halit oğlu Osman Efendi

ve emekli olmuştur. Mülkî görevi dolayısıyla kendilerine rif'atlı şeklinde hitap edilen sâlise rütbesine sahiptir.(25) Vefatında geride eşi Abdullah kızı Meryem ile Safiye ve Vatha adlı iki kızı kalmış(26), Zeliha adlı diğer eşiyle Ali Naki Efendi(27) adlı bir oğlu kendisinden önce ölmüşlerdir

Mustafa Sâmî Efendi'nin kızlarından Safiye Hanım'ın Arabikâtibizade Mehmet Salih (Ratip) Efendi ile yaptığı evlilikten çocukları Necip (Yazgan), Yusuf Ziya Nural, Mustafa Nuri Yazgan, Şakir Eroğlu, Süleyman Asım Yazgan adlı beş erkek çocuğuyla Behiye (Kürkçüoğlu), Ayşe (Kürkçüoğlu) ve Fatma (Kürkçüoğlu) adlı üç kız çocuğu dünyaya gelmiştir.(28)

Mustafa Sâmî Efendi'nin diğer kızı Vatha/Vazehe Hanım'ın Hartavi Şeyh Müslüm Efendi'yle yaptığı ilk evliliğinden Mehmet Salih (Hartavi) ve daha sonra Adıyaman'lı Abuzer Ağa ile yaptığı evlilikten de Hasan Ener, Esat Ener, Fatma (Nural) ve Hanife adlı çocukları olmuştur.(29)

Vatha Hanım'ın Çocuklarından Mehmet Salih (1864-1941)'in vefatıyla geride Bahattin, Ömer, Ali, Mustafa Sami, Fatma Saime, Mehmet İsmet, Rukiye Bedriye, Fatma Zehra ve Mehmet Necmettin(30) adlı çocukları; Hasan (Behçet) Ener (1870-1933)'in(31) vefatıyla geride Piyade Albaylığından emekli olan Şerafettin Ener adlı oğlu ile Vatha ve Emine adlarında iki kızı ve Esat Ener (1882-?)'in(32) vefatıyla da geride Gümrük Müdürlüğü de yapmış bulunan Abuzer (Sırrı) Ener, Lise öğretmenlerinden Sadrettin Ener ve Dr. Mahmut Ener ile Hatice (Yeni) adlı çocukları kalmıştır.

III. Şihzâde Ahmed Efendi (?-1870): Şeyh Muhammed Selim Efendi'nin oğludur. Bağdad-ı Bihiştabad(33) Vilâyeti dâhilinde Musul sancağında misafir iken 1870 yılı Şaban ayında vefat etmiştir. Şihzâde Ahmed Efendi'den geriye ilk eşi Fatma'dan olan oğlu Muhammed Halid ile eşi Hacı Süleyman kızı Medine ile, kızları Hadice, Emine ve Rahime kalmıştır.(34)

Şihzâde Ahmet Efendi'nin oğlu Halid Efendi (Kılıç) (1849-1916): 1849 yılında Urfa'nın Meşarkiye Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Genç yaşta Kadîrî tarikatına girmiş kendisini bu yola adamıştır. Urfa'da 'Şih Halid Efendi' olarak tanınmıştır.(35)

İptidai Mektebi'nde eğitim gördükten sonra Rüştîye Mektebi'nde, daha sonra ise Hasan Paşa Medresesi'nde eğitim görmüş, şiirler yazmıştır. Arapça, Farsça ve Kürtçe bilmektedir. Bir müddet Urfa Muhasebe Kalemî'nde stajyer olarak çalışmış, ardından Mesalih-i Cariye Kâtipliği'ne tayin edilmiştir. Memurluğuna ilaveten Muhasebe Vekilliği'nde bulunmuştur.

23 Haziran 1895'ten 12 Eylül 1895'e kadar Suruç Aşar İhale memurluğuna, 28 Ocak 1905'te Urfa Sancağı Muhasebe

Şihzade Mustafa Sami Efendi'nin torunu Arabikâtibizâde Av. Yusuf Ziya Nural

Şihzade Mustafa Sami Efendi'nin torunu Arabîkâtibizâde Nuri Baba (Yazgan)

Şihzade Mustafa Sami Efendi'nin torunu Arabîkâtibizâde Asım Yazgan

Şihzade Mustafa Sami Efendi'nin torunu Arabîkâtibizâde Komiser Şakir Efendi

Kalemi Masarif Kâtipliği'ne tayin edildikten sonra 18 Mayıs 1906'da Gazhane Kâtipliği'ne nakledilmiştir. 22 Ağustos 1906'da Gazhane Kâtipliği'nin Belediyeye dâhil olması üzerine açığa kalmıştır. Temmuz 1907'de kendisine üçüncü dereceden rütbe verilmiştir.

12 Mart 1916 tarihinde vefat etmiş, Sâkıbiye mezarlığına gömülmüş, dindar, cömert fedakâr, güçlü şiirleri olan biri olarak tanınmıştır Genç yaşta ölen ilk eşi, Tapu kâtibi Cemil Efendi'nin kızı İsmihan Hanım olup bu hanımdan olma Ahmet Şahabettin de annesinden sonra küçük yaşta vefat etmiştir.(36) İkinci eşi Hacıkâmilzade Hacı Abbas Efendi'nin kızı Hatice Hanım, evlatları Osman Efendi, Ahmet Efendi, Mahmut Efendi (Bilâvelet), Fatma Hanım ve Zeliha Hanım'dır. Bir şiiri:

*Neyimle fahredem ey dil sözümde bir halâvet yok
Tekellüm eylesem asla dilimde bir halâvet yok*

*Ne ilmim var ne tahsilim ne aklım var ne tedbirim
Hemen bir kuru dervişlik var amma istikamet yok*

*Sabır yok zühd ü takva yok tevekkül yok tahammül yok
Temekkün yok tevekkün yok temenni yok kanaat yok*

*Ne malım var ne kesbim var ne cerrarlıkta fikrim var
Haramhorlukta dahi hamdüillâh kim cesaret yok
Cefâ vü cevri ü dildâr bir tarafta sıklet-i ağıyar
Bu derdi çekmeğe doğrusu bende hiç takât yok*

*Vatanımda bî-kararım gurbet elde şermsârım
İşim Allah'a kalmıştır kula ilâna gerek yok*

*Yürü arz eyle Hâlid hâlini dergâh-ı Mevlâyâ
Kim andan gayri bu âlemde bir kâdi-i hâcet yok(37)*

Şihzâde Halid Efendi'nin Oğlu Osman Efendi 1891'de Urfa'da doğmuştur. Urfa İptidâî Mektebi'nde okuduktan sonra Urfa İdadî Mektebi'nde eğitimine devam ederek 9 Eylül 1907'de mezun olmuştur. Arapça bilmektedir. 1910'dan 1911'e kadar aidaatla Urfa Sancağı Orman Onda-

lık Memurluğuna tayin edilmiş ancak belli bir süre sonra istifa etmiş ve daha sonra 1911'de Urfa Evkaf Sandık Eminliği'ne tayin edilmiştir.(38) 1950 yılında ölen Osman Efendi'nin eşi Hacıkâmilzade Mehmet Efendi'nin kızı Aliye Hanım, evlatları Halit ve Mahmut Efendilerle, Emine, Hatice ve Fahriye ve Saniye Hanımlardır.

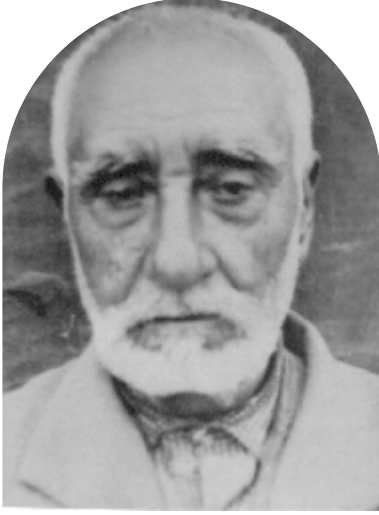
Şihzâde Halid Efendi'nin oğlu Ahmet Efendi'nin evlatları Halit, Veysi, Fevzi, Ziya Beylerle Zeliha, Kadriye, Münire Hanımlardır.

Şihzâde Halid Efendi'nin kızı Zeliha Hanım, Siverekli Zinçiroğullarından Ahmet Batur ile evlenmiş, doğum yaparken vefat etmiştir.

Şihzâde Halid Efendi'nin kızı Fatma Hanım; Hartavizade Bahaeddin Gürmen'le evlenmiş, iki çocuğu olmuştur. Daha sonra boşanması üzerine doğumda ölen kızkardeşi Zeliha'nın yerine gelin giderek eniştesi Ahmet Ferit Batur ile evlenmiştir. 21/10/1952 tarihinde vefat eden Fatma Hanım'ın evlatları; Bahaeddin Gürmen'den olma Güzide Hanım ve Albay Mehmet Rafet Gürmen ile Ahmet Ferit Batur'dan olma Rahime Hanım'dır.

IV. Şihzâde Hüseyin Ferideddin Paşa: (1834-1903)

Şeyh Hâfız Muhammed Selim Efendi'nin oğludur. 1834'te Urfa'da doğmuştur. Eğitimini Urfa Sıbyan Mektebi'nde almıştır. Arapça ve Farsça bilmektedir. 1851'de stajyer olarak Urfa Sancağı Mal Kalemi'ne tayin edilmiştir. 1861'de Urfa Sancağı İdare Meclisi'ne; 1863'te ise Urfa Sancağı Meclisi-i Tahkikat Üyeliğine, yine 1866'da Tahrir-i Emlâk Seyyar Yardımcılığı'na tayin olunmuş, ancak 1869'da yardımcılıktan istifa etmiştir. Mart 1880'de aidaatla Urfa Sancağı Baş Tahsil darlığına tayin edilmiş, Nisan 1881'de buradan da istifa etmiştir. 12 Haziran 1882'de Urfa Sancağı Defter-i Hakanî memurluğuna tayin olunmuştur. Temmuz 1874'te sâlise rütbesi, Eylül 1883'te ise saniye sınıfı sânisî rütbesi almıştır. 5 Nisan 1887'de Malatya Defter-i Hakanî memurluğuna tayin edilmiş, 2 Ağustos 1887'de istifa etmiştir. 1890 yılında Urfa Sancağı İdare Meclisi üyesiiken Padişah II. Abdulhamit tarafından Mirmiranlık yüksek rütbesi verilerek Paşa sıfatını alan(39) Hüseyin Ferideddin Efendi yine Padişah tarafından 1902 yılında üçüncü rütbeden nişanla ödüllendirilmiştir.(40)

Şihzade Mustafa Sami Efendi'nin torunu
Mehmet Salih Efendi (Hartavi)

Şihzade Mustafa Sami Efendi'nin torunu
Hasan Behcet Efendi (Ener)

Şihzade Mustafa Sami Efendi'nin torunu
Esat Efendi (Ener)

Yaşantısının önemli bir bölümünü Bozova ilçesine bağlı Ağviran Köyü'nde(41) sürdürmüş olan Hüseyin Paşa, oraya kendi adıyla anılan büyük bir câmî ve kerpiçten büyük bir konak yaptırmıştır. Bir köy câmii olmaktan çok öte anıtsal bir eser olan ve önemli mimarî özellikler gösteren yapı halen ayakta. Câmî kapısı üzerindeki kitâbede "1901 tarihinde Hartavizâde Hâfız Muhammed Selim Efendi'nin oğlu Hüseyin Ferideddin (Paşa) tarafından yaptırıldığı yazılıdır. (42)

Hüseyin Paşa'nın Ağviran köyünde yaşamını sürdürdüğü, geniş bir alana yayılan kerpiç konağı ise harap bir durumda günümüze ulaşmıştır. Konağın bahçesini çevreleyen ve günümüze ulaşmış bulunan kerpiç duvarlardaki yüzlerce "kuş takası"(43) (kuş evi) dikkati çekmektedir. (44)

Hüseyin Paşa ayrıca Kazancı Pazarında ve kuzey-güney yönünde birbirine paralel uzanan(45) ve 'Hüseyiniye Çarşısı' adıyla bilinen, kibleye karşı iki kapalı çarşıda 111 dükkân ve altı adet kazancı dükkânı ki toplam 117 dükkân ile çarşının üstünde bulunan kahvehaneyi de(46) yaptırmış ve vakfetmiştir. (47) Çarşılardan doğuda olanının kuzeydeki giriş kemerinin kilit taşında; ortada, "Maşallahu Teâla", sağında, "Suk açıldı, âyet-i kerime", solunda "Nasrûn minallahi ve fethûn kerib 1305" (M.1887/88) yazılıdır. (48)

Hüseyin Ferideddin Paşa 6 Mart 1903 tarihinde vefat etmiştir. Şer'i mahkemeden verilen veraset ilâmına göre vefatıyla geriye, eşleri Hacıobeyzade İsa Bey bin Abdi Bey'in kızı Rabia Hanım, (49) Samsun'lu Abdullah Bey bin Abdurrahman Bey'in kızı Yasemin Hanım, (50) kızları Fatma Tevhide Hanım ve (küçük) Zülfü Hanım kalmışlardır.

Toplam beş çocuğu olan Hüseyin Paşa'nın Ali Selim ve Muhammed Selim adlarındaki erkek evlatları küçük yaşlarda vefat etmişlerdir. Yine büyük kızı Zülfü de evliyken genç yaşında ölmüştür. Hüseyin Paşa'nın erkek evlatlarının mezarları Ağviran Köyü Hüseyin Paşa Câmii son cemaat yerinde olup mezar şahidelerinde Ali Selim Bey'in 1898, Muhammed Selim Bey'in 1900 tarihinde vefat ettikleri yazılıdır. (51) Büyük kızı Zülfü ise amcası Mahmut Efendi'nin oğlu Hacı Bedî Efendi ile evlenmiş, bu evlilikten Mehmet Bahaeddin ve Selime adında iki çocuğu olmuş, ancak 1894 yılında

genç yaşında vefat etmiştir. (52)

Hüseyin Paşa'nın, eşi Yasemin Hanım'dan olma kızı Fatma Tevhide Hanım amcası Mehmet Mazhar Efendi'nin oğlu Hacı Mehdi Efendi'yle evlenmiş, bu evlilikten Mehmet Tahir ve Hatice adlı çocukları olmuş, ancak o da babasından iki ay kadar sonra, 4 Mayıs 1903 tarihinde İstanbul Üsküdar Altunizade'deki evinde genç yaşında vefat etmiştir. (53) Hüseyin Paşa, büyük kızı Zülfü'nün genç yaşında ölmesinden sonra adını yaşatmak amacıyla eşlerinden Rabia Hanım'dan doğan küçük kızına da Zülfü adını vermiştir. (54) Babasının ölümüyle yetim kalan küçük Zülfü, şer'i mahkemece amcası Ahmet'in oğlu Halit Efendi'nin hasbî vesa yetine verilmiştir. (55)

V. Şihzâde Muhammed Mazhar Efendi (1841-1908):

Hâfız Şeyh Muhammed Selim Efendi'nin oğludur. 1841'de Urfa'da doğmuştur. Urfa ve Elâzığ Medreselerinde eğitim alarak icâzetnâme almıştır. Arapça ve Farsça bilmektedir.

Nisan 1867'de Davalar Meclisi Müdürlüğü ile de görevli olarak Halep Vilayeti Zeytun Kazası Niyabeti'ne tayin edilmiştir. Temmuz 1868'de yine Davalar Meclisi Müdürlüğü'nün eklenmesiyle Bağdad Merkez Niyabeti'ne nakledilmiş, Ocak 1872'de bu görevinden ayrılmıştır. Şubat 1872'de Meclis-i Temyiz Müdürlüğü eklenerek Basra Niyabeti'ne atanmışsa da Ağustos 1872'de istifa ederek Kartal Bidayet Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir.

Ocak 1880'de Beykoz Mahkemesi'nin lağvı üzerine yeni kurulan Beykoz Sulh Mahkemesi'ne, Mart 1887'de Üsküdar Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi Başkanlığı'na, 23 Nisan 1880'de Üsküdar Bidayet Mahkemesi Başkanlığı'na tayin edilmiştir.

Şubat 1871'de Müderrislik Ru'usuna(56), Aralık 1880'de İzmir Pâyesine(57) nail olmuştur. Bağdat naibi(58) olduğu sırada vekâleten müfettişlik görevini, Basra Naibi olduğu sırada ise iki ay kadar Basra Mutasarrıflığı görevini de vekâleten yürütmüştür.

5 Ocak 1885'te Dersaadet Bidayet Mahkemesi 1. Müdürlüğü'ne ve 30 Aralık 1885'te ise Dersaadet İstinaf Mahkemesi Hukuk Dairesi Müdürlüğü'ne, Ağustos 1887'de ise

Dersaadet Temyiz Mahkemesi Üyeliğine nakledilmiştir.

Mehmet Mazhar Efendi'ye 17 Ocak 1891'de Haremeyn-i Muhteremeyn Mevleviyeti Pâyesi(59) tevcih edilmiş, 30 Ocak 1891'de üçüncü rütbeden Mecidî Nişanı verilmiştir.(60)

20 yıl bu görevde bulunduktan sonra 27 Mart 1908 tarihinde İstanbul'da Bozdoğan Kemeri'ndeki konağında vefat eden Mehmet Mazhar Efendi, devlet erkânının da katıldığı bir törenle Sirkeci iskelesinden Üsküdar'a nakille Selimiye Câmii'nde kılınan cenaze namazını takiben Selimiye Câmii haziresine gömüldü. Mazhar Efendi'nin 1867'de müderrislik rüsuyla başlayan ilmiye rütbesi, İzmir Pâye-i Mücerredi, Mahreç Pâyesi, Bilâd-ı Hamse Pâyesi, Haremeyn Pâyesi, İstanbul Pâye-i Refiası ve nihayet Anadolu Kazaskerliğine kadar yükselmiş idi.(61) 1881 yılında verdiği tercüme-i hal varakasına o vakit Adliye nazırı olan Cevdet Paşa tarafından "Efendi-i mumaileyh ulemadan ve malûmat-ı kâfiye erbâbindan ve iffet ve istikamet eshabından" denilmiş olduğu resmi sicilinde yazılıdır.(62)

Mehmet Mazhar Efendi'nin ilk eşi Hatice Hanım'dan Hacı Mehmet Mehdi ile Feride Hanım; diğer eşi Makbule Hanım'dan da Suat Hanım, Saniye Hanım, Aliye Hanım, Raciye Hanım ve Muhammed Ali Bey adlı çocukları olmuştur.

Şihzâde Mazhar Efendi'nin oğlu Mehmet Mehdi Efendi, (1879-?) İstanbul'da doğmuştur sıbyan mektebinde ilk eğitimi aldıktan sonra üç sene kadar Askeri Rüştiye Mektebi'nde okumuştur. Arapça bilmektedir. Ocak 1897'de stajyer olarak

Hartavizâde Mehmet Salih Efendi'nin Oğlu Bahattin Efendi (1927 Urfa Salnamesi Hazırlayıcılarından)

Şihzade Bedî Efendi'nin torunu Sait Vural'ın oğlu Dr. Burhan Vural

Ticaret Mahkemesi İkinci Meclis Kaleminde işe başlamış(63), daha sonra Deniz Ticaret Mahkemesi zabıt kitâbetinde bulunmuştur.(64) Amcası Hüseyin Paşa'nın Yasemin Hanım'dan olma kızı Fatma Tevhide Hanımla evlenmiş, genç yaşta ölen bu eşinden Mehmet Tahir ve Hatice adlı çocukları olmuştur.(65) Daha sonra evlendiği Zekiye adlı eşinden bilâveled ölen Sami ve Perişan adlı eşinden de Bedia adlı çocukları olmuştur.

VI. Şihzâde Mehmet Mehdi Efendi:

Hafız Şeyh Muhammed Selim Efendi'nin oğludur. Urfa Şer'iyye Sicilleri'nde Urfa'nın Dede Osman Mahallesi'nde sâkin olup 1870'te Halep merkezde görevli olduğu eşi Mahmut kızı Zeynep'i boşadığı kaydı vardır.(66) Bilâveled ölmüştür.

VII. Şihzâde Habibullah Efendi, VIII. Şihzâde Muhammed Mahzun Efendi, IX. Şihzâde Ali Efendi(67), X. Ayşe, XI. Fatma, Şeyh Muhammed

Selim Efendi'nin diğer çocukları olup, muhtemelen küçük yaşta ve çocuksuz vefat etmiş olmaları nedeniyle nüfus kütüklerinde ve ailede herhangi bir bilgiye ulaşılmadı.

SONUÇ

Şihzâdelere Ailesi, 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nda devletin, ulemâ sınıfı ve eşrafla ünvan ve rütbelerle kurduğu ilişkinin, bürokrasiyle dikey ve aile bağlarıyla yatay etkileşimini göstermesi bakımından bir aile şeceresi içerisinde tarihçilerin dikkatine sunulmuştur.

HARTAVİLER

Bugün Hartavî adının menşeiyle bölgeye ne zaman yerleştirildikleri hususlarında bir fikir birliği bulunmamaktadır. Hartavî sözcüğünün kullanıldığı ulaşılabildiğimiz en eski kaynak Nâima (1655-1716) tarihidir:

"..Bayram Paşa müceveze giyip şâir vezirler pâdişâhın tembihi üzere kıyafet değiştirip hartâvî destarlar, çoğu renkli şal ve ipekten sarıklar sarup.. Cümle iç ağaları da ipek sarup.."(68)

"..Beri taraftan Ahmed Paşa dahi defter ve altunu gönderdikte, yine bir çok karlı ve buzlu su içüp, başından hartâvî destarını çıkarup Abdi Çelebiye verdi. «Şu tülbendi çözüp kendi sarığın gibi kafesi(69) sar» deyu buyurdu.." (70)

Hartâvî; sözlüklerde, "sipahilerin giydiği yuvarlak keçe

külâh"(71), "eskiden kapıkulu süvarilerine mahsus bir başlık"(72), "Sipahilerin yeniçeri keçesine denk olarak giydikleri toparlak keçe külâh"(73), "Eskiden sipahilerin giydikleri yuvarlak keçe külâhın adı"(74) anlamına gelmektedir. Osmanlı başlıklarıyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda,(75) Kapıkulu Ocakları'na bağlı olan sipâhilerin hartâvî adlı küçük, yuvarlak ve keçeden yapılan başlığı kullandıklarına değinilerek, evvelce müceveze kullanan sipahilerce(76), 17. yüzyıldan sonra kullanılmaya başlanan(77) 'hartâvî başlık'ın, pamuklu bir takkenin etrafına kafesî şekilde sarılmış sarıktan meydana geldiğini, sarılış şeklinin aynı olmasından dolayı sıklıkla horasânî kafesî adlı başlıkla karıştırıldığı söylenmektedir. Urfa Salnamesi'nde ise Hartâvî'nin "Türk cengâverleri ara-

sında yararlıkları görülenlere, serdarları tarafından giydirilen bir kavuğa izafeten verilen bir unvan olduğu söylenmektedir.

Bugün Hartavî adıyla anılan oymağın yerleştirildikleri Birecik-Halfeti bölgesine ne zaman ve nasıl geldikleri hususunda net bir bilgi bulunmamaktadır. Urfa Salnamesi'nde "Açarlı kabilesi Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran seferinde Hartavîlerin riyasetleri altında Bursa'dan kendileriyle beraber gelerek, geri dönüşlerinde bir kısmı Urfa'nın kuzey batısını yurt edinmişlerdir" denilmektedir.

Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran savaşından sonra İstanbul'a dönüş güzergâhı belli olduğuna göre Urfa Salnamesindeki rivayet teyide muhtaçtır.

Uzun süredir bu konuda yoğun bir biçimde araştırma yapıp belge ve bilgi toplayan Hâfız Şeyh Muhammed Selim Muhammed Efendi'nin torunlarından Dr. Burhan Vural'a göre(78) "Orta Asya'dan göçler sırasında Oğuz boylarından Aclarlı kabilesi Semerkant ile Buhara arasındaki ana güzergâhın yaklaşık on kilometre kuzeyinde bir mevkiye gelerek yerleşmiş, sonraları Hatirçi adı verilen bu yerde çoğalarak yaşamlarını sürdürmüş ve "Hartevliler" adıyla anılmışlardır.

Timur akınlarıyla katliam ve istilâlardan bezen birçok kabile gibi Hartevlilerin bir bölümü de buldukları yerleri terk ederek bir kolu Hemevand bölgesine göçerek(79) hayatlarını sürdürürken bir kolu da Anadolu'ya Bursa şehrine yerleşmişler, Yavuz Sultan Selim'in Merc-i Dabık (1516) seferi sırasında, tasarruf ettikleri mirî araziler için orduya asker verme yükümlülüğü olan topluluklar gibi Hartevliler de sipahileriyle sefere iştirak etmişlerdir.

Savaştan sonra gösterdikleri sadakat ve yararlıklar üzerine reislerine Padişah emriyle Urfa yöresinde Fırat Nehri yakınlarında tımar tevcihi yapılmış ve aşiret ismine izafeten Hartavî ismiyle maruf bir başlık giydirilerek taltif edilmişler ve bundan böyle bu başlık sipahi başlığı olarak tanınmıştır. Urfa'da kalanlar yöredeki aşiretlerle yaptıkları kız alışverişleriyle çoğalmış, daha sonra bir kısmı şehre yerleşerek şehrin ileri gelen aileleriyle akrabalık kurarak hayatlarını sürdürmüşlerdir."(80)

Ağırlıklı olarak Birecik köylerine yerleşmiş bulunan Hartavîler, Osmanlı arşiv kayıtlarında bölgenin çatı aşireti niteliği taşıyan Bazıkî aşireti içerisinde bir oymak olarak yer almış, bölgenin Osmanlı hâkimiyetine geçişinden sonra yapılan tahrirlerde(81) ve sancak yönetiminde(82) Bazıkî aşireti içinde sayılmışlardır.

Osmanlı tahrir defterleri ve kuyud-u kadimeye göre Aclarlı Cemaati'nin(83) Bazıkî Cemaati Bayındır Boyu Türkmenleri ile Aclarlı Ekrad Cemaati; 1536, 1552, 1571, 1583 tarihli tahrirlerde görüleceği üzere Birecik Sancağı kaza merkeziyle Birecik Sancağının köylerine yerleştirilmişlerdir ki bu köyler halen Hartavîlerin oturduğu yerlerdir.

Yusuf Halaçoğlu'nun aşiretlerin iskânıyla ilgili olarak yayınladığı önemli kitabındaki bilgilere göre(84) Aclarlı Cemaati'nden Asmân köyünde, 1536, 1552, 1571 yılı tahrirlerinde yerleştirme kaydı yoktur. İlk kayıt 1584 tahririnde yer almaktadır.(85) Alahacılı köyünde 1536'da yerleştirme yoktur, 1552'de 10, 1571'de 5, 1584'te 6 hane kaydı ve Cibinviran'a 1572 ve 1584'te 6 hane kaydı vardır. Küçükkolbaş köyüne ise Aclarlı Cemaati'nden 1572 tahririnde 3, 1584 tahririnde 7 yerleşim kaydı bulunmaktadır(86):

Cemaat Adı / Sancak ve Nahiyesi / Köyü / Hane Mücerred / Kaynak

Aclarlı Ekradı / Birecik Sancağı / Ank Nahiyesi / Alahacılı / 6 / 0 / TKA, TD nr.173, s.154b, Sene Z.992 Aralık 1584

Aclarlı Ekradı / Birecik Sancağı / Ank Nahiyesi / Alahacılı / 6 / 0 / BOA, TD nr.496, s.300, Sene 978 (1570-71)

Aclarlı Ekradı / Birecik Sancağı / Ank Nahiyesi / Küçük Kolbaş / 6 / 1 / TKA, TD nr.173, s.154b, Sene Z.992 Aralık 1584

Aclarlı Ekradı / Birecik Sancağı / Ank Nahiyesi / Küçük Kolbaş / 3 / 0 / BOA, TD nr.496, s.300, Sene 978 (1570-71)

Aclarlı Ekradı / Birecik Sancağı / Ank Nahiyesi / Mir Veli / 6 / 0 / TKA, TD nr.173, s.154b, Sene Z.992 Aralık 1584

Aclarlı Ekradı / Birecik Sancağı / Ank Nahiyesi / Merubi / 6 / 0 / BOA, TD nr.496, s.300, Sene 978 (1570-71)

Aclarlı Ekradı / Birecik Sancağı / Ank Nahiyesi / Alahacılı / 6 / 4 / TKA, TD nr.173, s.154b, Sene Z.992 Aralık 1584

SONNOTLAR

- 1) Karakaş Mahmut. Şanlıurfa ve İlçelerinde Kitâbeler, Konya, 2012 sf. 70.
- 2) Çeşme alınlığındaki kitâbede "Sahib-i Hayrat Hüseyin Ferideddin" yazılıdır. Kürkçüoğlu. A. Cihat, Şanlıurfa Su Mimarisi, Ankara, 1992, s.31.
- 3) Karakaş, Mahmut. Şanlıurfa Eviya ve Âlimleri, Şanlıurfa, 1996, s. 72-91
- 4) "Mevlânâ Halid el-Bağdadi, Irak'ın Şehrizer bölgesinde bulunan Caf aşiretine mensup bir ailenin çocuğu olarak 1779 yılında Karadağ kasabasında dünyaya gelmiştir Tasavvufî eğitimin, insanın dış görünüşünün değil iç dünyasının düzeltilmesi ile mümkün olacağına kani olduğundan, kılık kıyafet hususunda diğer tarikat mensupları gibi ayrı bir tarz benimsemek yerine, ilmiye sınıfının geleneksel giyim tarzı olan

cübbe ve sarığı tercih etmiş, tasavvufî eğitimin mutlaka medrese tahsili görmüş ilim ehli insanlar tarafından verilmesini istemiştir. Bu nedenle medrese tahsili görmemiş kişilerin halife olarak atanmasına ve tarikatın neşriyle görevlendirilmelerine izin vermemiştir. Nakşibendiyye tarikatının on dokuzuncu yüzyılda Ortadoğu'daki en aktif temsilcisi kabul edilir. Tasavvufî anlayışı ve uygulamalarıyla İslâm toplumunda bir heyecan ve dinamizm meydana getirmiştir. Yetiştirdiği halifeleri Irak başta olmak üzere pek çok ülkede ilim, tasavvuf, siyaset ve toplumsal alanlarda aktif rol almıştır. Mevlânâ Halid el-Bağdadî'nin mürşid-i kâmil'in vasıfları ve ona yüklediği sorumluluk da geleneksel tasavvufî anlayışın sınırlarını aşan bir özelliğe sahiptir. Ona göre mürşid-i kâmil'in sadece tasavvuf alanında uzmanlaşması yeterli olmayıp ilim ve tasavvufu buluşturan iki kanatlı bir

- kişiliğe sahip olması gerekir. Mürşid-i kâmil, Kur'an ve Sünnete bağlılık hususunda tavizsiz, bid'at ve aşırılıklara karşı mücadele eden, toplumsal hadiselerle karşı duyarlı ve önder bir kişiliğe sahip olmalıdır. Mevlânâ Halid el-Bağdadî, elli yıldan az olan kısa ömrüne ilim, tasavvuf, siyaset ve toplumsal alanlarda takdir edilen ciddi ve köklü bazı faaliyetleri sığdırmış, geride Halidî tasavvuf geleneğini sürdürecektir. Fazla halife bırakmıştır." Kavak, Abdulcebbar. Mevlânâ El Hâlid-i Bağdâdî'ye Göre İrşad ve Mürşid-i Kâmil. Şırnak Üniversitesi İlahiyat dergisi, Sayı: 22, Haziran 2019, sf. 6-9.
- 5) Karakaş, Mahmut, Urfa'da Tasavvuf İzleri, Ankara, Mart 2017, sf. 211.
- 6) Karakaş, Mahmut, Urfa'da Tasavvuf İzleri, Ankara, Mart 2017, sf. 211.
- 7) Tarikatta tâkip olunan dört mertebeli usûl, mürşidin rehberliğinde Hakk'a ulaşmak için takip edilen mânevî yolculuk.
- 8) Diploma. Bu icâzetnamelerin asıl metinleri Sn. Dr. Burhan Vural'ın arşivinde bulunmaktadır.
- 9) Urfa Hakkında Salname, İstanbul, 1927, sf. 111; Alpay, Bedri. Şanlıurfa Şairleri, Urfa 1986. Sf. 205.
- 10) Türbe kitabesi için bakınız; Karakaş, Mahmut. Şanlıurfa Mezar Taşları, Konya, 2012, sayfa, 264.
- 11) Sakıbiye mezarlığından Ulu Cami mezarlığına nakledilmiş olan ve hicri 1309, (miladi 1891-92) tarihinde vefat eden Nakşibendî şeyhi Hartavîzade Hafız Muhammed Selim Efendi'nin eşi Hatice Hanım'ın mezar kitabesi: "Ricâl-ı Hâlidî'den Şeyh Hacı Hafız Muhammed nam/Olup bir fâzıla hemser bu bânû-yi şeref-mâye/Zaman görmüş el almış kesb-i feyz etmişti bulmuştu/Arûs-ı hüsn ü hulku zâhir ü bâtında ser âye/Muhibb-i hânedân bir bülbül-i irfân uçup gitti/ Bu nahlistân-ı ğamden gülşen-i Firdevs-i allâye/ Meğer zen sûretinde Hakka ermiş merd-i kâmilmiş/Nigâh-ı itibâre düşmemiş mirât-ı dünyâye/Verip sabrın kila ecr-i cezîle mazhar evlâdın/Çevirdikçe makamın lütf-i Bârî bâğ-ı mevâye/Ola hakk-ı sarîhi gülsitân-ı adn ile hem feyz/Döne lahd-i sabihî hâne-i çarh-ı mu'allâye/Hesâb ettim nukat-ı eşk ile târîhini Kâzım/Hatîce Hânımı hemdem ede Allah Zehrâ'ye. Hicrî sene 1309"
- 12) 206 nolu Urfa Şer'iye Sicili, no: 477. Vefatında, Mahmut Efendi'nin Tahtamor mahallesindeki eviyle ilgili işleri küçük çocukların mahkemece vasiliğe atanan dayıları Arabîzade Necip Efendi'nin oğlu Osman Efendi yürütmüştür. Bkz: 206 no'lu Urfa Şer'i ye Sicili, no: 1052.
- 13) 206 no'lu Urfa Şer'iye Sicili, no: 1051, 1052.
- 14) Kastedilen Mevlidi Halil Câmii haziresidir.
- 15) Halep Salnamesi, 1889, 1894, 1895, 1896.
- 16) Halep Salnamesi, M. 1899, 1900, 1901.
- 17) Halep Salnamesi, M. 1902.
- 18) Halep Salnamesi, M. 1904.
- 19) Halep Salnamesi, M.1903, 1904: Ulâ Sânisî, Osmanlı bürokrasisinde mülkî bir rütbe olup askeriyede Mirmiran dengidir. Mensuplarına Efendi ya da Bey denilir.
- 20) Açıanal, Hasan. Urfa Kurtuluş Mücadelesi Hatıratı, Ankara 2001. Sf.22
- 21) Karakaş, Mahmut. Şanlıurfa Mezar Taşları, Konya 2012, sf. 302.
- 22) Bkz. dipnot: 48
- 23) Bahaeddin Efendi (Gürmen), 1927 yılında yayınlanan 'Urfa Hakkında Salnâme'nin hazırlayıcılarındandır.
- 24) 204 nolu Urfa Şer'iye Sicili no:124, 182, 258.
- 25) 219 nolu Urfa Şer'iye Sicili, No: 592
- 26) 218 nolu Urfa Şer'iye Sicili No: 426; "Urfa'nın eşrafından Hartavîzade Mustafa Efendi'nin kerimesi Arabîzade Hacı Muhammed Efendi'nin haremî Safiye Hanım'ın merkadır". Güler, Mustafa-Gül, Mevlidi Halil Camii Haziresi, Şanlıurfa, 2017, sf. 376.
- 27) 208 nolu Urfa Şer'iye Sicili No: 1017
- 28) Safiye Hanım'ın kızlarından Behiye ve onun ölümü üzerine de Fatma Urfa mebusu Kürkçüzade Mahmut Nedim Bey'le; Ayşe ise Kürkçüzade Ali Rıza Efendi ile evlenmişlerdir. Safiye Hanım'ın çocuklarından olan diğer aile fertleri için Bkz: Akalın, Müslüm. "Urfa'da Arabîkâtibi ailesi" ŞURKAV Şanlıurfa Dergisi, Eylül, 2019 sayı 35.
- 29) Vatha Hanım'ın kızlarından Fatma, teyzesinin oğlu Arabîkâtibizade Av. Yusuf Ziya Nural ile evlenmiş vefatıyla geride Cevdet Nural, Behice Nural, Veysi Ziya Nural ve Münibe Kürkçüoğlu adlı çocuklarını; Hanife de geride Osman ve Sakine adlarında çocuklarını bırakmıştır.
- 30) Millî Eğitim Bakanlığı yüksek bürokratlarından Necmettin Uçkan.
- 31) Meşarkîye mahallesinde mukim olup dönemin ünlü dava vekillerinden Hasan Behçet Efendi olarak bilinmektedir. 215 nolu Şer'iye Sicili, No: 30, 141, 351, 365, 398, 423, 459, 447, 428, 480, 482, 483, 489, 490, 521, 544, 545, 548, 556, 584, 592. Urfa Gazetesi, 17 Ekim 1927.
- 32) Pazar camii mahallesinde mukim olup arzuhalcilikle iştigal etmiştir. 223 nolu Urfa Şer'iye Sicili No: 87
- 33) Osmanlı kayıtlarında Cennet'e benzetilerek Bağdat'a verilen isim.
- 34) 206 nolu Urfa Şer'iye Sicili, No. 438.
- 35) 210 nolu Urfa Şer'iye Sicili. No: 126; Hartavîzade Halid için Bkz. Urfa Şer'i ye sicilleri, No: 206, 852, 854, 899, 926, 927, 928, 931; Sağır Abdulvahap, Osmanlı Bürokrasisinde Urfa'lı Memurlar (1848-1912). Sf. 92-93. Ankara, 2018.
- 36) 208 nolu Urfa Şer'iye Sicili No: 1017
- 37) Alpay, Bedri. Şanlıurfa Şairleri, Urfa, 1986. Sf. 75.
- 38) 223 nolu Urfa Şer'iye Sicili No:84
- 39) Halep Salnamesi, M.1890, 1892, 1894.
- 40) Sağır, Abdülvahap, Osmanlı Bürokrasisinde Urfa'lı Memurlar (1848-1912). Sf. 76-77. Ankara, 2018.
- 41) Eskiden Bozova'ya bağlı "Ağvıran Hüseyinpaşa" olarak bilinen köy (mezra) daha sonra Arıpınar adını almış olup yakın zamanda Karaköprü ilçesine bağlanmıştır.
- 42) Kürkçüoğlu, A. Cihat. Şanlıurfa İli Câmileri, Ankara, 2013, s. 165-167. Bkz. Fotoğraf 1.a
- 43) Kuş evi için bkz. Kürkçüoğlu, A. Cihat. A.g.e..167, Fotoğraf 1.b.
- 44) Hüseyin Paşa'nın esas evi Dabakhane mahallesinde doğuya ve batıya ayrı kapılarla açılan Haremlik ve Selamlığı olan büyük bir evdir. "Dabakhane mahallesinde vaki kibleten mumaileyh Hacı Bedi Efendi hanesi, şarken tarik-i has garben Paşa'nın selamlık dairesi, şimalen Bekir bin Hacı Eyyüb hanesi ile mahdud büyü-t-i adide-i müştemil bir bab harem ve yine mahalle-i mezburde kâin kibleten Melikzade Hacı Halil bin Abdullah hanesi şarken mezkur harem dairesi şimalen tarik-i âm, garben Kumluhayat kahvehanesi ve baden Hacı Ali Halife veresesi hanesi ile mahdud keza büyü-t-i adideyi müştemil bir bab selamlık daireleri.." 215 nolu Urfa Şer'iye Sicili No.116.
- 45) Kürkçüoğlu, A. Cihat-Sabri, Şanlıurfa Hanları Çarşıları El Sanatları, Ankara, 2011, sf.19-20.
- 46) 227 nolu Urfa Şer'iye Sicili No.727 ve No: 740
- 47) 9 Sefer 1319 /M.1901 tarihli vakfiyeye göre Hüseyin Paşa, Urfa'nın Bozova Nahiyesine bağlı Ağvıran Köyünde kendisine

- ait; kiblesi bahçe ve üç tarafı yol olan evleri yıktırarak yeni olarak bina ve inşa ettiği camii şerif ve havalisinde sıbyan muallimlerine mahsus üç göz mektep odaları ve köyün güneyinde akan dere üzerine inşa eylediği kâgir üç göz köprüyü, köy meydanındaki altı dükkânı, su arkı, su kuyusu ve küçük bahçeyi vakfederek bunların senelik gallesinin on sehim kabul edilerek 3 sehmin camiin imamına, iki sehminin hâtibine, üç sehminin müezzin, ferraş ve loğkeş olan kimselere verilmesini ve iki sehmin de cami ve köprünün bakım ve onarımına sarf olunmasını istemiştir.
- 48) Karakaş, Mahmut. Şanlıurfa ve İlçelerinde Kitâbeler, Konya, 2012, sayfa, 318.
- 49) 215 nolu Urfa Şer'iye Sicili No. 115 ve No.150; Hüseyin Paşa'nın, Fediş, Fatma ve Zeynep adlı kayıtlarına rastlayamadığımız üç hanımı daha bulunduğu aile arasında söylenmektedir.
- 50) 215 nolu Urfa Şer'iye Sicili No.116
- 51) A. Cihat Kürkçüoğlu, a.g.e. s. 165.
- 52) Hüseyin Ferideddin Paşa'nın kızı Zülfü Hanım'ın Urfa Ulu Camii haziresinde bulunan Hicri 1311 (M.1894) tarihli mezar başdikme taşı kitabesi de şöyledir: "Lâilâhe illallah Muhammedün Resulullah, Urfa eşraf-ı hanedan-ı Mirimiran-ı kiramından Şeyhzade saadetlû Hüseyin Ferideddin Paşa Hazretlerinin kerime-i muhteremeleri Zülfü hanımın merkadidir. Tüvüffiyet ila rahmetullahi Taala aleyha. Fi şehri 1 Receb 1311/ M.1894" Karakaş, Mahmut, Urfa Mezar taşları, Konya, 2011, sf.3
- 53) 215 nolu Urfa Şer'iye Sicili No. 117
- 54) 215 nolu Urfa Şer'iye Sicili No. 150
- 55) 215 nolu Urfa Şer'iye Sicili No. 117
- 56) Müderrislik beratı
- 57) İlmiye sınıfında bir kadılık pâyesidir. Bilâd-ı Hamse Mevleviyetleri denilen Edirne, Bursa, Şam, Mısır kadılıklarından sonra gelen kadılıklardandır. Bkz. Uzunçarşılı, İsmail Hakkı Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı. Ankara, 2014, sf. 287 vd.
- 58) Nâib, bir makamın sorumluluğunu, geçici olarak, asıl sahibi yerine yüklenen kimsedir.
- 59) İlmiye sınıfında bir kadılık derecesi olup İstanbul ve Anadolu Kazaskerliğinden sonra gelen Mekke ve Medine kadılıklarından oluşan mevleviyettir. Bkz. Uzunçarşılı, sf. 293.
- 60) Sağır, Abdulvahap, Osmanlı Bürokrasisinde Urfalı Memurlar (1848-1912). Sf.93-94. Ankara, 2018.
- 61) Halep Salnamesi, M. 1904. Osmanlı Devleti'nde Anadolu Kazaskerliği, Rumeli Kazaskerliğinden sonra en yüksek kadılık derecesidir. Uzunçarşılı, sf. 292.
- 62) Pakalın, M. Zeki. Sicill-i Osmani Zeyli C: X1 sf. 82
- 63) Sağır, Abdulvahap, Osmanlı Bürokrasisinde Urfalı Memurlar (1848-1912). Sf. 94-95. Ankara, 2018.
- 64) 215 nolu Urfa Şer'iye Sicili No: 74
- 65) 215 nolu Urfa Şer'iye Sicili No: 115 ve No: 116
- 66) 206 nolu Urfa Şer'iye Sicili No: 662 ve No: 650
- 67) 214 nolu Urfa Şer'iye Sicili No: 263
- 68) Naima Tarihi (Zuhuri Danışman çevirisi), C:3 sf. 1388.
- 69) Kafesî, bir sark sarma şeklidir.
- 70) Naima Tarihi (Zuhuri Danışman çevirisi), C:4 sf. 1844.
- 71) Okyanus Ansiklopedik Sözlük, C:2, sf. 1005.
- 72) Kubbealtı lügati C:2, sf. 9
- 73) Şemsettin Sâmî, Kamusu Türkî, Dersaadet 1317, sf. 576
- 74) Pakalın, Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü C.1 sf. 750.
- 75) Kökreç, Mehmet, Osmanlı Serpuşları, İSMEK El Sanatları Dergisi 2015/20, sf.49-53.
- 76) Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Osmanlı Devleti Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları, C.2, T.T.K. Yayınları, Ankara 1984, s.158.
- 77) İşli, H. Necdet, Osmanlı Serpuşları, 2010 İstanbul Kültür Başkenti Ajansı Yayınları, İstanbul: Eylül 2009, s.142.
- 78) Dr. Burhan Vural'ın özel arşivindeki çalışma: Şeyh Hâfiz Muhammed Selim Efendi ve Halidlik.
- 79) Bozkurt İbrahim. Tarih Boyunca Aşiretçilik ve Şanlıurfa Aşiretleri Birecik 2003. sf.200' de; Musul civarındaki bölgede Khartavi/Kartavi adıyla yaşayanların bulunduğu ilişkin bilgilerden söz edilerek Şahabettin El Ömeri'nin Mesalikül Ebsar'ında Hartavilerin Kevar civarında gösterildiği belirtilmektedir.
- 80) Sn. Burhan Vural'ın bu çalışmasında –ve bir kısım internet sitesinde de yer alan- Şeyh Muhammed Selim Efendi'nin oğlu Mehmet Mazhar Efendi tarafından hazırlandığı ifade edilen "Hartavi Şeceresi" ndeki silsile kayıtlara dayalı bulunmadığı gibi çoğu seyyid olarak gösterilen silsiledeki şahıslarla ilgili olarak yapılan, Osmanlı arşivi, Şer'i Mahkeme sicilleri ve mahalli kayıtlar taramasında da teyid edici bir ifadeye rastlanmamış olduğundan ihtiyatla karşılanmıştır.
- 81) Halaçoğlu, Yusuf. Anadolu'da aşiretler, Cemaatler ve Oymaklar, (1453-1650) TTK yayını Ank.2009. sf. 282-296. Bu konuda ayrıca bkz. Turan, Ahmet Nezihi. XVI. Asırda Doğu ve Güneydoğu'da Kurulan Aşiret Köyleri: Ruha (Urfa) Örneği, Türkiye Günlüğü, Sayı: 25, Kış 1993, s.114-126.; Turan, Ahmet Nezihi. XVI. Asırda Ruha (Urfa) Sancağı T.T.K. Yayınları Ankara 2012.
- 82) Doç Dr. Öğüt, Tahir. 18-19 Yüzyıllarda Birecik Sancağında İktisâdi ve Sosyal Yapı, TTK yayını Ankara 2013, sf. 92, dipnot 199: " ..Bazıkı oymakları kethüdalarından Molla Şaban oğlu Osman, Hamis oğlu Mustafa ve Hartavioğlu Mehmet'in Rakka Valisine dilekçeleri.."
- 83) " ..Acarlı Oğuz boyunun bir kolu olup İsfahan'ın kuzeyinde Sefavend'de, bir kolu Halep Türkmenleri içindedir" . Sümer Faruk, Oğuzlar, Ank. 1980.sf. 175,177, 193.
- 84) Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler ve Oymaklar, (1453-1650) TTK yayını Ank.2009. sf. 282-296.
- 85) Halaçoğlu, a.g.e. sf. 73, 124.
- 86) Halaçoğlu, a.g.e. sf. 126.

KISAS'ta seyirlik bir oyun: “KÖRTA” Üzerine Âşık Sefaî ile Söyleşi

Şükrü ÜZÜMCÜ
Halk Oyunları Araştırmacısı
sukru1881@hotmail.com

Şanlıurfa Kısas Köyü daha çok âşıklık geleneğinin ağır bastığı müzik yönüyle bilinmektedir. Kısas “Aşıklar Diyarı” olarak bilinen ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde âşık tarzı şiir geleneğini sürdüren ve kırk civarında saz şairinin yetiştiği, gönül ehli insanların yaşadığı bir beldemizdir. Köydeki âşıklar kendi deyişlerinin yanı sıra usta malı da çalıp söylemektedirler. Ülkemizde en çok ihtiyaç duyulan birlik ve beraberlik ruhunun oluşmasında âşıklarımızın önemli bir yeri olduğu bilinmektedir.

Bu yazımızda Kısas’ı geleneksel halk oyunları ile tanıyacağız. 2018 yılında Kısaslı Âşık Sefai (Mehmet ACET) ile yapmış olduğumuz röportajda Kısas kültüründe seyirlik bir oyun olan “Körta”nın öyküsü ve oynanış şekli ile Kısas geleneğinde kadın ve erkek giyim kuşamın neler olduğunu sizlerle paylaşacağız.

Şükrü ÜZÜMCÜ(Ş.Ü.): Öncelikle sizi tanıyalım.

Mehmet ACET(M.A.): İsmim Mehmet Acet, mahlasım Âşık Sefai. 1954 yılında Şanlıurfa Kısas Köyü’nde dünyaya gelmişim. Son yıllarda Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Türk Halk Müziği Korosu’nda ses sanatçısı olarak görev yaptım ve emekli oldum. Kısas’ta yaşıyorum. Kısas kültürü ile il-

gili araştırmalarım ve yayınlarımla bulunmakta. Kendi deyişlerimin yanı sıra usta malı da okumaktayım. Ailece uzun yıllardan beri Kısaslıyız.

Ş.Ü: Bu arada, Cumhurbaşkanımızdan bir ödül almıştınız. Ondanda söz emek ister misiniz?

M.A: 3 Kasım 2016’da Âşıklık ve Zakirlik olmak üzere 2 dalda “UNESCO Yaşayan İnsan Hazinesi Ödülü”nü Sayın Cumhurbaşkanı, Sayın Başbakan ve Sayın Kültür Bakanından aldım. Bu ödül, müzik dalında şimdiye kadar benimle beraber yalnızca 6 kişiye verilmiş.

Ş.Ü: Burada bulunmamızın nedeni, halk oyunları ile ilgili sizin görüşlerinizden yararlanmak. Ben de elimden geldiği kadarıyla kaybolmaya yüz tutmuş oyunları derleyip yaşatmaya çalışıyorum. Daha önceki görüşmelerimizden birinde, daha çok düşünlerde oynanan ve seyirlik nitelikte Kısas’a özgü bir oyunun varlığından söz etmiştiniz. Bu oyunla ilgili vereceğiniz bilgiler konusunda size şimdiden teşekkür ediyorum. İnşallah biz de anlatacağınız oyunu ritmiyle, ezgiyle, müziğiyle derleyip sergilemeye çalışacağız.

M.A: Bu oyun Kısas’a nasıl gelmiş, nasıl kimlik bulmuş, onu kısaca

anlatayım. Kurtuluş Savaşı’nda Hicaz Cephesi’nde uzun zaman askerlik yapmış olan Kısaslı Hacı Bakır isimli bir şahıs var. O zamanlar Ürdün, Lübnan gibi yerlerin tamamı Hicaz Cephesi sayılıyor. Hacı Bakır Hicaz Cephesi’nde uzun süre askerlik yapmış ve İngilizlere esir düşmüş. Kendisinin geçmişte babama ve büyüklere anlattığı kadarıyla, İngilizler esirlerinin yüzlerini asit dolu kuyulara zorla yaklaştırarak asit buharıyla onları kör ediyorlarmış. Rivayet ettiğine göre, kendi yüzünü de bu asit kuyularına yaklaştırıp zorla gözlerini açmasını istediklerinde Hacı Bakır gözlerini açmamış ve yüzünü yan çevirmiş. Asitle temas edince de kulağı ciddi anlamda asit yanığından dolayı deforme olmuş ve yüzüne yapışmış. Hacı Bakır Kısas’a döndüğünde 12 yıl gibi uzun süren askerliğini ve İngilizlere esir olduğu dönemi anlatmış.

Sözünü ettiğimiz oyunun ismi “Körta” olarak bilinir. Körta’nın anlamı Arapça pehlivan demektir. Davul eşliğinde oynarken pehlivan başa çıkar. Tabi başa çıkmanın anlamı da hem iyi oyun oynayan hem de pehlivan olan kişinin başa çıkabileceğidir. O yüzden oyunun ismini Körta koymuşlar.

Ş.Ü: Hicaz cephesinde esirken askerin başına gelen asit kuyusu ola-

▲ Aşık Sefai, Yaşayan İnsan Ödülü ile

yılla ve askerlerin asitle kör edilmesiy-le bir ilgisi var mı bu ismin?

M.A: Hayır, o yalnızca Hacı Bakır amcanın başına gelen bir olay. Hacı Bakır'ın anlatımına göre, esir düştüklerinde 12 kişilermiş. Karşı tarafın da mermisi bitmiş. Süngü süngüye çarpışmışlar. O öndeymiş, grup da arkasında tek sıra halindeymiş. Arkasındaki insanların namlularının biri sağa, biri sola doğru duruyormuş. Önden gelenleri kendisi süngüsüyle, yandan gelenleri de arkasındaki adamlar süngüleriyle öldürmeye çalışıyormuş. Oyunun bu çarpışma ile ilgisi var herhalde.

Ş.Ü: Körta oyunu nasıl oynanırdı?

M.A: Pehlivan önde, arkasında 6-7 kişi olur. Oyun hareketlerinin daha kolay yapılması için oyuncu sayısı 12 kişiyi geçmemeli. Her oyuncunun elinde tüfek yerine 1 veya 1,5 metre değnek vardır. Baştaki pehlivanın elindeki değnek ise 2 metreye yakındır. Oyun başladığında oyuncular arka arkaya sıralanmış şekilde pehlivanı takip ederler. Diğer oyuncular pehlivanın elindeki değneği sağa, sola veya yukarıdan geriye vuracağını bilmez. O nedenle oyuncular çok dikkatli olmalı pehlivan değneği hangi tarafa sallarsa kendilerini ellerindeki değnekle korumalıdır. Çünkü pehlivan değneğini hangi oyuncunun vücuduna değdirirse o oyuncu ölmüş sayılıyor. Yani oyundan çıkmış oluyor.

Ş.Ü: Peki bu oyun düğünlerde oynanır mıydı?

M.A: Ben körta oyununa yetişmedim ama babamdan duyduğumu size anlatayım. Babam 1926 doğumlu. 2015 yılında vefat etti. Gençlik döneminde Hacı Bakır'ın düğünlerde körta oyununu oynadığına şahit olmuş. Çünkü her düğünde bulunur ve davul çaldığı zaman Hacı Bakır mutlaka körta oyununu oynarmış. O dönemde körta düğünlerin vaz geçilmez oyunu haline gelmiş. Bu oyun seyirlik olarak her düğünde oynanırmış. Düğünler eskiden 3-4 gün sürermiş. Zengin dü-

▲ Şükrü Üzümcü Aşık Sefai ile

ğünleri ise 1 hafta veya 10 gün sürermiş. Düğün süresince Körta oyunu her gün bir defa mutlaka oynanırmış.

Ş.Ü: Körta oyununun müziğini biliyor musunuz?

M.A: Yine babamın anlattığına göre düz hava çalınırmış. Ritmi ise düm tek düm tek olarak yani düz oyunu ritmiyle oynanırmış.

Ş.Ü: O dönemki giysiden bahsedermisiniz?

M.A: Kısa giysi geleneği tamamıyla Türkmen geleneğidir. Asırlardır bu böyle devam etmiştir. Evli kadınlar köfü, genç kızlar ise fes giyermiş. Köfü'nün arka kısmı biraz da yüksek olur, yanlarına gümüşten reşme takılır, uçlarında altın olur. Ön tarafına ise kaşlı ayn (Arapçada göz demek) yani boncuklu gümüş takarlarmış. Bunların da uçlarında altın varmış. Köfü ve fesin üzerine kesirvan puş (sırmalı puşu) sarılırdı. Boyunlarına kor asarlar, kor uzunca bir kumaş veya örülmüş bir ipin üzerine takılan altınlardan oluşur. Ayrıca boyunlarına gümüş hamaylı takarlarmış. Gümüş hamaylıya köstek derlerdi. 1970'li yıllarda fes kalktı. 1980'li yıllarda ise köfü kullanımı tamamıyla kalktı. Genç kızların bekar ya da nişanlı oldukları fesin üzerine bağladıkları "vala" dan anlaşılırdı. Kadınlar üste fermene (kısa ceket veya sako) gi-

yerler ve fermenenin uzunluğu bele kaddır. İpek sırma işlemelidir. İçine zuben, altına zuben uzunluğunda köynek (gömlek) giyilirdi. Bu giysilerin üzerine işlemeli önlük takılırdı. Bele gümüş kemer ya da kuşak (yün kemer) bağlarlardı. Ayağa da üç güllü şeftali (postal) giyerlerdi.

Erkekler ise başlarına neçer üzerine igal veya kesirvan puşu üzerine igal takarlarmış. Bazı erkekler amame (dokuma sarık) takarlarmış. Amemeyi özel bir teknikle bağlarlarmış.

Ş.Ü: Kısa'ta erkek giyimi Arap kültüründen etkilenmiş midir?

M.A: Türkmenler Arapların bulunduğu bu coğrafyaya yerleştikleri için Arap kültüründen etkilenmişlerdir. Kısaslı erkekler beyaz fistan ve cebeliye giyerlerdi. Cebeliye hâkim yaka veya yarım kapak şeklindeydi. Üzerine kısa kollu azap abası (hamal abası) giyer, bellerine en palaska (deri kemer) bağlarlardı.

Ş.Ü: Çalışmalarınızı ve kültürümüze olan katkılarınızı yakından takip ediyoruz. Geleneksel giyim-kuşam kültürümüzle ilgili kıymetli görüşleriniz ve Körta oyunu ile ilgili vermiş olduğunuz bilgiler için çok teşekkür ederim.

Bir Zamanların Tıbbi Olmayan Tedavi Yöntemleri

Misbah HİCRİ
Emekli Öğretmen-Yazar-Şair
misbahhicri@hotmail.com

İnsanlığın evrensel tarihi ile özdeş olduğuna inanılan tıp, yenilenecek bugüne kadar gelmiştir. Tedavi yöntemleri ve isimleri farklı olsa da önemli olan insan sağlığına yararlı olmasıdır. Zamanla tedavi yöntemleri, tıbbın faydaları anlaşılmalı, ihtiyaca binaen bir eğitime dönüşmüştür. Tıbbın yazılı tarihi; bulgular, tedavi yöntemleri tarihin derinliğinden gelerek kendini ispatlamaktadır. Şanlıurfa'da "Göbeklitepe" adıyla bilinen tarihi ören yerinde bir taşta kazınma tekniği ile resmedilen "doğum sahnesi" olduğu anlaşılan bir sahenin bulunması tıbbın 12.000 yıllarında varlığının da kanıtıdır.

Tıbbi tedavinin gelişmesinin en belirgin özelliği yerleşik yaşamla başladığı ve insanların sağlığına katkı sunduğu anlaşılmaktadır. Uygarlık geliştikçe, medeniyetler ilerledikçe sahte tedavi yöntemleri yerini tıptaki gelişmelere bırakmıştır. Ancak ekonomik çıkmaz ve insanların inançları gereği hala o ilkel tedavi yöntemlerine mecbur bırakıldıklarını görüyoruz.

Sahte tedavi yöntemleri yapan, büyücülerin, berberlerin, sihirbazların, şarlatanların, din adına sahtekârlık yapan kimseler insanlarımızın mağduriyetini görerek, hastalıklarının verdiği ağrılardan muzdarip hallerinden faydalanıp onları sömürdükleri gibi onlara hep umut vermişlerdir. Bu tedavi yöntemlerinin faydasını bulanlar olduğu gibi çeşitli olumsuzluklarla mağdur olanlara da rastlanmaktadır.

Her insanın arzusu sağlıklı olmaktır. Hiç kimse hastalıklı yaşamayı istemez. Çünkü sağlıklı olmak aynı za-

manda mutlu, huzurlu olmamızın ifadesidir. Sağlıklı olmak için insan nelere katlanmıyor ki. Umursamayıp "geçer" dediğimiz küçük bir ağrının ileriki yaşlarda bir illet olup bizi kemirdiğini görüyoruz. Onun için insan hep sağlıklı kalmanın mücadelesini vermiş olacak ki bu tedavi şekilleri yapılmış ve hala bu tedavi şekline devam edilmesi de dikkat çekicidir.

İşte bu tedavi yöntemleri sadece görerek, duyarak biçimsel bir görsellikle içselleşen pratik uygulamalardan öteye gitmemektedir. Belgeye dayanmadığı gibi üzerinde çalışma araştırma yapılmamasına karşın halk arasında yaygın bir şekilde sürdürülmüş olması ona olan inançtır.

Alternatif Tıp ya da İlkel Yöntemlerle Tedavi;

Alternatif tıp üzerine yazılı bilgi ve belgeler yanında insanların bedenleri üzerinde izlerine rastlanmaktadır. Ancak tıbbın başlangıcı kabul edilen ve bugün "ilkel yöntemler" olarak adlandırılan tıptan, çoğu kimsenin haberi yok gibi. Yıllarca uygulanan ilkel yöntemleri gördüklerinde hayret edenler, dudak bükerek bu tür yöntemleri umursamayanlar da var.

Yazacaklarıma "Alternatif tıp" yerine "ilkel yöntemlerle tedavi" demek daha doğru olur sanırım. Çocukluk yıllarımda gördüğüm dışarıdan vücuda yapılan tedavi yöntemleri ilkelikten başkaca bir şey değildir. Bu dışarıdan bedene yapılan müdahaleler aslında acı veren yöntemlerden başka bir şey değildi. Bu tür izler "ilkel tedavi" yön-

temlerinin ilkelliğin sembolü olarak bedenimizde yaşatılan gerçeğidir. Bedenimizde izleri duran bu tedavi yöntemlerinin bilimsel ve tıbbi açıklamaları olmamakla birlikte tümüne yararlı veya zararlı demek mümkün değildir.

Yapılan tedavi yöntemleri sonucu insan bedeninde görülen izler; "dağlama, yakma, ateş indirme" bugün halk arasında azalmakla birlikte halen bunlardan medet umanlar vardır. Yazılı belgeleri incelediğimize bu ve benzeri tedavi yöntemleri; Hint, Mısır, Yunan ve Çin uygarlıklarında görülmektedir. Örneğin, "akupunktur" gibi tedavi yöntemlerinin sağlık alanında tercih edilmesi...

Hastalıkların tedavisinde vücudun belli bazı organlarının sıcak tutularak, ovulması bu günkü fizik tedavi yöntemiyle benzerlik taşımaktadır. Bu tedavi şekilleri halkımız arasında yaygın uygulanan yöntemlerden bazılarıdır. "Yeldir geçer" deyip umursamayanlar olduğu gibi şeyhlere, üfürükçülere, cinci hocalara giderek ovalatarak, üfleterek medet umanlar var. Ayrıca yatırların toprağını alıp bedenine sürenler olduğu gibi toprağı suya koyup teberrüken içen ve şifa arayanlara da hala rastlanmaktadır.

Halen bazı yörelerde uygulanan bu ilkel yöntemler bir sihir gibi gösterilse de kendine özgü bir tarz, bir gizem içermektedir. Bu giz onun yaygınlaşmasına neden olduğu gibi halk arasında tedavi edildiğine inanılmasıdır. Çağımızda tıbbın bu kadar gelişmişliği ile teknoloji ve iletişimin doruk noktaya varmasına rağmen, bu yöntemlerin

aşılmasını inanç sorunu olarak algılayanların yanı sıra cahilce ve ilkel bulanlar da vardır. Bedenin üzerinde izleri dışarıdan görülen bu yöntemler, halk tarafından inanılıp güvenildiği ve özgün cazibesi olduğu için üzerinde çalışmayı önemsedik.

Çaresizlik mi, Güvensizlik mi?

Bu ilkel yöntemlerin çağının kaplanmamış olması, tıbbın güven-sizlik mi? İnsanların çaresizliği mi? Yoksa maddi olanakların yetersizliği mi? İnsanları bu yöntemlere yönelmeye mecbur kılan nedir? Bu şekildeki soru ve düşünceler insanı düşündürürken, bu soruların cevabının karşılığını, tedavi yöntemlerinde gördüğümüz gerçeğini inkâr edemeyiz.

Tıbbın bu kadar gelişmesine karşın insanların alternatif arayışlara girmesi; tıbbın başarısızlığı mı, yetersizliği mi yoksa bizim tıbbın olan inancımızın zayıflaması mıdır? Gibi sorular ve düşünceler hasta insanların ruhunu kemirmektedir. Modern tıbbın çok masraflı oluşu, hele özelleştirilen sağlık hizmetlerinin hastalara yüklü masraflar çıkarması sonucu insanların tıptan uzaklaşmasının gerçeğini gözden kaçırmamak gerekir.

Dini yönden "canınıza eziyet etmeyiniz" özlü sözün tersine insanların bedenlerini yakarak tedavi aramakta olmaları insanın zafiyette düşmesinden başkaca bir şey değildir. Kimi çaresizliklerde insanları "Allahtan umut kesilmez, şifa ondadır" düşüncesiyle bu tür ilkel yöntemlere yönelmektedirler. Şifa Allah'tan denilmesine rağmen yeni hastalıklara davetiye çıkaranlarda vardır.

Geleneksel yaşam içerisinde zaman zaman bu ilkel yöntemlerle tedavi edenlerle hemhal olmamızın sonucu bazı tedavi şekillerini az da olsa öğrendiklerimizle pekiştirerek bu konuda bilgilerimizi çoğalttık. "Babadan evlada" bir meslek gibi sırları saklanarak, öğrenilerek geçen ve "babamdan el aldım" düşüncesiyle bu işi sürdürenler kendilerine güven telakki etmektedirler. Ne kadar güvenilirliği olduğuna bakmadan kendine bu tedavi yöntemlerini meslek edinen insanların verdikleri sözler umut verici bir sonuç vermese de onlar yaptıkları işlerle hep övünmekteler.

Tıbbın gelişmesinde "Mezopotamya Uygarlığı" önemli bir rol oynamış, tıp bilimi yüksek bir düzeye ulaşmıştır. Buna rağmen hastalıkların kaynağı cinler, kötü ruhlar, iblisler ve periler gösterilmişlerdir. Farklı hastalıklar için farklı büyüler uygulanmasıyla o ruhların kovalandığına inanılmıştır.

"Kötülüğü kötülükle çıkarma" gibi ilkel düşünceler vardır. Hastalığın tedavisi, her dönemde, ilahi amellerle uğraşan insanların işi olduğuna hep inanılmış. Hastalıkların tedavisinde tarihin her döneminde görüldüğü gibi ritüellerle sürdürülme çabası hep var olmuştur. Çünkü çocukluk yıllarımda bu tedavi yöntemlerini hayretle gözlemlemişimdir.

Yaraları keserek, çıbanlara neşter atarak, temizleyerek yapılan tedavi yöntemlerini günümüzde halen yapan mahalli tedavi yöntemi uygulayanlar vardır. Bu kişiler, yaralara tedavi için merhem hazırlayıp kendilerine göre tedavi yöntemleri uygularlardı. Berberler bu işin önde gelenleriydi. Kulak temizler, hacamat vururlardı. Tüm bu tedavi yöntemlerinden gözler de nasibini alırdı.

Göz kapaklarını temizleme işine gelince; alerji olanlar ya da trahomlu olan kimseler bazı maharet sahibi kadın veya erkeklere gidip kesme şekerle göz kapaklarını, onları kazıttığı halk arasında yaygındı.

Ayrıca hoca geçinen kimselerin elde çıkan şişillerin okunması için "çıralk" adı altında hediye bir tavuk getirilmesi... Kabakulak olan çocuğa okunması karşılığında aynı minval bir hediye getirmesi, yoksa okumanın ve yazmanın etkili olmayacağı gibi istekler hastalığın tedavi şekline göre değişmekteydi.

Bel Fıtığı Tedavisi:

Bel fıtığından muzdarip çevremde çok insan tanıdım. İlginc olan tedavi yönteminden birkaçını sizlerle paylaşmak isterim. Doktor onlara ameliyat olmalarını önermesine rağmen onlar ameliyattan çekindikleri için neredeyse ameliyatsız bir tedavi yapıldığını duyduklarında oraya giderlerdi. Onlardan biri Mardin Derik ilçesinde bir köyde bir kadının tedavi yaptığını duyunca ona gitti. Onun anlattıkları; "belimi eyleye yoklayarak bulduğum damara

yorgan iğnesi dediğimiz kocaman bir iğneyle bir ip geçirdi. Ardından düğümleyerek belimde bıraktı. Ayrıca tavsiyelerde bulundu. "Sudan kendini kuru. Bir yıla yakın ip belinizde kalsın. Her zaman ipi hareket ettir. Çıkan iltihabı ve yarayı devamlı sıcak su ile pansuman ediniz" dedi.

Bunu nasıl, nereden öğrendiğini merak edip sordum. Kadın, bunu dedesinden öğrenmişti. Serhat boyunda yaşarken Rusya'ya kaçakçılık yapmak için gidip gelen bir tanıdığından öğrenmiş. Oradan göç edip buraya gelince yaşanan bir olay bu tedavi yöntemini ona hatırlatmaya neden olmuş. Bir gün çoban onların çok değer verdiği koçlarına bir değnek vurması sonucu hayvanın belinin incinmesine neden olmuş. O da gördüğü bu tedavi yöntemini hemen koça uygulamıştı. Koç iyi olunca, insanlara dededen-babadan öğrendiği bu yöntemi uygulamaya başlamıştı.

Bel fıtığı son yıllarda yaygın bir sağlık hastalığı gibi görülmektedir. Belin firk (damarların üst üste binmesi) olması, bel kayması gibi beldeki bozuklukların tedavisini izlemiştikim. Hasta olan sırt üstü uzanır, ayakları üstüne birisi otururken bir başkası boyundan bir bezle ya da bir palaskayla çeker. Bu işi kendine meslek edinenler, kendine has yöntemler uygulamaktadırlar. Evinde caraskal ve diğer çeşitli yöntemlerle insanları bazen sallandırarak bazen ovalayarak tedavi edenleri duyuyoruz.

Bel fıtığının bir tedavisi de bazıları kalça üstünde omurgaların başlangıcı yerinde jilette küçük kanamalar meydana getirerek küçük tüpleri hacamat vurarak bel kısmından kan aldırarak tedavi edildiklerini söyleyenler olsa da kimseleri "fayda gördüm" diyenlerin tersine "hiç faydası olmadığını" söyleyenlere de rastlanır. Bu uygulamalarla yapılanlar, hep insanların sağlıklı olması, mutlu yaşaması ve uzun ömürlü olmasını amaçlanmaktadır.

Ateş İndirme:

İlkel yöntem dediğimiz "ateş indirme, dağlama ve yakma" olarak gördüğümüz bu tedavi yöntemlerinin çok ucuz, hatta masrafsız olmaları başlı başına yoksul halkın ilgi alanı olmuştur. Ateş indirme fiziksel olarak vücudun bazı bölgelerine hassas noktalar tes-

pit edilerek uygulanırdı. Bir organda meydana gelen bir hastalık başka bir alanda kendini gösterir. O alandaki sınırlara tedavi uygulayarak ağrının cevap bulması şeklinde yorumlanırdı.

Sırtta çok şiddetli ağrı çekenlerin her tavsiyeye kolaylıkla uyduklarını görürdük. İster canına vurulan bir darbe veya yakarak yapılan bir işkence de olsa razı olurdu bu kişiler. Çocukluk yıllarımızda gördüğüm sırt ağrıları için iki omuzun ortasına omurganın yan tarafına ateş indirilirdi. Bu baş ağrıları için kullanıldığı gibi boyundan sırtta yayılan damarların uygun bulunduğu yerlere uygulanırdı. Bazıları da tam kalça kısmının üstüne ataş indirerek tedavi edilme beklerdi.

Dizlerin tutmaması "kötü yel" olarak kabul edilir. Dizlerin yan tarafına ateş indirmek suretiyle o yelin çıkmasına vesile olduğu kabul edilirdi. Zavallı, çaresiz yoksul insanların hastalıktan kurtulma yöntemi hep bu ateş indirme yöntemiyle olmuştur. Çektiği ısıtırabın üstüne yeni bir acıya katlanırdı bu insanlar.

Ateş indirme dediğimiz yöntem iki-üç gün içinde yaraya dönüşürdü. Kuruyan yaralar, ateş indirilen bedeninin inatçı olduğu söylenirdi. "Çalışan yara" dedikleri cerahat tutar, günlerce irin akıtırdı. Yaranın daha iyi çalışması için bir de içine nohut konur ve üzeri kapatılırdı. Yaranın içinde hareket eden nohut, yaranın ifrazatının çoğalmasını sağlardı. Cerahat tamamıyla geldikten sonra daha doğrusu bedendeki ağrı ve sızılar geçince yaranın kuruduğu görülür. Bu hastanın iyileştiğine delaletti. Büyük bir acı duyan hasta iyileşeceğini düşünerek o acıya katlanırdı. Bazı hastalar iyi sonuç aldığına söylese de çoğu, bedeninde kalan ize çektiği acıya pişmanlığını ikrar ederdi.

Urfa'nın Mehmed-i Han'a bağlı Davudi Köyü'nde Seydo Toprak ile tesadüfen alan çalışması yaparken karşılaştım. Seydo yetmiş yaşlarında biri, ilk ateş indirmeyi kendi bedeninde denemiş faydasını görünce çevresine tavsiyelerde bulunmuş. "Yıllar önce ayaklarımdaki sızidan, sancidan kıvranıyordum. Şehre gitmek, doktora muayene olmak gibi bir şeyi o zamanlar hiç bilmezdim. İmkânımda yoktu. Biri nerden duymuşsa "bu 'yel'dir bundan kurtulmak için 'ateş indirme'yi dene"

deyince çekinmeden yaptım. Her iki ayağımın bilek üstünün dış kısmına ateş indirdim. Bu ateş sayesinde ayaklarımdaki ağrı sızılardan kurtuldum. Bu işi yaptığım duyuldu ve çevre köylerden uzak diyarlardan insanlar ateş indirme için yanıma geldiler."

Bu işi bir mesleğe çevirdiğini söyleyen Seydo Toprak; "Yıllardır bu işi bana gelenlere yapmayı sürdürmekteyim. Ulaşımın yaygınlaşmasından sonra insanlar artık doktorlara rağbet etmektedirler. Tıp tedavisinden fayda bulmadığını söyleyenler yine bana gelmektedirler. Bu tedavi yöntemi her ne kadar uzun zamandır yapılıyorsa da bu ateş indirmenin bugün yapılmasını uygun ve doğru bulmuyorum" dedi.

Bel fitiğinde, kalçanın üst tarafına omurganın yan tarafına ateş indirilirdi. Amerikan bezinden halk arasında "kâhke bezi" denilen bezin bir kısmı yırtılan bir parçası, bal mumu ile güzelce beslenirdi. Sonra yuvarlanıp başparmak büyüklüğüne getirilirdi. Bu bez ince ve yine mumlanmış iplikle bağlanırdı. Tedavi uygulanacak yer sabunlu su ile yıkanırdı. Bu beze sigara ateşi verilerek yakılırdı. Sönmemesi için sürekli ilgisi tarafından üflenerek külün vücuda yapışana kadar yanması sağlanır. Bu arada dua etmek ihmal edilmezdi. Yanan yerin üzerine bir parça kâğıt veya bez yapıştırılarak bırakılırdı. Tabi bu arada hastanın inilteleri dayanılmaz bir hal alırdı.

Dağlama ve Yakma Yöntemi:

Uyuz ve alerji ya da halk arasında "dabaz" denilen hastalığa yakalananların kollarının pazı kısmının yan tarafına kömür ateşinde kızartılan üç çuvaldız şeklinde özel hazırlanmış şişler bastırılır. Bir müddet sonra vücuttaki kızarıklık ve alerjilerin yok olduğu görülürdü. Göz alerjisi için de gözlerin yan tarafında şakak kemiğinin üstünde bu izleri görünce merakımdan sordum.

Tanıdığım otuzlu yaşlarda Harranlı bir genç İsmail Çiftçi; "çocukken gözlerim kan çanağına dönüyordu. Babam beni bir adama götürdü. Herkes ona şeyh (şih) diyordu. O da ateşte kızarttığı kızgın şişlerle göz kenarlarıma üçünü birden indirerek dağladı. Aynı işlemi pazılarıma da yaptı. Birkaç gün sonra rahatladım, bu yaşıma

kadar gözlerimde herhangi bir kızarıklık görmedim" diyerek dağlamanın faydasını anlattı.

Dağlamanın fazlasıyla yapıldığı yerlerden birisi de karın bölgesidir. Yemek dokunması, hazımsızlık, bağırsak ve çeşitli sancı çekenlere yapılır. Bu şişle büyük bir T şekli yapıldığı gibi bal mumu sürülmüş bir bez yakılarak karının çeşitli bölgelerine şişler bastırılarak yapılır. Yanıktan dolayı küçük kabarcıklar oluşur. Sulanan bu kabarcıklar patlayıp kuruduktan sonra bu hastalıktan kurtulduklarına inanılır.

"Yakma" denilen, aynı zamanda dağlama yöntemidir. Ayağın cevizcik dediğimiz iç kısmının iki parmak üstünde dağlama ile yapılırdı. Tuzlu suya bulan bir parça Amerikan (kâhke) bezi katlanır ve ayağın üzerine indirilir. Ateşte kızdırılan şiş bu bezin üzerine bastırılır. Ayağın yanıp kabarmasına kadar beklenir. Ayak şiştikten sonra bu tedavi yöntemi sürdürülür. Yakılmadan sonra birkaç gün içinde yanık yer bir yaraya dönüşür ve cerahat akar. Akan cerahat bedendeki mikropların ağrı ve sızılarının temizlenmesi anlamına gelir. Bunu yapanlar kendini halk arasında hekim olarak tanıtır. Ücret almadan da bu işi yapmazlar. Kötülüklerin, pisliklerin kötülükle yakarak çıkacağına inanılırdı. Midesinden sıkıntı çekenler, hemoroit olanlar, ayaklarında mayasıl denilen mantar oluşunlar, ayak kokusu çekenler ya da çocukken anüsleri dışarı çıkanlara bu uygulama (dağlama işi) yapılırdı.

Yakma şeklinin bir başka örneği. Çocukların vücuduna yapılan yakmadır. Sigara kalınlığında yapılan yuvarlak bir bez yakılarak çocukların karın kısmının birkaç yerine bastırılır. Çocuğun haykırışlarına, çığlıklarına aldırmayarak bastırılan ateş onun sağlığı için olduğuna inanılırdı. Yemek dokundu, ya da nefes darlığı çeken çocuklara bu uygulamalar yapılmaktaydı.

İnsan vücuduna yönelik yapılan tedavi yöntemlerinin doğruluğunu kabul etseler de tıbben kabul edilmemektedir. Bedene indirilen ateş, dağlama, yakma dedikleri tedavi şekli faydalı denilse de yapılan bedenler bunun acısını bilir. Hele ağız olup, dili olmayan bebeleri yakarak tedavi etme uğraşında olanların yaptıkları asla ka-bullenilemez.

Ateş indirme

Yüzde yakma

Kolda yakma

Ayakta dağlama

Bu tedavi şeklinde ateşin yaktığı yer. Ateşin bıraktığı izin genişliği ve derinliği... Yanık yerin işlerlik kazanması, çıkan cerahat, tedavinin başarılı olduğu anlamına gelmekteydi.

Sarılık ve Tedavi Şekli:

Sarılığın tedavi şekli kısmen ayakların dış kısmına dağlama yaparak tedavi edenler olduğu gibi bunun dışında insan bedeninin çeşitli yerlerini keserek tedavi yöntemi uygulayanlar da vardı. Ayrıca alın çizilerek kan akıtılarak bu çizilen yere sarımsak bastırma olayı da bir tedavi şeklidir. En fazla uygulanan tedavi şekli kulak arkasını çizip kan akıtmadır. Yine dilin altında çenenin içine bağlı ince beze jilet atarak kanatmadır. Faruk Bağış adındaki bir şahıs doktordan fayda bulmayınca tavsiye üzerine halk hekimi dediğimiz birisine gitmiş bu uygulamaları yapınca sağlığına kavuşmuş. Bu şekilde sarılığın geçtiğine inanılırdı. En önemli tavsiyede bol bol pekmez ve bal yemeleridir. Kişiden kişiye bu tedavi şekli değişir.

Kırık ve Çıkıklık (Çıkıklık):

Halk arasında en yaygın "alternatif tıp" dediğimiz kırık ve çıkıklarda tedavi yöntemini evinde yapanlara "çıkıkçı, çıkıcı" ya da "kırıkçı" adı verilir. Bu ortopedi mesleğini evlerinde sürdürenler herkesçe tanınır, bilinirler. Bir kırık, çıkık olayında hemen hasta onlara yetiştirilir. Her yaşta insanın bir kırık-çıkık, incinme ve burkulma için başvurduğu ilk halk hekimi bu kırıkçılardır. Kırık-çıkık olarak isimlendirilen ortopedi alanına giren çalışmalara bolca rastlandığımız gibi bu yöntem ve tedavi şekli hala şehir ve kırsal alanda ihtiyaç duyulan yöntemdir. Çoğu kişi, kırık-çıkık işleri için hastaneye gitmeden bu işi yapanlara giderler.

Burkulan yeri elleriyle düzeltip, çekererek yumuşak bir bezle bandaj niyetine sardırıp bağlarlar. İncinme, çıkma ve çatlaklar yine dokunup tespitlerinden sonra fazla kullanmamak kaydıyla bağladıktan sonra sıcak su ve sabunla ovma tavsiye edildikten sonra dinlenme önerilir. Kırıklarda ise kırılan yer kolay yerde ise kendisi ovarak ve çekererek düzeltir. Ancak ayak gibi zor yerler ise yardımcıları ile çektiği gibi kimilerinin ayağını ipe bağlayarak bu ipi de kazığın etrafından çektiler ayağını

düzeltilir. Kırılan kemik neresi ise düz bir tahtaya bağlanır. Kırıkçıların kullandığı ve adına "cebbar" dedikleri yumurta sarısıdır. Birkaç yumurta kırılır, akı alındıktan sonra bir beze sürülür, bu bez ayağa sarılır ve üzerine tahta konularak bağlanır.

Şimdi röntgenin yaygın olması kırıkçıların da röntgen istemelerine neden olmaktadır. Birkaç kırığın röntgensiz yapıldığına tanık oldum. Ancak kırık omurga ve kalçada ise tüm çalışmalarına rağmen başarısızlıklarını kabul ederler. Birçok insanın bu nedenle sakat olduğu söylenmektedir.

Yanlış kaynaklı kırığın tekrar açılması için çeşitli bitkilerin karıştırılarak bulamaç haline getirilmesiyle bir süspansiyon hazırlanır. Bu süspansiyon kırık yerin üstünde konur ve birkaç gün kalması sağlanır. Ufak bir darbe ile yeniden kırılıp düzeltilir. Bu kırıkların açılmasında en çok kullanılan taze yılan balığıdır. Ancak şimdi yılan balığını bulmak zor olduğu için bitki yöntemine başvurmaktadırlar.

Sonuç:

Çocukluğumuzda gördüğümüz birçok şeyi kolay kolay unutmuyoruz. Zamanı geldiğinde herhangi bir konu vesilesiyle film şeridi gibi siyah beyaz geçer insanın gözleri önünden. Kimi zaman hayıflanır, kimi zaman sitayişle anarız. Bazen de bu yanlışlıkları insanlar nasıl kendilerine alet etmişler düşüncesi sarar zihnimizi. Kimi zaman düşündürdüğü gibi bazen insan araştırır bir yerlerde cevap aramaya çalışır. İşte ben de çocukluk yıllarımda mahallede, komşularda yaşananları, yapılanları gördüm. Kimi zaman bir ürperti içinde, bazen merakla izledim.

Halk arasında özellikle kırsal alanda ve kenar mahallelerde yapılan bu tedavilerin hala sürdürülmesi başlı başına bir vahamet. Yandırma, dağlama, ateş indirme olaylarını araştırmaya başladığımda o zamanla bu günkü zaman arasında yaklaşık yarım asır geçmişti. Özellikle ateş indiren bu insanlardan bugün yaşamayanlar varsa da, yaşayanları bulmak zor olmadı...

ANILAR-ANEKDOTLAR -7

Edibe (KÂHYA) AYDIN
Emekli Öğretmen

URFA'DA, SEBEHİYİZ HER OLA!..

Ayıp Emmi sebeh erkenden kahtı. Takanın evvel sağ çenedini soyra sol çenedini açtı. Başını zuvağa uzattı. Evinin nehit heyadındaki erişin yaprahları yere tökilmişti. Elese güz gelmişti. Ayağına gedemeçteki haphabı geydi. Üzünü kulbiye döndü. "şükür böğün de sağ oyandım" dedi. Sesini birez üskeltti:

- Heceeee sebehi her ola!

Heyattaki kuyudan bi koka su çekti. Tahta küttüğe oturup abdest aldı. Sebeh namzını kıldı. Tandırlıhtan tuc mağalı çıhattı. Mangala hezveli koydu. Üstüne kömirleri düzdü. Birezde çırpı kırdı. Şüşedeki kazyağıyı küçük bir çapıda tökip kirbit ile çapıdı tutuşturıp, ataşı yandırdı. Ataşı körikliye, körikliye kömirleri kaydı. Mağalın üstüne mavi çinko demliği koydu. Dem-

liğe bir avuç çay koydu. Sıra "isot kebabına" geldi. Ayıp Emmi uşahken kebabçı şeğirtliği yaptığı için; şişe isot balcan saplamağı eyyi bilidi. İsohtarları bişirdi, pakır lengere koydu. Çayı demledi. Hava birez serindi. İçeri girdi. Başına arahçını geydi. Hallave marhamasını eline aldı. Zehre damında cünteki çuvaldan küncüyü alıp, fırına getti. Sebehleri fırın kalabalıh oldığı için erken getmah daha eyyidi.

Ayıp Emmi fırına gidince Hacce Dayze kahtı. Örti topladı. Camhanaya koydu. Halının üstüne bez sıfra serdi. Küçük yer masasını koydu. Küpten iki baş pendir çıhattı. Üstüne sıcah su çekti. Teştin içindeki zetunların datlı olanlarını seçti. Üstüne isot ve nar bekmezi tökti. Birez de isot reçelini tabağa koydu. Tehine bekmez koydu. Sıfranın

kenarına üç tene küçük döşek koydu. Torunu Mehe'yi otirtmah için üskek minderi koydu. Pakır siniyi getirdi. Sinin içine mağalı koydu, soyra da demliği getirdi. Herşey hazırdı. Kapı döğülirse gidip açacahtı. Çay kedehlerini getirdi. Kapının sesini duydu. Ayıp Emmi, kapıyı açtı. Elindeki küncülü ekmekler ele hoş kohıdı ki Hacce Dayze, dayanamadı. Bir parça kopardı. Mehe'yin eline verdi.

- Erkek uşağı, kohi diye bi kulah kopattım.

Ayıp Emmi, çeketini arahçını çıhattı. Bağdaş kurup sıfra başına otırdı. Torınları Mehe böğün "evin neşesi" olmuştu. Sıcah çayı keften içtiler. Allah'ın verdiği bu Urfa neğmetlerine şükrettiler.

ESKİ EVLERİ “ZEHREDAMI”NI ve “ZERZEMBE”Yİ UNUTTUK

Evlerimiz böyüktü. Kilfetimiz de çohtü. Şindiki kimin evler sefertası kimin üst üste değildi. Böyük bi heyadın içinde üç, belki dört kardaş evli barhlı yaşardı. Her kardaşa bi göz oda verilirdi. Evin aş bişen ekmek yapılan böyük bi tandırılığı vardı. Tandırılıhta üç ocah vardı. Böyük ocahta ekmek bişer, bekmez kaynatılır, bulgır kaynadılır, şire yapılırdı. Orta ocahta aş bişer, balcan isot bişerdi. Küçük ocahta yağ eridilir, süt kaynadılırdı. Köşede bi daş curın vardı. Curının içine su doldırılır, kül atılırdı. Küllü sudan ges yahanırdı. Teşt, ekmek tahtası, sac, kollı tas, ahtarağacı ohlavılar, böyük kuşkanalar tandırılıhta olırdı. Herkes işini tandırılıhta yapardı.

Evin yiyecahlarının böyük bir kısmı “zehredamı”nda bir kısmı da “zerzembe”de sahlanırdı. Bi sene yetecah kadar buğda çuvalları, çin çine düzılırdı. Evinde tahtadan yapılmış buğda ambarı olanlar, buğdi ambarı da sahlardı. Aş bulguru, kifte bulguru, dolmalılı bulgur ya tahtadan ya da top-rahtan yapılmış peteklerde sahlanırdı. Petekler kahverengi toprah ve ince samanın karışımından yapılırdı. Üstten, peteği doldurmak için geniş kapaklı bir ağız bırakılırdı. Alttan, malzemeyi

kolay almak için oluk şeklinde geniş bir delik bırakılırdı. İhtiyaç olan malzeme alınır. Sonra delik bezle kapatılırdı. Nohit, mecmek, pakla, şeere, bi çuval şeker, bi çuval piriç, bi çuval sabın, bi çuval ceviz, fıstığı olanlar fıstık, ipe asılı kuru balcan, dolmalılı kabah, isot, bamya zehredamında olırdı. Şire sandığı bazen evin bir odasında bazen de zehredamının sıcah olan yerine koyılırdı. Sandığın kilidi olırdı. Çünkü colılı çocılı, vahıtlı vahıtsız şireyi aparmasınlar deye kitlenirdi. İçinde çekçek, bastılı, kesme, sucılı, kuru incir, kara üzüm, balma üzüm olırdı. Kilit evin böyüğünde olırdı. Mısafrı gelirse kilit istenip şire çıhadılırdı.

Evin zerzembesine merdivenle enıldığı için serin olırdı. Buzdolabı olmadığı için zerzembeye küp yerleri yapılmıştı. Küplerin altlarının sığacağı kadar çukurluklar vardı. Küplerin düşmemesi için bu güvenlik önlemi alınmıştı. Küpler genellikle yeşil, dışı ve içi sırlılı parlak olırdı. İhtiyaca göre bu küpler farklı boyutlarda, zerzembenin duvar diplerine dizilirdi. En böyük küp, eşkili küpü olırdı. Küplerin tahta ya da seramik kapakları olırdı. Küplerin ağız, önce beyaz temiz bez ile kapatılır sonra kapağı üstüne konurdu.

Zerzembeye yağ küpü, pendir küpü, frenksuyu küpü, isot reçeli küpü, bal küpü, bekmez küpü konurdu. İsohtar da serin olduğu için zerzembede sahlanırdı. Küpler sık sık kontrol edilip, bozulmamaları için dikkat edilirdi. Aynı evde yaşayan; anne baba ve evli kardaşlar, eşleri ve çocukları ile birlikte ortaklaşa bu yiyecahları birbirinden saklamadan, birbirini kıskandırmadan, israf etmeden kullanarak, toplu yaşama kuralının çok güzel bir örneğini verirlerdi. Bu güzel paylaşım ve eşitlik kullarlarını, yaşamlarında uyguluyarak, çocuklarını da bu düzen içinde yetiştirerek aile birliğini sağlardı.

Bu yapıdaki bir Urfa evinde yıl boyunca sadece; et, sebze ve meyve alarak yaşamak mümkündü. Farklı bir açıdan düşünürsek, hiç alışveriş yapmadan yaşamalarını aylarca sürdürebilirlerdi.

Evlerimiz “apartman dairesi”, zehredamımız (zerzembemiz) “market”, bizler de “çekirdek aile” olduk. Paylaşmayı, dostluğu, birlikte yaşamının kurallarını unuttuk. Genel bir ifade ile geçmişimizi unuttuk. Geçmişini bilmeyen, geleceğini yaşayamaz” ilkesinden de koptuk...

ÇIRA KÜRSÜSÜ

Urfa'da elektriğin olmadığı zaman evlerde aydınlanma gaz lambası ile sağlanırdı. Ben doğduktan beş yıl sonra yani 1954'te bizim eve elektrik alınmış. Kablolara boruların içinde duvarların üstünden geçirdi.

Ben 15 yaşındayken birçok evde elektrik yoktu. Öğrenciler ders yaparken gaz lambasının ışığında ders çalışırdı. Gaz lambası evin her yerine

rahat taşınırdı. Genellikle odanın ortasına küçük bir sehpanın üstüne konurdu. Bu sehpa “Çıra Kürsüsü” derlerdi. Üstüne de el emeği güzel süslü bir örtü koyarlardı. Gaz lambası, kürsü ve örtüsü 1975'ten önce evlerde kullanılırdı. Hatırlayanlar vardır. Hatırlamayanlara da aktaralım istedim.

Ev alırken, en böyük özellikli evden söz ederken “evin alatiriği suyu

var” denilirdi. Çünkü eski yıllarda çok evde elektrik ve su şebekesi yoktu. Su, evlerdeki kuyulardan dönme dolapla çekilirdi.

Şimdi şanslı mıyız değil miyiz? Düşünmemiz lazım. Medeniyetin getirdikleri, götürdükleri ile orantılı mı? İyice düşünmek lazım...

Urfalı Bestekârlar: 33 NECATİ AYDINLI

Öğr. Gör. S. Sabri KÜRKÇÜOĞLU
Harran Üniversitesi
Şanlıurfa Sosyal Bilimler MYO.
sabriharran@hotmail.com

Necati Aydın 1958 yılında Urfa'nın Kaleboynu Mahallesi'nde doğdu. Babasının adı Mustafa, annesinin adı Lütfiye'dir. 1 kız, 5 erkek kardeşler. Evli olup 1 erkek, 1 kız çocuğu vardır.

İlk ve orta öğrenimini Urfa'da tamamladı.

Çocukluk yıllarında Urfa'nın mahalli müzik ustalarını dinleyerek müzikle tanıştı. 12 yaşında bağlama çalmaya başladı.

1976-78 yıllarında ailece Ceyhan'da kaldılar. Oradaki mahalli halk ozanlarıyla müzik meşklerine katıldı.

1980-88 yılları arasında İzmir'de bulundu. İzmir TRT sanatçılarından nota, solfej, usul ve tavır dersleri aldı. Bu yıllarda İzmir'de bağlama sanatçısı olarak sanatçılara eşlik etti.

1988'de Şanlıurfa'da müzik dershanesi açıp bağlama ve ses eğitimi verdi.

1992-1997 yılları arasında Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği Korosunda bağlama sanatçısı olarak görev yaptı. 1993-1997 yılları arasında Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat Araştırma Vakfı (ŞURKAV)'nda Türk Halk Müziği Korosu'nu oluşturup yönetti. Bu kordandan Kazım Çirış, Ömer Demirbilek,

Tekin Tatar, Bülent Yiğit, Küçük İbo gibi sanatçılar yetişti.

1997 yılında "Urfa Sıra geceleri 7" isimli kaseti hazırladı. Çok sayıda sıra gecelerinde ve mahalli kasetlerde sanatçılara bağlamasıyla eşlik etti. Ayrıca birçok kasete müzik yönetmenliği yaptı. Sözü ve müziği kendisine ait olan "Urfa Akşamları-1" CD ve kaseti Yol Müzik Yapım'da 2003'te yayınlandı. Yerel ve ulusal televizyonlarda çok sayıda program yaptı.

2002-2020 yılları arasında Şanlıurfa Gençlik Spor Müdürlüğü'ne bağlı Şanlıurfa Gençlik Merkezlerinde bağlama ve ses eğitimi verdi. 2003 yılında Türkiye Gençlik Merkezleri arası ses yarışmalarında öğrencileri Türkiye birinciliği ve ikinciliği ödülleri aldı. Ayrıca verdiği kurslarla, konservatuar ile müzik okullarını çok sayıda öğrencisi kazandı. Eğitimi olarak müzik dünyasına Urfalı gençlerden ses ve saz olarak birçok sanatçı yetiştirdi.

Devlet Korusu Konseri /1994

Bestekar Necati Aydın

2000-2002 yılları arasında Alanya'da müzik dershanesi açıp dersler verdi. Alanya TV'de bir yıl boyunca haftalık müzik programı yaptı.

2002-2003 yılları arasında Şanlıurfa Belediyesi'nde dönemin Cumhurbaşkanı himayelerinde "Ulusal Eğitime Destek Kampanyası" adı altında gençlere bağlama ve ses eğitimi verdi.

2005 yılında Şanlıurfa Belediyesi bünyesinde "Şanlıurfa Sıra Gecesi Müzik Ekibi"ni çalıştırıp yönetti.

Bugüne kadar 50'yi aşkın söz ve müziği kendisine ait beste yaptı. Besteleri birçok sanatçı tarafından okundu.

Urfa yöresine ait 50'yi aşkın türkü derlemesi yaptı. 2008 yılında "Urfa Türküleri ve Öyküleri" kitabı Şanlıurfa İl Kültür Müdürlüğü tarafından yayınlandı. 372 sayfalık bu kitapta Urfa'dan derlenmiş 183 türkü ve notası, 13 sözsüz ezgi ile 15 türkü öyküsü yer aldı. 2020 yılında bu kitabı genişleterek yeniden baskıya hazır hale getirdi.

Yazdığı "Çaycının Çilesi" ve "Kuyumcunun Sünneti" adlı mahalli kısa skeçleri Mehmet Biçakçı ve Halil Sayiner sahnelediler.

2015 yılında Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nden emekliye ayrıldı.

Müzik çalışmalarına Şanlıurfa'da devam etmektedir.

Bir konser sonrası; Ahmet Öksüzoğlu, Necati Aydın, Abdulkadir Hanlı, Mercan Özkan, Abdullah Balak, Halil Baziki ile birlikte

Belediye Çocuk Korusuyla/2003

ŞURKAV Halk Müziği Topluluğu/1994

Halk Müziği Konserinde Vali Yardımcısı Hasan Duruer'in plaket takdimi/1994

Daha Gün Görmeden (Zalim Ayrılık)

Söz - Müzik: Necati Aydınlı
Nota : Necati Aydınlı

Da ha gün gör me de...nı doy ma dım sa na
doy ma dım sa na Saz (...) za lim fe lek bi zi
at ılı bir ya na at ılı bir ya na Saz
bu dün ya da der di...nı va ri se ba na
gi ne gel di çat ılı za lim ay rılı k Saz...
ay rılı k ay rılı lı...k za lim ay rılı lı...k
kır dı ka na dı m za lim ay rılı k Saz...

-1-

Daha gün görmeden doymadım sana
Zalim felek bizi attı bir yana
Bu dünyada derdin var ise bana
Gine geldi çatı zalım ayrılık

-2-

Yine yol göründü gurbet eline
Kader bizi atar hasret seline
Akıl eremedim dünya haline
Gine geldi çatı zalım ayrılık

-Bağlantı-

Ayrılık ayrılık zalim ayrılık
Kırdı kanadımı zalim ayrılık

Bu Da Geçer

Söz - Müzik: Necati Aydınlı
Nota : Necati Aydınlı

Bir gü nol sun hiç gül me cim dur ya ya gel
dim ge le li geç me zol du bu dert ben den
se ni sev dim hep se ve li Saz.... (.....)
bir gü no lur bu ca ge çer hi ün dert ler
bir gün bi ter bea ga rıp sen gar ip a nam
gar ip a nam Saz.... (.....)

-1-
Birgün olsun hiç gülmedim
Dünyaya geldim geleli
Geçmez ölü bu dert benden
Seni sevdim hep seveli

-2-
Felek sana ne yaptıunki
Sen ayırdın beni yarıdan
Meğer sevdan hep yalanmış
Fakat kalmadı bu candan

-Bağlantı-
Birgün olur bu da geçer
Bütün dertler birgün biter
Gel ağlama güzel yarım
(nazlı yarım)

Kim Kime Dum Duma

Söz - Müzik: Necati Aydınlı
Nota : Necati Aydınlı

Bu dün ya se nin dir a nu bu nu do la...n dir
üç ku ru şun va...t sa sen de su yu bu la.....n dir
üç ku ru şun va...t sa yu sen de su yu bu la.....n dir
Saz... kim ki me dum duma
ne çı kar sa şan sı na he le zen gin ne yi se
vay fa ki ri.....n ba lı na Saz...

-1-
Bu dünya senindir
Onu bunu dolandır
Üç kuruşun varsa
Sende suyu bulandır

-2-
Dünya yalan dersin
Cebini doldurursun
Suç kimin deyince
Bizim memoşta dersin

-3-
Garibim neymişsin
Peynir ekmek yermişsin
Bulanlara sözüm yok
Bulmayı şükür etsin

-Bağlantı-
Kim kime dum duma
Ne çıkarsa şansına
Hele zengin ne ise
Vay fakirin haline

Vatan Bizim

Söz - Müzik: Necati Aydın
Nota : Necati Aydın

Söz.....

gö zü nay dım gü zel yur dım bak kim ler gel di

do ğu suy la ba tı sı la hep di le gel di

me rak et me kö tü gün ler ge ri de kal dı

va tan bi zim bay rak bi zim as ker bi zi mey

-1-
Gözün aydın güzel yurdum bak kimler geldi
Doğusuyla batısiyla hep dile geldi
Merak etme kötü günler geride kaldı
Vatan bizim bayrak bizim asker bizim ey

-2-
Güzel günler bizi bekler umutluyuz biz
Vatan millet sakaryadır diyenleriz biz
Çok çileler çeken cefakar milleriz biz
Vatan bizim bayrak bizim asker bizim ey

-3-
İnsanlarız insan gibi yaşamalıyız
Vatan için ölenlerin evlatlarıyız
Ne doğusu ne batısı tek bir milletiz
Vatan bizim bayrak bizim asker bizim ey

Gel Gör Beni

Söz - Müzik: Necati Aydınlı
Nota : Necati Aydınlı

Gel gör be ni ne hal da yım yar be ni be ni
ge ce gün düz hep zor da yım a ra rum se ni
söy le ca nan ne söy le dim ağ lat ma be ni
ne hal le re düş tüm za lim gör be ni be ni
söy le ca nan ne söy le dim ağ lat ma ni be ni
ne ha' le re düş tüm za lim gör be ni be ni
ne hal le re düş tüm za lim gör be ni be ni

-1-

Gel gör beni ne haldayım yar beni beni
Gece gündüz hep zordayım ararım seni
Söyle canan ne söyledim ağlatma beni
Ne hallere düştüm zalim gör beni beni

-2-

Ne talihim nede şansım olsa ne fayda
Yare geçmez oldu sözüm balıtım ne kara
Gözlerine esir oldum gülmessin bana
Ne hallere düştüm zalim gör beni beni

-3-

Mecnun edip çöle saldın yar beni beni
Aklımı başımdan alıp deli ettin beni
Kerem misali yakıpta kül ettin beni
Ne hallere düştüm zalim gör beni beni

Halimiz (Hasret Kaldım Sılama)

Söz - Müzik: Necati Aydın
Nota : Necati Aydın

Has ret kal dım sı la ma der de der ma na ra ma
ma dem ta bıpde ğil dın ni çin bak tın ya ra ma
ha li mız yar ha li mız no la cak bu ha li mız
sen ha şı na lıp git tin kal dım bur da ya lı nız

-1-
Hasret kaldım sılama
Derde derman arama
Madem tabip değildin
Niçin baktın yarama

-2-
Giderim gider oldum
Derlere heder oldum
Sen benden ayrılaltı
Mecnundan beter oldum

-3-
Göz yaşım sele döndü
Yar dedim ele döndü
Yıllardır yaktın beni
Yüreğim küle döndü

-Bağlantı-
Halimiz yar halimiz
Nolacak bu halimiz
Sen başın alıp gittin
Kaldım burda yalnız

Vay Cananım

Söz - Müzik: Necati Aydın
Nota : Necati Aydın

Gi de rem yo lum dağ dı.....t si nem bah
ça lı bağ dır vay (Saz... ..) bea sen den
ay nı la ma.....m sen siz dün yam vı ran dır
vay (Saz... ..) vay ca nım vay ca na nı
m hem gülüm hem gül ca nım vay (Saz... ..)
....) dün ya bir sen bir ya na ner de sin
be nim ca nım vay (Saz... ..)

-1-
Giderem yolum dağdır
Sinen bahçalı bağıdır
Ben senden ayrılanam
Neçeki bu canım sağdır

-2-
Dermansız derde aman
Ayrılık çokta yaman
Yeter ağlatma beni
Seni gördüğüm zaman

-Bağlantı-
Vay canım vay cananım
Hem gülüm hem gül canım
Dünya bir sen bir yana
Nerdesin benim canım
(Gelmedin)

Dağlarda Kar Olaydım (Gülizar)

Söz - Müzik: Necati Aydınlı
Nota : Necati Aydınlı

Dağ la...r da kar o la...y dı.....m se ve ne yar o la...y dım
yü re ğim ya ra lı dı.....r sev dım mu rad a la...y dım
oy gü li zar gü li za.....r der din den ol dum be za....r
der din den ol dum be zar

-1-
Dağlarda kar olaydım
Sevenc yar olaydım
Yüreğim yaralıdır
Sevdim murad alaydım

-2-
Dağlarda kar kalmadı
O yar gitti gelmedi
Seni sevdim seveli
Akıl başta kalmadı

-3-
Akşam oldu kararı
Sevdiğim yar gelmedi
Yar gurbete gideli
Bütün dünyam darardı

-Bağlantı-
Oy gülizar oy gülizar
Derdinden oldum bezar

Sevdan Beni

Söz - Müzik: Necati Aydın
Nota : Necati Aydın

Has re tin le geç ti öm rüm
sev du ni le yan dı gön lüm
geç mez ol du ya re sö zü.....m
zar cy le dı se.....v dan be ni
be ni be ni se.....v dan be ri
za li.....m net ti se.....v dan be ni
kar mı ya ğa..... r ya za yın da
zar cy le dı se.....v dan be ni

-1-
Hasretinle geçti ömrüm
Sevdan ile yandı gönlüm
Geçmez oldu yarç sözüm
Zar eyledi sevdan beni

-2-
Geçen ömrüm geri gelse
Gelip camma can verse
Yaz günüm bahara dönse
Zar eyledi sevdan beni

-Bağlantı-
Beni beni sevdan beni
Zalını netti sevdan beni
Kırmı yağar yaz ayında
Zar eyledi sevdan beni

ŞURKAV'ı tüm kesimler ile buluşturabilmek için “Genç ŞURKAV” ve “ŞURKAV Şehir Atölyesi” Kulüpleri kuruldu.

Genç ŞURKAV Kulübü

Kulübünün amacı, ülkemizin en genç nüfusuna sahip tarih ve kültür şehri olan ilimizde ŞURKAV ile gençleri buluşturmak, ŞURKAV bünyesinde gençlere uyan çalışmalar yürütmek, düzenlenecek etkinliklerle gençlerin sosyalleşmelerini sağlamak, Ulusal /Uluslararası etkinliklere ve yarışmalara katılmalarını sağlayarak ilimizin bilinirliğini artırmak, kültür, sanat ve bilim alanlarında gençlerimizi hayalleriyle buluşturarak ilimizin her yönüyle gelişmesine fayda sağlamaktır.

Kulüp bünyesinde Sosyal Çalışmalar, Bilim ve Teknoloji, Girişimcilik, Mesleki Gelişim, Spor, Medya, Kültür ve Sanat başkanlıkları oluşturulmuştur.

Genç ŞURKAV Kulübü ilk faaliyetini Elâziğ depreminin çocuklarda oluşturduğu travmayı atlatmalarını sağlamak, deprem korkusunun izlerini gidermek ve çocuklara yönelik psikososyal destek içeren etkinlikler düzenleyerek gerçekleştirdi. Genç ŞURKAV Kulübü üyeleri yaklaşık 1 aylık kampanya çalışmaları neticesinde topladıkları oyuncak, gıda, kıyafet, battaniye ve bebek ihtiyaç malzemelerini Elâzığlı depremedelere ulaştırdılar.

ŞURKAV Şehir Atölyesi Kulübü

ŞURKAV Şehir Atölyesi Kulübü bir nevi ilimizin AR-GE birimi gibi faaliyette bulunacaktır. Urfa'nın sorunlarının konuşulduğu ve çözüm önerilerinin ise projeye dönüştürülerek uygulayıcı birimlere havale edildiği bir platform olması düşünülmüştür. ŞURKAV Şehir Atölyesi Kulübü ile ilgili olarak toplumun farklı kesimlerini temsil eden kişilerle bir araya gelmiş, sosyal çalışmalar, kültür, sanat, turizm, ekonomi, sanayi, tarım, mesleki gelişim ve spor komisyonu çalışma grupları oluşturulmuştur. Bir taraftan başta çalışma yönergesi olmak üzere idari yapılanma devam ederken bir yandan da proje çalışmalarına başlanılmıştır.

Geleceğimiz Sokakta Kaybolmasının Projesi

Concern Worldwide Türkiye Temsilciliği ile ortak yürütülen "Sokakta Çalışan Çocukların Güçlendirilmesi ve Sosyal Hayata Entegre Edilmesi Projesi" kapsamında çocuklar yararına sunulacak destekleri sağlayacak olan kamu kurum ve kuruluşları ile STK'ların destekleri de sağlanarak Şanlıurfa ilinde her türlü ihmal ve istismara açık olan sokakta çalışan çocukların tespitinin yapılması, çocuklar hakkında hanelerinde sosyal inceleme yapılması, sosyal inceleme sonrasında çocukların ve ailelerin sosyal yardım/sosyal hizmet/eğitim/sağlık vb. alanlarında ihtiyaçların tespit edilmesi, ailelerin ve çocukların sorunlarının çözüme kavuşturulması, çocukların her türlü sanatsal/kültürel/sosyal etkinliklerden yararlandırılması, çocuklara ve ailelerine gerekli psikososyal destek verilmesi ve çocukların sokakta çalıştığı süre boyunca yaşadıkları travmaların bertaraf edilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçlarla Şanlıurfa'da özellikle de Balıklıgöl çevresinde yaşayan ve sokaklarda çalışmak zorunda bırakılan dezavantajlı, 9-13 yaş grubu aralığındaki, derslerinde başarılı olanlar -ebeveyn kaybı yaşayanlar- maddi durumu iyi olmayanlar öncelikli olmak üzere 30'u Suriyeli olmak üzere toplam 60 çocuğa; aylık 500 TL. burs verilip, ailelerine gıda yardımı yapılması, hafta sonları İl dışı ve İl içi gezileri, sinema, zekâ oyunları, sportif etkinlikler gibi aktivitelerin yer aldığı programa katılmaları sağlanacaktır.

Projenin tanıtımı 2020 yılı Mart ayında yapılmış ancak; Covid-19 tedbirlerinden dolayı projeye Temmuz ayı içerisinde aile ziyaretleri yapılarak başlanmıştır.

ŞURKAV Halilürrahman Kütüphanesi Hizmete Girdi

Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) tarafından tarihi Rızvaniye Medresesi'nde 100 yıl önce var olan "Halil'ür-Rahman Kütüphanesi" yeniden oluşturularak hizmete girdi. Kütüphanede kitap okuyanlara, ücretsiz çay ikram ediliyor.

Kentin tarihi, kültürü, turizmi ve sanat eserlerinin korunarak gelecek nesillere aktarılması için önemli çalışmalar yürüten ŞURKAV, kültür sanat ve edebiyat alanında da önemli projeler hayata geçiriyor.

Bu kapsamda, tarihi Balıklıgöl Yerleşkesi'nde bulunan Halil'ür-Rahman Kültür ve Sanat Külliyesi içerisindeki kütüphane, tüm kitap dostlarına hizmet veriyor. Kütüphaneye gelen öğrenciler burada sadece kitap okumuyor, sosyal sorumluluk kazanmalarını noktasında da faaliyetlerde yer alıyor.

Halil'ür-Rahman Kütüphanesi her yaş grubuna olduğu gibi okuma yazma bilmeyen çocuklara da kapısını açıyor. Çocuklar kütüphaneye gelerek sessiz ortamda hayallerindekileri resme döküyor. Halil'ür-Rahman Kütüphanesi, haftanın 6 günü hizmet veriyor.

VE

HOTELS
ŞANLIURFA

VİLAYETLER EVİ

VE HOTELS ŞANLIURFA

“Evinizi Hissedin”

Şanlıurfa Valiliği'nce satın alınarak restore edilen, eşsiz tarihi mimarisi korunarak yaşama döndürülen 3230 metrekare alan üzerinde yer alan 9 tarihi konağın bulunduğu “Turizm Adası” Vilayetler Birliği tarafından otele dönüştürüldü.

9 konaktaki 75 oda, 150 yatak,
2 restoran, 20 eyvan, 9 zertzembe,
1 salondan oluşan

“VE Hotels Şanlıurfa”

uluslararası standartlarda misafirlerini ağırlıyor.

Tel: 0414 217 6363

www.vehotels.com.tr

Instagram: [vehotelssanlıurfa](https://www.instagram.com/vehotelssanlıurfa)

Yıldız Meydanı Yanı, Güllüoğlu Sokak, No:11 Eyyübiye/Şanlıurfa